

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
Π.Μ.Σ. ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (MBA)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Διαχείριση κερδών και εταιρική διακυβέρνηση»

ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΖΗΣΗΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2019

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

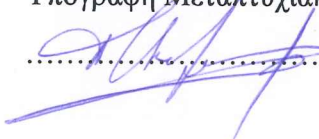
«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στη Διοίκηση Επιχειρήσεων : MBA» με τίτλο:

«..... Διαχείριση κερδών και εταιρική Διακυβέρνηση.....»

έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου»

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή Ονοματεπώνυμο

.....

ΝΙΚΟΛΑΟΣ - ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΟΥΛΗΚΕΩΣ

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών MBA του τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πειραιώς, υπό την επίβλεψη του Επίκουρου Καθηγητή, κ. Βασιλείου Ζήση. Θα ήθελα καταρχήν να ευχαριστήσω θερμά τον κ. Ζήση Βασίλειο για την ευκαιρία που μου έδωσε να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον αντικείμενο καθώς και για την αμέριστη συμπαράστασή του καθ' όλη την διάρκεια της εκπόνησης.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την οικογένειά μου και τους φίλους μου για τη συμπαράσταση και την ενθάρρυνσή τους σε κάθε στάδιο των σπουδών μου

Περίληψη

Σκοπός: Ο σκοπός της παρούσας εργασίας αφορούσε τη διερεύνηση τόσο βιβλιογραφικά όσο και ερευνητικά των κινήτρων και των μεθόδων διαχείρισης κερδών, αλλά και των τρόπων της καταπολέμησής της εντός των επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκε η σχέση της διαχείρισης κερδών με την εταιρική διακυβέρνηση, ως μεθόδου περιορισμού και αντιμετώπισης του φαινομένου.

Σχεδιασμός / μεθοδολογία / προσέγγιση: Η ερευνητική μέθοδος που εφαρμόστηκε ήταν η ποσοτική μέθοδος έρευνας και το εργαλείο αυτής ήταν ένα κατάλληλα διαμορφωμένο ερωτηματολόγιο, το οποίο διανεμήθηκε σε δείγμα ιδιωτικών εταιριών που συμμετείχαν σε επιχειρηματικούς συνεργατικούς σχηματισμούς (clusters) της Ελλάδας, διαμέσου της απλής τυχαίας δειγματοληψίας. Οι αποκρίσεις που λήφθηκαν, αναλύθηκαν στο SPSS, προκειμένου να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα και να απαντηθούν τα ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή της έρευνας.

Ευρήματα: Από την παρούσα έρευνα εξήχθησαν χρήσιμα συμπεράσματα. Τα κυριότερα κίνητρα που ωθούν σε χειραγώγηση των κερδών προέκυψαν να είναι η πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου, η διευκόλυνση της σύναψης νέων δανειακών συμβάσεων, η ικανοποίηση των όρων συμβολαίων και η ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων, ενώ δεν φάνηκε να αποτελεί κίνητρο χειραγώγησης των κερδών η τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων. Επίσης, τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών δύνανται να υπερκεραστούν διαμέσου της εφαρμογής πιο αυστηρών πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης, ποιοτικότερου ελέγχου και διασφάλισης της ανεξαρτησίας του εξωτερικού ελέγχου. Όσον αφορά την επιβολή κυρώσεων, είτε σε στελέχη που καταφεύγουν σε τέτοιου είδους πρακτικές, είτε στον εξωτερικό έλεγχο όταν εντοπίζεται εσκεμμένη μη ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης κερδών, οι ερωτώμενοι τόνισαν ότι αποτελεί αποτελεσματική πρακτική καταπολέμησης του φαινομένου της διαχείρισης κερδών. Τέλος, σύμφωνα με το υπό μελέτη δείγμα, επισημάνθηκε ότι ο διαχωρισμός ανάμεσα στις αμοιβές των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης αφορούν σε μέτρα που μπορούν να καταπολεμήσουν τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών στις επιχειρήσεις.

Πρωτοτυπία / αξία: Η αξία της παρούσας μελέτης εδράζεται στη συχνότητα παρατήρησης φαινομένων διαχείρισης κερδών, αλλά και σκανδάλων στον επιχειρηματικό χώρο και του

αυξημένου ενδιαφέροντος της επιστημονικής κοινότητας για τη μελέτη του μείζονος αυτού θέματος.

Λέξεις κλειδιά: Διαχείριση κερδών, εταιρική διακυβέρνηση, διεθνή λογιστικά πρότυπα, επιχειρηματικοί συνεργατικοί σχηματισμοί.

Abstract

Purpose: The purpose of this thesis was to investigate, both bibliographically and via research, the incentives and the earnings management methods, as well as the ways of combating the latter within businesses. Specifically, the relationship between earnings management and corporate governance was investigated as a method of limiting and addressing the phenomenon.

Design / methodology / approach: The research method applied in the present thesis was the quantitative research method and the research tool was a properly designed questionnaire, which was distributed to a sample of private companies that participated in clusters of Greece through simple random sampling. The responses received were analyzed in SPSS in order to draw useful conclusions and answer the questions raised at the beginning of the survey.

Findings: From the research conducted, useful conclusions were drawn. The main incentives for earnings management were access to capital markets, facilitation of new loan agreements, satisfaction of contract terms and the need to meet personal goals. Regulatory compliance settings did not appear to be an incentive to earnings management. Also, earnings management can be overcome by applying more rigorous corporate governance frameworks, better control and by ensuring the independence of external control. With regard to the imposition of sanctions, either on executives who use such practices or on external control when earnings management phenomena are deliberately not detected, the respondents stressed that it is an effective practice to combat the phenomenon. Finally, according to our sample, it was pointed out that the separation between executives' remuneration and the company's profits are related to measures that can combat earnings management.

Originality / value: The value of this study is based on the frequency of observing earnings management phenomena, but also scandals in the business environment and the increased interest of the scientific community in studying this major issue.

Keywords: Earnings management, corporate governance, international accounting standards, clusters.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες.....	v
Περίληψη	vi
Abstract.....	viii
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ	xii
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΧΗΜΑΤΩΝ	xiv
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	xvi
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
Σημαντικότητα θέματος και διατύπωση ερευνητικού προβλήματος	1
Πεδίο εφαρμογής της έρευνας.....	1
Σκοπός και στόχοι της διπλωματικής.....	2
Θεωρητικοί στόχοι.....	2
Ερευνητικοί στόχοι.....	3
Διατύπωση ερωτήσεων που προκύπτουν από τους στόχους της έρευνας	3
Δομή.....	3
1 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΕΡΔΩΝ.....	4
1.1 Βασικές έννοιες.....	4
1.2 Λογιστικές καταστάσεις – Έλεγχος – Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα	6
1.2.1 Λογιστικές καταστάσεις	6
1.2.2 Έλεγχος – Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.....	7
1.3 Κίνητρα διαχείρισης κερδών.....	8
1.3.1 Αμοιβές στελεχών.....	9
1.3.2 Πρόσβαση στην κεφαλαιαγορά	10
1.3.3 Δανειοδότηση	11
1.3.4 Νομοθετικό πλαίσιο.....	11
1.4 Μέθοδοι διαχείρισης κερδών	12
1.4.1 Αρχή των δεδουλευμένων.....	12
1.4.2 Πραγματικές συναλλαγές.....	13
1.5 Στρατηγικές διαχείρισης κερδών	14
1.5.1 Big bath.....	15
1.5.2 Cookie jar reserve	16
1.5.3 Λοιπά συστήματα	17
1.6 Εντοπισμός διαχείρισης κερδών.....	18

1.6.1	Μοντέλο Healy	18
1.6.2	Μοντέλο DeAngelo	18
1.6.3	Μοντέλο Jones	19
1.6.4	Τροποποιημένο μοντέλο Jones	19
1.6.5	Άλλα μοντέλα	20
1.7	Ανασκόπηση επιστημονικών άρθρων	20
1.8	Περίληψη κεφαλαίου	23
2	ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ.....	26
2.1	Αρχές και έννοιες εταιρικής διακυβέρνησης	27
2.1.1	Ιστορική αναδρομή	27
2.1.2	Εννοιολογικός προσδιορισμός.....	27
2.2	Δομή εταιρικής διακυβέρνησης	29
2.3	Υποδείγματα εταιρικής διακυβέρνησης.....	29
2.3.1	Εξωτερική εταιρική διακυβέρνηση.....	30
2.3.2	Εσωτερική εταιρική διακυβέρνηση	31
2.3.3	Το μοντέλο των μετόχων	32
2.3.4	Το μοντέλο των εταίρων.....	32
2.4	Αξιολόγηση εταιρικής διακυβέρνησης	33
2.5	Ανασκόπηση επιστημονικών άρθρων.....	33
2.6	Περίληψη κεφαλαίου	35
3	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΕΡΔΩΝ.....	37
3.1	Σημαντικότητα της εταιρικής διακυβέρνησης	37
3.2	Εταιρική διακυβέρνηση και απόδοση	38
3.3	Ανασκόπηση επιστημονικών άρθρων	41
3.4	Περίληψη κεφαλαίου	44
4	ΕΓΧΩΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗ	46
4.1	Διαχείριση κερδών σε περιόδους κρίσης	46
4.2	Μελέτες περιπτώσεων	49
4.2.1	Enron.....	49
4.2.2	WorldCom.....	50
4.2.3	Lehman Brothers.....	51
4.3	Περίληψη κεφαλαίου	52
5	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	54
5.1	Ερευνητική προσέγγιση	54

5.2	Τεχνική της έρευνας.....	54
5.2.1	Είδος της έρευνας	54
5.2.2	Μέθοδοι έρευνας.....	54
5.3	Σχεδιασμός – δημιουργία ερωτηματολογίου	55
5.3.1	Ανάπτυξη ερωτηματολογίου.....	55
5.3.2	Διαδικασία δειγματοληψίας.....	56
5.3.3	Δικαιολόγηση τρόπου στατιστικής ανάλυσης	57
5.3.4	Αναμενόμενα αποτελέσματα	58
6	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΜΕΣΩ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	61
6.1	Ανάλυση αξιοπιστίας μέσω Cronbach's Alpha για κάθε ερώτηση.....	61
6.2	Ανάλυση δημογραφικών στοιχείων της έρευνας	63
6.3	Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία με βάση την κλίμακα Likert.....	72
6.3.1	Εταιρική διακυβέρνηση: φύση, χρησιμότητα και τρόπος άσκησης	72
6.3.2	Επιχειρήσεις και διαχείριση κερδών.....	76
6.3.3	Παράγοντες μείωσης αξιοπιστίας των λογιστικών καταστάσεων	79
6.3.4	Κίνητρα ώθησης μίας επιχείρησης προς διαχείριση των κερδών της	85
6.3.5	Μέσα αντιμετώπισης φαινομένου διαχείρισης των κερδών	91
6.4	Απάντηση ερευνητικών ερωτημάτων βάσει αποτελεσμάτων έρευνας	99
7	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	101
7.1	Συζήτηση.....	101
7.2	Πρακτική εφαρμογή των αποτελεσμάτων	105
7.3	Συστάσεις για μελλοντική έρευνα.....	106
7.4	Περιορισμοί έρευνας.....	106
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	107
	Ελληνόγλωσσες.....	107
	Ξενόγλωσσες.....	107
	Διαδικτυακές	116
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	118
	Παράρτημα Α – Υπόδειγμα Ερωτηματολογίου	118

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 5.1: Πίνακας θεματοποίησης.	56
Πίνακας 6.1: Συντελεστής Cronbach's Alpha για την πρώτη κλίμακα (ερωτήσεις 18-22).	62
Πίνακας 6.2: Συντελεστής Cronbach's Alpha για την δεύτερη κλίμακα (ερωτήσεις 23-27).	62
Πίνακας 6.3: Συντελεστής Cronbach's Alpha για την τρίτη κλίμακα (ερωτήσεις 28-33).	63
Πίνακας 6.4: Ανάλυση δείγματος ανά Φύλο.	63
Πίνακας 6.5: Ανάλυση δείγματος ανά Ηλικία (σε έτη).	64
Πίνακας 6.6: Ανάλυση δείγματος ανά Οικογενειακή κατάσταση.	65
Πίνακας 6.7: Ανάλυση δείγματος με κριτήριο την απόκτηση ή μη παιδιών.	65
Πίνακας 6.8: Ανάλυση δείγματος με κριτήριο το Μορφωτικό επίπεδο.	66
Πίνακας 6.9: Ανάλυση δείγματος με κριτήριο την ένταξη ή μη του γνωστικού αντικείμενου στην ευρύτερη επιστήμη των οικονομικών.	67
Πίνακας 6.10: Ανάλυση δείγματος ανά Επαγγελματική εμπειρία (σε έτη).	68
Πίνακας 6.11: Ανάλυση δείγματος ανάλογα με τη Θέση στην επιχείρηση.	69
Πίνακας 6.12: Ανάλυση δείγματος με κριτήριο τη Νομική μορφή της επιχείρησης.	70
Πίνακας 6.13: Ανάλυση δείγματος.	71
Πίνακας 6.14: Κάτοχος ευθύνης εταιρικής διακυβέρνησης εντός της επιχείρησης.	72
Πίνακας 6.15: Άποψη σχετικά με τον ποιος πρέπει να έχει την ευθύνη της εταιρικής διακυβέρνησης εντός της επιχείρησης.	73
Πίνακας 6.16: Χρησιμότητα ή μη των νομοθετικών παρεμβάσεων στο πεδίο της εταιρικής διακυβέρνησης.	74
Πίνακας 6.17: Άποψη σχετικά με το τι είναι η εταιρική διακυβέρνηση.	74
Πίνακας 6.18: Ύπαρξη κάποιας δομημένης στρατηγικής-κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρηση.	75
Πίνακας 6.19: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με το αν οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών.	76
Πίνακας 6.20: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με το αν οι επιχειρήσεις εξομαλύνουν κέρδη και ζημίες μέσω της καθυστέρησης, της επίσπευσης ή της μεταχρονολόγησης παραστατικών.	78
Πίνακας 6.21: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με το αν οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε πωλήσεις ή αγορές παγίων με σκοπό την επίτευξη χρηματοοικονομικών στόχων.	79
Πίνακας 6.22: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η προπληρωμή διαφόρων υποχρεώσεων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.	80
Πίνακας 6.23: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση των αποθεμάτων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.	81
Πίνακας 6.24: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η υιοθέτηση της λογιστικής των δεδουλευμένων μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.	82
Πίνακας 6.25: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα μεταχρονολογημένα παραστατικά μειώνουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.	83
Πίνακας 6.26: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.	85
Πίνακας 6.27: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ευκολότερη πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου.	86

Πίνακας 6.28: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών διευκολύνει τη σύναψη νέων δανειακών συμβάσεων.	87
Πίνακας 6.29: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ικανοποίηση των όρων συμβολαίων.	88
Πίνακας 6.30: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων.	89
Πίνακας 6.31: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών πηγάζει από την ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων.	90
Πίνακας 6.32: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την εφαρμογή αυστηρότερων πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης.	92
Πίνακας 6.33: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τον ποιοτικότερο έλεγχο.	93
Πίνακας 6.34: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας του εξωτερικού ελέγχου.	94
Πίνακας 6.35: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την άποψη ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων σε στελέχη που καταφεύγουν σε τέτοιου είδους πρακτικές.	95
Πίνακας 6.36: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων στον εξωτερικό έλεγχο στις περιπτώσεις που αμελείται η ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης κερδών.	96
Πίνακας 6.37: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από το διαχωρισμό μεταξύ των αμοιβών των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης.	97
Πίνακας 6.38: Ύπαρξη ή μη κάτι επιπλέον να σημειωθεί ή να παρατηρηθεί αναφορικά με το υπό μελέτη φαινόμενο.	98
Πίνακας 6.39: Crosstabs ανάμεσα στις ερωτήσεις 14 και 15 και ποσοστά % ανά γραμμή.	99

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1.1: Χρήση του big bath στην πράξη.....	15
Σχήμα 2.1: Δομή εταιρικής διακυβέρνησης.....	29
Σχήμα 2.2: Εσωτερική και εξωτερική διακυβέρνηση.....	30
Σχήμα 6.1: Φύλο.....	64
Σχήμα 6.2: Ηλικία (σε έτη).....	64
Σχήμα 6.3: Οικογενειακή κατάσταση.....	65
Σχήμα 6.4: Απόκτηση ή μη παιδιών.....	66
Σχήμα 6.5: Μορφωτικό επίπεδο.....	67
Σχήμα 6.6: Ένταξη ή μη του γνωστικού αντικειμένου στην ευρύτερη επιστήμη των οικονομικών.....	67
Σχήμα 6.7: Επαγγελματική εμπειρία (σε έτη).....	68
Σχήμα 6.8: Θέση στην επιχείρηση.....	69
Σχήμα 6.9: Θέση στην επιχείρηση.....	70
Σχήμα 6.10: Κάτοχος ευθύνης εταιρικής διακυβέρνησης εντός της επιχείρησης.....	72
Σχήμα 6.11: Κάτοχος ευθύνης εταιρικής διακυβέρνησης εντός της επιχείρησης.....	73
Σχήμα 6.12: Χρησιμότητα ή μη των νομοθετικών παρεμβάσεων στο πεδίο της εταιρικής διακυβέρνησης.....	74
Σχήμα 6.13: Αποψη σχετικά με το τι είναι η εταιρική διακυβέρνηση.....	75
Σχήμα 6.14: Ύπαρξη κάποιας δομημένης στρατηγικής-κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρηση.....	75
Σχήμα 6.15: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με το αν οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών.....	77
Σχήμα 6.16: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με το αν οι επιχειρήσεις εξομαλύνουν κέρδη και ζημιές μέσω της καθυστέρησης, της επίσπευσης ή της μεταχρονολόγησης παραστατικών.....	78
Σχήμα 6.17: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με το αν οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε πωλήσεις ή αγορές παγίων με σκοπό την επίτευξη χρηματοοικονομικών στόχων.....	79
Σχήμα 6.18: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η προπληρωμή διαφόρων υποχρεώσεων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.....	81
Σχήμα 6.19: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση των αποθεμάτων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.....	82
Σχήμα 6.20: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η υιοθέτηση της λογιστικής των δεδουλευμένων μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.....	83
Σχήμα 6.21: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα μεταχρονολογημένα παραστατικά μειώνουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.....	84
Σχήμα 6.22: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.....	85
Σχήμα 6.23: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ευκολότερη πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου.....	86
Σχήμα 6.24: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών διευκολύνει τη σύναψη νέων δανειακών συμβάσεων.....	87
Σχήμα 6.25: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ικανοποίηση των όρων συμβολαίων.....	88

Σχήμα 6.26: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων.	89
Σχήμα 6.27: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών πηγάζει από την ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων.	91
Σχήμα 6.28: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την εφαρμογή αυστηρότερων πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης.	92
Σχήμα 6.29: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τον ποιοτικότερο έλεγχο.	93
Σχήμα 6.30: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας του εξωτερικού ελέγχου.	94
Σχήμα 6.31: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την άποψη ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων σε στελέχη που καταφεύγουν σε τέτοιου είδους πρακτικές.	95
Σχήμα 6.32: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων στον εξωτερικό έλεγχο στις περιπτώσεις που αμελείται η ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης κερδών.	96
Σχήμα 6.33: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από το διαχωρισμό μεταξύ των αμοιβών των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης.	97
Σχήμα 6.34: Ύπαρξη ή μη κάτι επιπλέον να σημειωθεί ή να παρατηρηθεί αναφορικά με το υπό μελέτη φαινόμενο.	98

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΔΛΠ	Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα
ΔΠΧΑ	Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς
ΔΠΧΠ	Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης
ΝΕΛΠ	Νέα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα
FIFO	First In, First Out
LIFO	Last In, First Out

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σημαντικότητα θέματος και διατύπωση ερευνητικού προβλήματος

Η σχέση εταιρικής διακυβέρνησης (corporate governance) και διαχείρισης κερδών (earnings management) αποτελεί ζήτημα, το οποίο τις τελευταίες δεκαετίες έχει συγκεντρώσει το έντονο ενδιαφέρον την ακαδημαϊκής και όχι μόνο κοινότητας. Τα ανώτατα στελέχη των επιχειρήσεων, αλλά και εν γένει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην εν λόγω διάσταση. Η ομαλή λειτουργία των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, οι οποίες κατέχουν πρωτεύοντα ρόλο στις τρέχουσες οικονομικές συνθήκες, προϋποθέτουν τη διαφάνεια και την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Μολαταύτα, δεν είναι λίγες οι φορές κατά τις οποίες παρατηρούνται παρεκκλίσεις από πλευράς διοικήσεων με σκοπό τη διασφάλιση της κεφαλαιακής επάρκειας, της ρευστότητας και της εμπιστοσύνης από πλευράς αγορών. Προς αυτήν την κατεύθυνση θεσπίζονται μέτρα, τα οποία στοχεύουν στην ομαλή διάχυση της πληροφόρησης, την άμβλυνση των συγκρουσιακών συμφερόντων και την ανεξαρτησία των ελεγκτικών μηχανισμών (Leuz et al., 2003).

Βέβαια, οι θεσμικοί περιορισμοί δεν αποδεικνύονται πάντοτε κατάλληλοι κι έτσι πολλές φορές αποκαλύπτονται περιπτώσεις έντονης χειραγώγησης, οι οποίες αναπόφευκτα κλονίζουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών. Η εταιρική διακυβέρνηση διαδραματίζει κομβικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία, καθώς αδύναμα σχήματα ευνοούν την άνθηση τέτοιου είδους φαινομένων (González & García-Meca, 2014). Στη διεθνή βιβλιογραφία άλλωστε, υπάρχει πλήθος μελετών που πραγματεύονται τον αντίκτυπο της εταιρικής διακυβέρνησης στη διαχείριση κερδών. Η παρούσα εργασία κινείται στον ίδιο άξονα, ερευνώντας την επίδραση που έχουν τα σχήματα και οι πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης στη διαχείριση των κερδών.

Πεδίο εφαρμογής της έρευνας

Το υπό εξέταση επιστημονικό αντικείμενο αφορά το σύνολο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και ευρύτερα των αγορών, καθώς η διαχείριση κερδών επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την εμπιστοσύνη των επενδυτικών σχημάτων. Αυτός είναι και ο λόγος που η προστασία

των επενδυτών τίθεται στο επίκεντρο με τον έλεγχο να αποτελεί βασικό εργαλείο πρόληψης και εξάλειψης τέτοιου είδους φαινομένων (Lin & Hwang, 2010). Υπό αυτές τις συνθήκες, όπως είναι προφανές, η ανώτατη διοίκηση αναδεικνύεται σε έναν ιδιαίτερος κρίσιμο παράγοντα. Ως πεδίο της εφαρμογής της παρούσας έρευνας καθορίζεται αυτό ακριβώς το κομμάτι του μάνατζμεντ, επικεντρώνοντας τη συλλογή των στοιχείων σε επίπεδο μεσαίων και ανώτατων στελεχών από ένα ευρύ φάσμα επιχειρήσεων.

Σκοπός και στόχοι της διπλωματικής

Πρωταρχικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αποτελέσει ένα ισχυρό εργαλείο στα χέρια των ομάδων ενδιαφέροντος, το οποίο θα διευκολύνει τόσο την αναγνώριση φαινομένων χειραγώγησης κερδών όσο και την πρόληψή τους μέσα από τις κατάλληλες μορφές εταιρικής διακυβέρνησης. Άλλωστε, η αποτελεσματικότητα των σύγχρονων οικονομικών συστημάτων προϋποθέτει την εξάλειψη της ασύμμετρης πληροφόρησης που δημιουργούν τέτοιου είδους πρακτικές. Η αμφίπλευρη προσέγγιση από θεωρητικής και ερευνητικής πλευράς μάλιστα προσδίδει ακόμη μεγαλύτερη αξιοπιστία στα αποτελέσματα.

Θεωρητικοί στόχοι

Η θεωρητική προσέγγιση του ζητήματος αρχικά στοχεύει στην εξοικείωση με τους όρους, τα εννοιολογικά χαρακτηριστικά και τα βασικά στοιχεία της θεωρίας της εταιρικής διακυβέρνησης και της διαχείρισης κερδών. Παράλληλα, η βιβλιογραφική ανασκόπηση επί του θέματος αποσαφηνίζει τον τρόπο με τον οποίο η εταιρική διακυβέρνηση επιδρά στη διαχείριση των κερδών, ενώ εξέχουσας σημασίας είναι και οι διεθνείς πρακτικές επί του θέματος. Επομένως, οι θεωρητικοί στόχοι της εργασίας είναι:

1^{ος} Θεωρητικός Στόχος: Βιβλιογραφική επισκόπηση του εννοιολογικού περιεχομένου της εταιρικής διακυβέρνησης και της διαχείρισης κερδών.

2^{ος} Θεωρητικός Στόχος: Βιβλιογραφική επισκόπηση της σχέσης της εταιρικής διακυβέρνησης και της διαχείρισης κερδών.

Ερευνητικοί στόχοι

Όσον αφορά το ερευνητικό μέρος, βασικός στόχος είναι η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η θεωρία μεταφράζεται σε πράξη. Εξετάζεται δηλαδή η σχέση εταιρικής διακυβέρνησης και διαχείρισης κερδών σε πραγματικές συνθήκες. Έτσι, δίνεται η δυνατότητα να κατανοηθεί εάν οι πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης επηρεάζουν την εμφάνιση ή μη φαινομένων διαχείρισης κερδών, χρησιμοποιώντας στοιχεία από τον ίδιο τον επιχειρηματικό κόσμο. Οι ερευνητικοί στόχοι επομένως είναι οι εξής:

1^{ος} Ερευνητικός Στόχος: Διερεύνηση της σχέσης εταιρικής διακυβέρνησης και διαχείρισης κερδών σε πραγματικές συνθήκες.

2^{ος} Ερευνητικός Στόχος: Διερεύνηση των κινήτρων που ωθούν σε χειραγώγηση των κερδών.

3^{ος} Ερευνητικός Στόχος: Διερεύνηση τρόπων αντιμετώπισης της χειραγώγησης των κερδών.

Διατύπωση ερωτήσεων που προκύπτουν από τους στόχους της έρευνας

Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν από τους ερευνητικούς στόχους είναι τα ακόλουθα:

Ερώτημα 1: Ποια είναι τα κίνητρα που ωθούν σε χειραγώγηση των κερδών;

Ερώτημα 2: Πώς αντιμετωπίζονται φαινόμενα χειραγώγησης των κερδών εάν προκύψουν;

Ερώτημα 3: Τι μέτρα ελέγχου λαμβάνονται προς αντιμετώπιση της χειραγώγησης κερδών;

Ερώτημα 4: Ποια η αποτελεσματικότητα των μέτρων αντιμετώπισης της χειραγώγησης κερδών;

Δομή

Η παρούσα εργασία κινείται σε δύο άξονες. Το πρώτο μέρος αφορά τη θεωρητική προσέγγιση του ζητήματος. Τα Κεφάλαια 1 και 2 εξετάζουν τις βασικές θεωρητικές και εννοιολογικές προεκτάσεις της διαχείρισης κερδών και της εταιρικής διακυβέρνησης αντίστοιχα, ενώ το Κεφάλαιο 3 επικεντρώνεται στη σχέση των δύο αυτών όρων. Ακολουθεί η ανασκόπηση των διεθνών πρακτικών επί του θέματος στο Κεφάλαιο 4. Το ερευνητικό μέρος της μελέτης αναπτύσσεται στα Κεφάλαια 5 και 6, όπου δίνονται η μεθοδολογία έρευνας και η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων αντιστοίχως. Τέλος, στο Κεφάλαιο 7 αποτυπώνονται τα συμπεράσματα.

1 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΕΡΔΩΝ

Η διαχείριση κερδών ή, όπως συχνά αναφέρεται, το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής αποτελεί ένα ζήτημα με πολυεπίπεδες προεκτάσεις, καθώς οδηγεί στην παραπληροφόρηση και, επομένως, καταλήγει στη στρέβλωση των αγορών. Το παρόν κεφάλαιο εξετάζει το βασικό θεωρητικό υπόβαθρο της συγκεκριμένης έννοιας. Αρχικά παρατίθενται βασικές έννοιες, επιδιώκοντας την εννοιολογική προσέγγιση της διαχείρισης των κερδών, των λογιστικών καταστάσεων, των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, και ακολούθως αναπτύσσεται η σημασία του ελέγχου των επιχειρήσεων αναφορικά με την ορθή αποτύπωση των λογιστικών τους καταστάσεων.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα κυριότερα κίνητρα διαχείρισης των κερδών από την πλευρά της επιχείρησης, καθώς και οι μέθοδοι και τεχνικές που ακολουθούνται από τα στελέχη και, εν γένει, από άτομα σε υψηλές θέσεις μέσα στην ιεραρχία της επιχείρησης, προκειμένου αυτό να επιτευχθεί. Ακόμη, περιγράφονται οι κυριότερες στρατηγικές διαχείρισης κερδών, αλλά και τα βασικότερα μοντέλα εντοπισμού αυτών. Το κεφάλαιο αυτό ολοκληρώνεται με την ανασκόπηση επιστημονικών άρθρων της τελευταίας πενταετίας, προκειμένου να αποκτηθεί μία όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη εικόνα αναφορικά με το ζήτημα της διαχείρισης των κερδών από την πλευρά των επιχειρήσεων.

1.1 Βασικές έννοιες

Στη σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας, η διαχείριση κερδών αναδεικνύεται ως ένα ζήτημα υψίστης σημασίας στην προσπάθεια εγγύησης της ομαλής λειτουργίας των αγορών. Η αποτελεσματική λήψη αποφάσεων προϋποθέτει την ενδελεχή μελέτη πλήθους παραγόντων. Γίνεται αντιληπτό ότι η ασύμμετρη πληροφόρηση, που πηγάζει από το εν λόγω φαινόμενο, δημιουργεί πολλά προβλήματα. Η ανάλυση του φαινομένου της διαχείρισης κερδών προϋποθέτει φυσικά την κατανόηση του όρου αυτού. Στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχει πλήθος ορισμών. Κοινή συνισταμένη αυτών αποτελεί η επιβεβαίωση ότι σκοπός τέτοιου είδους πρακτικών είναι η εξυπηρέτηση ιδίων συμφερόντων είτε συνολικών, σε επίπεδο επιχειρήσεων και οργανισμών, είτε ατομικών.

Οι Healy και Wahlen (1999) καθορίζουν τη διαχείριση κερδών ως εκείνο το φαινόμενο κατά το οποίο παρατηρείται αλλοίωση των αποτελεσμάτων του οργανισμού από πλευράς διοικητικών στελεχών, οι οποίοι διαμορφώνουν και απεικονίζουν κατά την κρίση τους οικονομικές συναλλαγές και καταστάσεις αντίστοιχα. Σκοπός είναι φυσικά αφενός η παρουσίαση μιας ωραιοποιημένης κατάστασης της επιχείρησης, όπως προκύπτει από τις δημοσιευμένες λογιστικές καταστάσεις, και αφετέρου η επίτευξη στόχων που συνδέονται με συμπεφωνημένα συμβόλαια, έχοντα ως βάση τους τα αποτελέσματα που αποτυπώνονται σε αυτές. Στην ίδια κατεύθυνση, η Schipper (1989) ορίζει το φαινόμενο της διαχείρισης κερδών ως την παρέμβαση της διοίκησης κατά τη διαδικασία κατάρτισης και δημοσίευσης των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης με σκοπό την αποκόμιση οφέλους.

Από την άλλη πλευρά, οι Mulford και Comiskey (2002) εστιάζουν στο ζήτημα των στόχων και ορίζουν τη διαχείριση κερδών ως χειραγώγηση που αποσκοπεί στην ικανοποίηση των στόχων που έχουν ήδη τεθεί εντός του οργανισμού. Σε έναν σαφώς συντομότερο ορισμό, οι Phillips και συν. (2003) ορίζουν τη διαχείριση κερδών ως χειρισμό των λογιστικών μεγεθών και των ταμειακών ροών από πλευράς της διοίκησης. Στο ίδιο μήκος κύματος, ο Giroux (2003) συνοψίζει την έννοια της διαχείρισης κερδών στη χρήση λογιστικών μεθόδων, οι οποίες «ρυθμίζουν» τα κέρδη κατά τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να επιτύχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Σύμφωνα με τους Ronen και Yaari (2008) τέλος, η διαχείριση κερδών περιλαμβάνει όλες εκείνες τις αυθαίρετες ενέργειες οι οποίες στοχεύουν στον επηρεασμό των οικονομικών καταστάσεων.

Όπως είναι προφανές από τα παραπάνω, το σύνολο των δοθέντων ορισμών επικεντρώνεται στην παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων από την πλευρά της διοίκησης και των στελεχών. Οι λόγοι φυσικά που ωθούν προς αυτήν την επιλογή μπορεί να είναι πολλοί. Τα κίνητρα της διαχείρισης κερδών αναπτύσσονται σε επόμενη ενότητα της παρούσας εργασίας. Οι δυσμενείς επιπτώσεις όμως που συνδέονται με το εν λόγω φαινόμενο καθιστούν επιτακτική την ανάγκη εξεύρεσης λύσεων στο συγκεκριμένο ζήτημα. Άλλωστε, η στρέβλωση του ανταγωνισμού και η διατάραξη των αγορών χρήματος και κεφαλαίου αναδεικνύουν τη σημαντικότητα της διαχείρισης κερδών σε πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Προς αυτήν την κατεύθυνση στοχεύουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ), που εξετάζονται ακολούθως.

1.2 Λογιστικές καταστάσεις – Έλεγχος – Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

Η λογιστική επιστήμη, στο περιβάλλον που περιγράφεται, κατέχει εξέχουσα θέση καθώς προσφέρει πλήθος πληροφοριών στα ενδιαφερόμενα μέρη. Ως ενδιαφερόμενα μέρη βέβαια δε λογίζονται μόνον οι εργαζόμενοι, τα στελέχη, οι πελάτες, οι μέτοχοι, κλπ. Οι σύγχρονες τάσεις στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου και η παγκοσμιοποίηση των οικονομιών προϋποθέτουν τη διαφάνεια όσον αφορά τη διακίνηση των πληροφοριών, έτσι ώστε να διασφαλισθεί η ομαλή λειτουργία των αγορών και η προστασία των επενδυτών. Άλλωστε, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις σκανδάλων που συνδέονται με ασύμμετρη ή εσωτερική πληροφόρηση. Ενδεικτικά σημειώνονται οι περιπτώσεις της Enron¹ και της WorldCom². Η παραποίηση στοιχείων από τις εν λόγω επιχειρήσεις συντάραξε την ομαλή λειτουργία των αγορών και κλόνησε, όχι άδικα, την εμπιστοσύνη των επενδυτών.

Είναι γεγονός ότι η λογιστική επιστήμη έχει πολλές φορές στοχοποιηθεί εξαιτίας ασαφειών και κενών στις διαδικασίες που τη διέπουν. Αυτός είναι και ο λόγος που ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων αναδεικνύεται σε ζήτημα υψίστης σημασίας. Προς αυτήν την κατεύθυνση αποσκοπεί και η θέσπιση των ΔΛΠ στο συγκεκριμένο πεδίο. Η εφαρμογή διεθνών προτύπων θεωρείται ότι συμβάλει ακόμη περισσότερο στη διαφάνεια των πληροφοριών. Άλλωστε, η διεθνοποίηση των οικονομιών προϋποθέτει την θέσπιση κοινών, συνολικά αποδεκτών προτύπων και κανόνων.

1.2.1 Λογιστικές καταστάσεις

Σκοπός των λογιστικών καταστάσεων είναι καταρχάς να παρέχουν την απαραίτητη πληροφόρηση στα ενδιαφερόμενα μέρη. Τα μεγέθη που απεικονίζονται σε αυτές αποτυπώνουν σημαντικά στοιχεία που αφορούν τη βιωσιμότητα, την αποτελεσματικότητα άλλα τη μελλοντική προοπτική των οργανισμών. Αποτελούν έναν διάλογο επικοινωνίας ανάμεσα στη διοίκηση της επιχείρησης και τους μετόχους της. Σημαντικός είναι ο ρόλος τους και όσον αφορά τους πιστωτές, τους υποψήφιους επενδυτές και γενικά κάθε μέρος που συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με τον οργανισμό. Παράλληλα, η χρηματοοικονομική ανάλυση των εν λόγω καταστάσεων με τη χρήση αριθμοδεικτών καθιστά εφικτή την εξέταση στοιχείων όπως η ρευστότητα, η ταχύτητα των

¹<https://www.investopedia.com/updates/enron-scandal-summary>, (15/05/2019).

²<https://www.investopedia.com/terms/w/worldcom.asp>, (15/05/2019).

αποθεμάτων, η μόχλευση, η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων, κλπ. Βέβαια, δεν πρέπει να παραληφθεί το γεγονός ότι οι οικονομικές καταστάσεις αποτελούν και ένα μέτρο ελέγχου των φορολογικών αρχών (Spathis, 2002).

Ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες, ο ρόλος των οικονομικών καταστάσεων λαμβάνει ακόμη μεγαλύτερη διάσταση, καθώς οι τρέχουσες εξελίξεις σε κάθε επίπεδο καθιστούν αναγκαία την προσαρμογή τους έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις. Οι σημερινές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται πλέον σε διεθνές επίπεδο, αντιμετωπίζοντας έτσι ένα πλήθος κινδύνων που σχετίζονται με τη λειτουργία τους. Βρίσκονται έτσι εκτεθειμένες σε ένα ευρύ φάσμα φαινομένων που δύνανται να επηρεάσουν την ευρωστία και την αποδοτικότητά τους. Ενδεχόμενες αλλαγές σε συναλλαγματικές ισοτιμίες, σε τιμές αγαθών και επιτόκια αναπόφευκτα επηρεάζουν την επιχείρηση. Έτσι λοιπόν γεννιάται η ανάγκη για εμπλουτισμό των οικονομικών καταστάσεων προκειμένου να αντικατοπτρίζουν περισσότερα στοιχεία (Rimeiman, 1990).

1.2.2 Έλεγχος – Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

Στις συνθήκες που περιγράφονται, ο έλεγχος διαδραματίζει έναν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο, καθώς εγγυάται τη διαφάνεια των οικονομικών στοιχείων. Φυσικά, ο έλεγχος δεν περιορίζεται σε εσωτερικό επίπεδο. Εξίσου σημαντικός είναι και ο εξωτερικός έλεγχος. Βασικός στόχος του ελέγχου είναι ο εντοπισμός λαθών και σφαλμάτων, τα οποία μπορεί να είναι είτε ηθελημένα είτε αθέλητα. Παράλληλα όμως, ο έλεγχος αποτελεί μια πιστοποίηση που εγγυάται την ακρίβεια των οικονομικών μεγεθών. Σημαντικό κομμάτι του ελέγχου είναι βέβαια οι οδηγίες και οι κανόνες που τίθενται από τις εκάστοτε κυβερνητικές και οικονομικές αρχές και αφορούν τον τρόπο υπολογισμού, χειρισμού και αποτύπωσης των διαφόρων οικονομικών συναλλαγών και καταστάσεων. Όπως έχει ήδη σημειωθεί παραπάνω, οι τρέχουσες αλλαγές στη διεθνή οικονομία κατέστησαν αναγκαία την τήρηση συγκεκριμένων προτύπων σε διεθνές επίπεδο, με αποτέλεσμα να προκύψουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ).

Τα ΔΛΠ αρχικά θεσπίστηκαν το 1973. Βέβαια, έπρεπε να έρθει το 2002 προκειμένου να αποφασισθεί η υποχρεωτική εφαρμογή τους. Στη χώρα μας εισήχθησαν με το Ν. 3229/2004. Η εφαρμογή τους στη χώρα μας, σύμφωνα με τον Κανονισμό 1606/2002, ξεκίνησε από 1/1/2005 (Δημητράς & Βρέντζου, 2015). Στην ουσία τα ΔΛΠ αποτελούν έναν κώδικα επικοινωνίας, ο οποίος διευκολύνει την «ανάγνωση» των οικονομικών στοιχείων από τα ενδιαφερόμενα μέρη ανεξάρτητα από τη χώρα δραστηριοποίησης. Όπως είναι λογικό, το γεγονός αυτό συμβάλλει στη

διαφάνεια των στοιχείων και τη διασφάλιση των διακινούμενων πληροφοριών. Το κράτος, άλλωστε, και ειδικότερα οι φορολογικές αρχές αποτελούν ένα άμεσα ενδιαφερόμενο μέρος, δεδομένου ότι η φορολόγηση των κερδών βασίζεται στα δημοσιευμένα στοιχεία που αποτυπώνονται στις οικονομικές καταστάσεις (Hanlon et al., 2014). Εν γένει, η ποιότητα του ελέγχου συνδέεται άμεσα με την ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων (DeFond & Zhang, 2014).

Κατόπιν της αρχικής υιοθέτησης των ΔΛΠ και με σκοπό να γίνει αντιληπτή η διάκρισή τους από τυπικούς λογιστικούς κανόνες, επήλθε η μετονομασία τους σε Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) και, μετά την πρόσφατη αναθεώρηση της επίσημης ελληνικής μετάφρασης, σε Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ). Σύμφωνα με τα ΔΠΧΑ, έχουν καθοριστεί κάποιες θεμελιώδεις αρχές ή, με άλλα λόγια, παραδοχές, οι οποίες πρέπει να διέπουν τις οικονομικές καταστάσεις. Πιο συγκεκριμένα, πρέπει να τηρείται για τις οικονομικές καταστάσεις η αυτοτέλεια των χρήσεων, η συνεχιζόμενη δραστηριότητα, η κατανοητότητα, η συνάφεια, η αξιοπιστία, η συγκρισιμότητα, η έγκαιρη πληροφόρηση, η σπουδαιότητα αναφορικά με την παρουσίαση των πληροφοριών και η πιστή απεικόνιση με σύνεση και ουδετερότητα (Δημητράς & Βρέντζου, 2015).

Στη χώρα μας, τα Νέα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (ΝΕΛΠ) θεσμοθετήθηκαν με τον Ν. 4308/2014. Σημειώνεται ότι μέσω του νόμου αυτού καταργούνται σε σημαντικό βαθμό οι προηγούμενες λογιστικές μέθοδοι, τις οποίες προέβλεπε το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο (ΠΔ 1123/1980), εισάγοντας σε σημαντικό βαθμό τις ιδιαίτερες πιο προηγμένες λογιστικές μεθόδους των ΔΠΧΑ, που σημειώθηκαν ανωτέρω (Δημητράς & Βρέντζου, 2015).

1.3 Κίνητρα διαχείρισης κερδών

Η διαχείριση των κερδών δύναται, άλλες φορές να εφαρμόζεται εντός των λογιστικών κανόνων, εκμεταλλευόμενη ατέλειες και κενά τους, οπότε να είναι σύμφωνη με τις λογιστικές αρχές, και άλλοτε δύναται να είναι παράνομη, πραγματοποιώντας υπερβάσεις και θέτοντας σε ενδεχόμενη έκθεση τη φήμη της εταιρείας. Επομένως, καθίσταται κατανοητό το γεγονός ότι ελλοχεύει ένας κίνδυνος, ο οποίος πρέπει να επωμιστεί εκ μέρους της επιχείρησης που διενεργεί διαχείριση των κερδών της. Για τον αναλαμβανόμενο αυτό κίνδυνο, κρίνεται αναγκαίο τα αντίστοιχα κίνητρα να είναι σημαντικά αλλά και αξιόλογα (Gottardo & Moisello, 2019).

Παρά την εντεινόμενη βαρύτητα που δίνεται στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων, μολαταύτα συχνά εξακολουθούν να υπάρχουν και να γίνονται αντιληπτά τα φαινόμενα παραποίησης αυτών. Άλλωστε, το ύψος των κερδών επηρεάζει ένα ευρύ φάσμα στοιχείων που αφορούν τον οργανισμό, όπως για παράδειγμα οι φόροι, οι αμοιβές, η δυνατότητα λήψης δανείου από τις τράπεζες κλπ., επομένως τα σχετικά κίνητρα, πέρα από σημαντικά και αξιόλογα, είναι επίσης πολλά και ποικίλα (Burgstahler et al., 2006). Τα σημαντικότερα εξ αυτών αναπτύσσονται παρακάτω.

1.3.1 Αμοιβές στελεχών

Τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες, από το 1980 και έπειτα, παρατηρείται μια έντονη τάση προς τη σύνδεση της απόδοσης της εταιρείας με τις αμοιβές των στελεχών (Hall & Liebman, 1998). Ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις, με διαρκώς εντεινόμενους ρυθμούς, στρέφονται προς την συγκεκριμένη επιλογή, αμείβοντας τα στελέχη με μετοχές ή με δικαιώματα αγοράς μετοχών. Η τακτική αυτή αποτελεί κατ' ουσία μια προσπάθεια σύγκλισης και ταύτισης των στόχων των στελεχών και της διοίκησης του οργανισμού. Βέβαια, τα αποτελέσματα δεν είναι πάντοτε τα επιθυμητά, καθώς πολλές φορές τα στελέχη ωθούνται σε πρακτικές διαχείρισης των κερδών με σκοπό την επίτευξη ιδίων στόχων και την εξυπηρέτηση προσωπικών συμφερόντων (Bergstresser & Philippon, 2006).

Μάλιστα, σχετικές έρευνες αποδεικνύουν ότι, ιδιαίτερα προς το τέλος της θητείας τους, τα στελέχη περιορίζουν σε σημαντικό βαθμό δαπάνες που στοχεύουν σε μακροπρόθεσμα αποτελέσματα, όπως η έρευνα και η ανάπτυξη, με σκοπό την άμεση αύξηση των κερδών (Dechow & Sloan, 1991). Ουσιαστικά, τα στελέχη παραποιούν με τον τρόπο αυτό τις οικονομικές καταστάσεις, προκειμένου να αυξήσουν την αξία των μετοχών και μεταγενέστερα να πωλήσουν τις μετοχές που έχουν στη διάθεσή τους σε υψηλότερες τιμές (Cheng & Warfield, 2005).

Παράλληλα, τα στελέχη οδηγούνται σε πρακτικές διαχείρισης κερδών, προκειμένου να ικανοποιήσουν τους στόχους των συμβολαίων τους. Πολλές φορές, κατά την ανάληψη των καθηκόντων, τα στελέχη υπογράφουν συμβόλαια, τα οποία καθορίζουν αυξήσεις, bonus και λοιπές παροχές σε περίπτωση που επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι, οι οποίοι σαφώς συνδέονται με λογιστικά μεγέθη. Όπως είναι προφανές, το γεγονός αυτό οδηγεί αναπόφευκτα σε παραποίηση των στοιχείων που δημοσιεύονται (Rani et al., 2013).

Οι Shrieves και Gao (2002) σε σχετική τους μελέτη διερευνούν την σχέση μεταξύ του είδους των αμοιβών των στελεχών και τη συμπεριφορά-στάση τους όσον αφορά τη διαχείριση κερδών. Δικαιώματα αγοράς μετοχών και bonus φαίνεται να σχετίζονται θετικά με φαινόμενα διαχείρισης κερδών. Από την άλλη πλευρά, διακρίνεται μια αρνητική συσχέτιση κατά τη διερεύνηση του εν λόγω στοιχείου κατ' αντιστοιχία με τις μισθολογικές αμοιβές.

1.3.2 Πρόσβαση στην κεφαλαιαγορά

Πέραν των κινήτρων που συνδέονται με την επίτευξη των προσωπικών στόχων των στελεχών, η πρόσβαση στην αγορά κεφαλαίου αποτελεί μια βασική κινητήρια δύναμη προς την κατεύθυνση της διαχείρισης κερδών. Έχει ήδη αναφερθεί και σε προηγούμενη ενότητα ότι οι οικονομικές καταστάσεις αποτελούν την κύρια πηγή πληροφόρησης για τους υποψήφιους επενδυτές. Όπως είναι προφανές, το γεγονός αυτό συχνά οδηγεί σε παραποίηση των στοιχείων με σκοπό τον επηρεασμό της τιμής της μετοχής (Healy & Wahlen, 1999).

Πράγματι, όπως υποστηρίζεται από τους Gottardo και Moisello (2019), οι τιμές των μετοχών παρουσιάζουν υψηλότερο επίπεδο συσχέτισης με τα καθαρά κέρδη από ό,τι με τις λειτουργικές ταμειακές ροές, καθώς η τιμή της μετοχής υπολογίζεται, από την πλευρά των αναλυτών, ως ο λόγος των εκτιμώμενων κερδών ανά μετοχή προς το κόστος κεφαλαίου. Η εκτίμηση των μελλοντικών κερδών πραγματοποιείται, με τη σειρά της, με γνώμονα τα ιστορικά κέρδη, οπότε προκειμένου να γίνει δυνατή η αύξηση της μετοχής, τα στελέχη, επιδιώκουν να επιτυγχάνουν σταθερά κέρδη, ή κέρδη που έχουν σταθερή αυξητική τάση, χωρίς μεγάλες διακυμάνσεις στα αποτελέσματα, μία τακτική, η οποία ονομάζεται εξομάλυνση των κερδών.

Στο σημείο αυτό γεννάται ένα ηθικό αλλά και νομικό ζήτημα, το οποίο αφορά την ασύμμετρη πληροφόρηση. Οι υποψήφιοι επενδυτές στην ουσία εξαπατώνται, καθώς οι παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις οδηγούν σε λάθη κατά τη λήψη αποφάσεων. Η διαχείριση κερδών επομένως αφήνει τους υποψήφιους επενδυτές απροστάτευτους (Leuz et al., 2003). Το στοιχείο αυτό παρουσιάζει επίσης εξαιρετικό ενδιαφέρον κατά την εξέταση εξαγορών ή συγχωνεύσεων υπό τη μορφή μετοχών για μετοχές (stock for stock). Ο συγκεκριμένος όρος αναφέρεται σε περιπτώσεις όπου μέρος των μετοχών της απορροφούσας εταιρείας ανταλλάσσεται με το σύνολο των μετοχών της εταιρείας-στόχου.

Σε μια τέτοιου είδους διαδικασία, η απορροφούσα εταιρεία έχει κίνητρο να αυξήσει την τιμή της μετοχής της, προκειμένου να επιτύχει την εξαγορά με το χαμηλότερο δυνατό κόστος.

Όσο υψηλότερη είναι η τιμή της μετοχής της, τόσο λιγότερες θα χρειασθεί να παραχωρήσει ως αντάλλαγμα. Επομένως ενδέχεται να οδηγηθεί σε πρακτικές διαχείρισης κερδών. Μάλιστα, φαίνεται να υπάρχει μία θετική συσχέτιση ανάμεσα στο βαθμό παραποίησης των κερδών και το μέγεθος της κατά περίπτωση πράξης συγχώνευσης ή εξαγοράς (Erickson & Wang, 1999).

1.3.3 Δανειοδότηση

Ένα μεγάλο μέρος των πρακτικών διαχείρισης κερδών στον επιχειρηματικό κόσμο πηγάζει από την ανάγκη των οργανισμών για δανειοδότηση. Ειδικότερα, κατά την τελευταία δεκαετία, το συγκεκριμένο πρόβλημα γίνεται ακόμη εντονότερο δεδομένης της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης, η οποία έχει οδηγήσει σε αύξηση του κόστους κεφαλαίου. Τα προβλήματα ρευστότητας οδηγούν πλέον όλο και περισσότερο προς την επιλογή της δανειοδότησης. Εντούτοις, οι τράπεζες συχνά θέτουν μια σειρά από περιορισμούς ή συνθήκες, οι οποίες θα πρέπει να ικανοποιούνται (Scott, 2014).

Τα εν λόγω στοιχεία φυσικά αναφέρονται κατά κανόνα σε αμιγώς λογιστικά μεγέθη. Τέτοια μεγέθη είναι για παράδειγμα τα κέρδη προ φόρων και τόκων, ο αριθμοδείκτης χρέους προς πάγιο ενεργητικό, η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων κλπ. Η διακύμανση των εν λόγω στοιχείων εντός αυστηρά καθορισμένων ορίων από την πλευρά της τράπεζας, αφενός δυσχεραίνει την σύναψη δανειακών συμβάσεων και αφετέρου συνεπάγεται υψηλές ποινές (penalties) σε περίπτωση που τα συγκεκριμένα όρια παραβιαστούν (Scott, 2014).

Συχνά οι δανειστές προβαίνουν στην τοποθέτηση ρητρών, οι οποίες αφορούν στην επίτευξη συγκεκριμένων αποδόσεων, ή σχετίζονται με περιορισμούς αναφορικά με διάφορες επενδυτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες. Επομένως, τα στελέχη καλούνται, με γνώμονα τους όρους των συμβολαίων που έχουν υπογράψει, να πράξουν με τρόπο ώστε να οδηγήσουν τα κέρδη τους σε αύξηση, προκειμένου να αποφύγουν τα κόστη που θα προκύψουν από την παραβίαση των όρων ή τον περιορισμό των συμβολαίων, τα οποία βασίζονται σε λογιστικές εγγραφές (Gottardo & Moisello, 2019).

1.3.4 Νομοθετικό πλαίσιο

Δεν θα πρέπει να παραληφθεί ο ρόλος των κανονιστικών ρυθμίσεων, ο οποίος είναι εξαιρετικά σημαντικός στη διαχείριση κερδών. Όπως έχει ήδη σημειωθεί, οι λογιστικές καταστάσεις αποτελούν ένα εργαλείο ελέγχου στα χέρια των κατά τόπο φορολογικών αρχών, καθώς αποτελούν

ουσιαστικά τη βάση της φορολόγησης. Επομένως, οι διοικήσεις των εταιρειών έχουν κίνητρο να διαμορφώσουν κατάλληλα το λογιστικό αποτέλεσμα προκειμένου να επωφεληθούν από πιθανές μεταβολές στους συντελεστές φορολόγησης ή προκειμένου να επωφεληθούν από επιστροφές φόρων. Έτσι λοιπόν, σε περίπτωση που αναμένεται ή έχει θεσμοθετηθεί μείωση του φορολογικού συντελεστή για την επόμενη φορολογική χρήση, είναι πιθανό οι εταιρείες να ενεργήσουν κατά τέτοιο τρόπο, προκειμένου να μεταφέρουν ένα μέρος των κερδών σε μεταγενέστερο χρόνο προκειμένου να επωφεληθούν (Guenther, 1994).

Εδώ βέβαια συχνά παρατηρείται και το ακριβώς αντίθετο φαινόμενο, καθώς η παραποίηση των κερδών προς τα επάνω για οποιονδήποτε λόγο από όσους αναφέρονται στις προηγούμενες ενότητες της παρούσας εργασίας (δανειακοί περιορισμοί, αμοιβές στελεχών κλπ) οδηγεί σε αυξημένα έξοδα φορολόγησης (Erickson et al., 2004).

1.4 Μέθοδοι διαχείρισης κερδών

Έχοντας αναπτύξει τις βασικές έννοιες της διαχείρισης κερδών καθώς και τα σχετικά κίνητρα που ωθούν τις επιχειρήσεις σε τέτοιου είδους πρακτικές, έπεται η εστίαση στις μεθόδους διαχείρισης κερδών, δηλαδή στους τρόπους με τους οποίους μια εταιρεία παραποιεί τα οικονομικά της στοιχεία, όπως αυτά αποτυπώνονται στις λογιστικές καταστάσεις. Δύο είναι οι βασικές μέθοδοι, οι οποίες αναφέρονται στη σχετική βιβλιογραφία. Η πρώτη έχει ως αφετηρία την αρχή των δεδουλευμένων, ενώ η δεύτερη χρησιμοποιεί πραγματικές συναλλαγές. Η διαφορά μεταξύ των συγκεκριμένων μεθόδων έγκειται στο γεγονός ότι η πρώτη δε δημιουργεί πρόσθετες ταμειακές ροές σε αντίθεση με τη δεύτερη, η οποία έχει αντίκτυπο στα ταμειακά μεγέθη (Cohen & Zarowin, 2010).

1.4.1 Αρχή των δεδουλευμένων

Τα δεδουλευμένα κέρδη αποτελούν ένα ζήτημα κομβικής σημασίας στη λογιστική επιστήμη, καθώς επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Η ανάγκη για χρήση της αρχής των δεδουλευμένων με σκοπό τη χειραγώγηση των κερδών προκύπτει ουσιαστικά από τη χρονική αναντιστοιχία μεταξύ του κέρδους και της σχετικής ταμειακής ροής. Για παράδειγμα, μία επί πιστώσει πώληση προϊόντος ή παροχή υπηρεσίας συνεπάγεται μεν κέρδος, το οποίο καταγράφεται στα λογιστικά αρχεία, ωστόσο δε δημιουργεί άμεσα μία αντίστοιχη ταμειακή ροή.

Οι πρακτικές διαχείρισης κερδών επομένως χρησιμοποιούνται από τα στελέχη προκειμένου να εξομαλύνουν τις εν λόγω διαφορές που προκύπτουν (McVay, 2006).

Αν και η διαχείριση των δεδουλευμένων κινείται εντός των λογιστικών αρχών, όπως αυτές τίθενται από τις εκάστοτε φορολογικές αρχές, μολτατά τέτοιου είδους πρακτικές οδηγούν σε παραπληροφόρηση (Dechow & Skinner, 2000). Στην ουσία, τα στελέχη εκμεταλλεύονται την ευελιξία και τα κενά που δίνονται στα λογιστικά πρότυπα και επεμβαίνουν στις λογιστικές καταστάσεις με σκοπό τη διαμόρφωσή τους, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στους στόχους που έχουν τεθεί (Kothari et al., 2012). Βέβαια, στη σχετική βιβλιογραφία υπάρχει και μια εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη, η οποία υποστηρίζει ότι τα δεδουλευμένα κέρδη συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη και ακριβέστερη αποτύπωση των χρηματοοικονομικών στοιχείων της επιχείρησης (FASB, 1985).

Ωστόσο, η χρήση των δεδουλευμένων για τη διαχείριση των κερδών δε δύναται να χρησιμοποιείται για μακρά χρονικά διαστήματα, καθώς αργά ή γρήγορα τα «*αποκρυφθέντα*» κέρδη της μίας περιόδου θα πρέπει να εμφανιστούν στις επόμενες. Βασικός στόχος της εν λόγω μεθόδου είναι η βελτίωση της χρηματοοικονομικής εικόνας του οργανισμού με σκοπό τη δημιουργία προϋποθέσεων για μελλοντικά κέρδη, τα οποία θα καλύψουν τα αποτελέσματα των προηγούμενων ενεργειών (Roosenboom et al., 2003).

Έχοντας ως βάση την αρχή των δεδουλευμένων, οι εταιρείες πολλές φορές χρησιμοποιούν τις μεθόδους κοστολόγησης ως εργαλείο για τη χειραγώγηση των κερδών. Η αλλαγή στις μεθόδους αποτίμησης των αποθεμάτων, για παράδειγμα First In, First Out (FIFO), Last In, First Out (LIFO), κλπ., επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την αξία του διατηρούμενου αποθέματος, γεγονός που αναπόφευκτα αντανακλάται και στα κέρδη της επιχείρησης. Βέβαια, δεν υπάρχει κάποιος νομικός περιορισμός ως προς αυτές τις τακτικές, ωστόσο καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την ελκυστικότητα των στοιχείων και της ίδιας της επιχείρησης (Mulford & Comiskey, 2002).

1.4.2 Πραγματικές συναλλαγές

Πέραν της χειραγώγησης των δεδουλευμένων, οι επιχειρήσεις συχνά καταφεύγουν στις πραγματικές συναλλαγές, προκειμένου να επηρεάσουν το ύψος των κερδών τους, όπως αυτά αποτυπώνονται στις λογιστικές καταστάσεις. Σε αντίθεση με την προηγούμενη περίπτωση, οι συναλλαγές αυτές δημιουργούν ταμειακές ροές για την επιχείρηση. Η διαχείριση κερδών βάσει πραγματικών δραστηριοτήτων περιλαμβάνει το σύνολο των ενεργειών προς αυτήν την

κατεύθυνση με σκοπό την κατά περίπτωση επιθυμητή διαμόρφωση των στοιχείων (Tan & Jamal, 2006). Ουσιαστικά, η διαχείριση κερδών βάσει πραγματικών συναλλαγών συνίσταται σε όλες εκείνες τις διαδικασίες και επιλογές, οι οποίες παρεκκλίνουν της συνήθους ομαλής λειτουργίας των επιχειρήσεων με σκοπό τον επηρεασμό των κερδών (Cohen & Zarowin, 2010).

Οι τεχνικές που υιοθετούνται στα πλαίσια της εν λόγω μεθόδου είναι πολλές. Μία από τις πλέον διαδεδομένες αφορά την ώθηση των πωλήσεων μέσω μειώσεων τιμών, προσφορών, εκπτώσεων, πιστώσεων και γενικώς κάθε πιθανή ενέργεια, η οποία μπορεί να αυξήσει άμεσα την κερδοφορία της επιχείρησης. Όπως είναι προφανές, η εν λόγω τεχνική στοχεύει σε βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα, καθώς δε δύναται να συνεχίζεται επ' αόριστον. Παράλληλα, πολλές φορές επιλέγεται τεχνηέντως η διαμόρφωση του μέρους που αφορά τα έξοδα για τη διαχείριση των κερδών. Επομένως, η επιχείρηση ενδέχεται να περιορίσει, βραχυπρόθεσμα, δαπάνες που αφορούν την έρευνα και ανάπτυξη ή να καθυστερήσει ορισμένες άλλες, με σκοπό την αύξηση της κερδοφορίας (Dechow & Skinner, 2000).

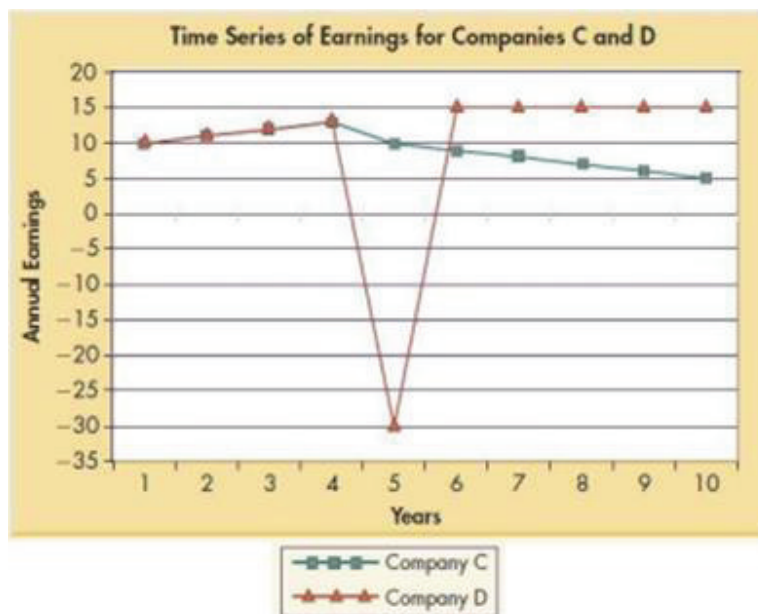
1.5 Στρατηγικές διαχείρισης κερδών

Οι επιχειρήσεις, τόσο κατά τα παλαιότερα έτη όσο και στις μέρες μας, χρησιμοποιούν συγκεκριμένες μεθόδους διαχείρισης κερδών, αλλά και διαχείρισης άλλων στοιχείων των οικονομικών τους καταστάσεων, με σκοπό να επιτύχουν τους στόχους τους και παρακινούμενες από κίνητρα, μερικά εκ των οποίων σκιαγραφήθηκαν ανωτέρω. Οι μέθοδοι που τελικά ακολουθούνται, από την πλευρά των επιχειρήσεων, για τη διαχείριση των κερδών τους και των υπολοίπων στοιχείων των οικονομικών τους καταστάσεων, άλλοτε είναι νόμιμες και άλλοτε παραβιάζουν την ισχύουσα νομοθεσία, κάτι το οποίο οφείλεται στα περιθώρια των χειρισμών που διαθέτουν οι εκάστοτε διοικήσεις των επιχειρήσεων ως προς την επιλογή κάποιων λογιστικών καταστάσεων, έναντι άλλων (Gottardo & Moisello, 2019). Πολλές είναι οι στρατηγικές διαχείρισης κερδών που έχουν αναπτυχθεί στην πράξη κατά καιρούς από τις επιχειρήσεις. Στις ενότητες που ακολουθούν εξετάζονται οι σημαντικότερες εξ αυτών. Εξάλλου, η υιοθέτηση τέτοιου είδους δράσεων συχνά παραπλανά τους επενδυτές, παρουσιάζοντας τα οικονομικά μεγέθη ελκυστικότερα και διαστρεβλώνοντας έτσι την εικόνα της εταιρείας.

1.5.1 Big bath

Μία από τις πλέον διαδεδομένες πρακτικές διαχείρισης κερδών είναι η επονομαζόμενη «big bath». Η εν λόγω πρακτική αναφέρεται στην τάση των στελεχών, όταν η επιχείρηση διαφαίνεται πως θα έχει μία κακή διαχειριστική χρήση, όσον αφορά την πορεία των κερδών, να προβαίνουν σε ενέργειες προκειμένου τα αποτελέσματα να γίνουν ακόμη χειρότερα. Αυτό μπορεί να προκύψει είτε μέσω της μετατόπισης των κερδών σε μελλοντικό χρόνο είτε μέσω της αναγνώρισης των εξόδων νωρίτερα είτε μέσω διαγραφών χρεών στα λογιστικά αρχεία. Όλη αυτή η διαδικασία ουσιαστικά δίνει το περιθώριο και την ευκαιρία στα στελέχη να εμφανίσουν βελτιωμένα αποτελέσματα σε μελλοντικό χρόνο (Healy, 1985). Κατά κανόνα, τέτοιου είδους πρακτικές λαμβάνουν χώρα κατά το τελευταίο τέταρτο των διαχειριστικών χρήσεων, δεδομένου ότι σε εκείνο το σημείο είναι περισσότερο ξεκάθαρη η εικόνα σχετικά με την πορεία των κερδών (Nikolai et al., 2010).

Σχήμα 1.1: Χρήση του big bath στην πράξη.

Πηγή: (Stice & Stice, 2013)

Η εν λόγω τεχνική μπορεί να γίνει περισσότερο κατανοητή από το ανωτέρω σχήμα, όπου αποτυπώνεται η πορεία των κερδών δύο επιχειρήσεων σε βάθος δεκαετίας, εκ των οποίων η μία χρησιμοποιεί την τεχνική big bath, ενώ η άλλη όχι. Στο εν λόγω παράδειγμα, οι εταιρείες C και D

ακολουθούν μία πανομοιότυπη αυξητική πορεία στα κέρδη τους για τα τέσσερα πρώτα χρόνια, ώσπου τον πέμπτο χρόνο παρουσιάζεται μία κάμψη. Τότε η εταιρεία D αποφασίζει να ακολουθήσει μία big bath τακτική ενώ η C όχι. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα η D να εμφανίσει μία πολύ μεγάλη πτώση στα κέρδη του πέμπτου χρόνου και στη συνέχεια να εισέρχεται ξανά σε αυξητική τροχιά. Από την άλλη πλευρά, η C παρουσιάζει μια σαφώς σταθερότερη πορεία με πτωτική όμως τάση (Stice & Stice, 2013).

Ειδικά όταν αναλαμβάνει μια νέα διοίκηση τα ηνία μιας επιχείρησης, είναι ιδιαίτερα σύνηθες, όπως υποστηρίζουν αρκετές επιστημονικές έρευνες (Reitenga & Tearney, 2003; Godfrey et al., 2003), για την νέα διοίκηση να επιχειρεί να δείξει ότι είναι αποτελεσματική, εμφανίζοντας ανάλογα αποτελέσματα στις λογιστικές καταστάσεις. Πιο αναλυτικά, η νέα διοίκηση της επιχείρησης, προκειμένου να αποδείξει την αποτελεσματικότητά της κατά τη πρώτη χρήση που αναλαμβάνει καθήκοντα, επιδιώκει τη μείωση των κερδών κατά τη διάρκεια αυτής, κάτι το οποίο συνήθως επιτυγχάνει μέσα από την αναγνώριση σε αυτή περισσότερων εξόδων, κάτι το οποίο οδηγεί τις επόμενες χρήσεις να μην επιβαρυνθούν με τα συγκεκριμένα έξοδα και να φανεί, κατ' αυτόν τον τρόπο, πιο αποδοτικές. Οπότε, καθίσταται κατανοητό ότι, διαμέσου αυτής της τεχνικής, η νέα διοίκηση που αναλαμβάνει τα ηνία της επιχείρησης εμφανίζεται αποδοτικότερη στα καθήκοντά της και, επομένως, δύναται να ισχυροποιήσει τη θέση της στην επιχείρηση (Gottardo & Moisello, 2019).

1.5.2 Cookie jar reserve

Μία εξίσου συχνά υιοθετούμενη τακτική στο εν λόγω πεδίο είναι η λεγόμενη «*cookie jar reserve*». Η εν λόγω πρακτική ουσιαστικά έγκειται στην «*αποθήκευση*» ενός μέρους των κερδών κατά τις χρήσεις με υψηλά κέρδη με σκοπό τη χρησιμοποίηση και την εμφάνισή τους σε μελλοντικές χρήσεις, όπου τα κέρδη δεν είναι τα αναμενόμενα και επιθυμητά. Στόχος είναι φυσικά η εξομάλυνση κατά το δυνατόν των κερδών, έτσι ώστε η επιχείρηση να παρουσιάζει μία σταθερή διαχρονικά πορεία (Kokoszka, 2003) Ένα από τα γνωστότερα παραδείγματα χρήσης αυτής της στρατηγικής αφορά τη World Com Inc, στην οποία, το 2002, ύστερα από σχετικό έλεγχο, ανακαλύφθηκε ένα τέτοιου είδους απόθεμα της τάξεως των 2,5 δις δολαρίων (Abdelghany, 2005).

1.5.3 Λοιπά συστήματα

Ο κατάλογος βέβαια δε σταματά στις στρατηγικές big bath και cookie jar reserve, καθώς οι επιχειρήσεις συνεχώς εφευρίσκουν νέους τρόπους για την κατά βούληση διαμόρφωση των κερδών. Ένας από αυτούς αφορά τις εξαγορές άλλων επιχειρήσεων με σκοπό την ενσωμάτωση των κερδών αυτών στα λογιστικά αποτελέσματα της μητρικής εταιρείας. Άλλωστε, κατά τη διαδικασία εξαγοράς δύναται η επιχείρηση να μην αναγνωρίσει μέρος των εξόδων της εξαγοραζόμενης, όπως για παράδειγμα αυτά που αφορούν την έρευνα και ανάπτυξη (McKee, 2005). Εξάλλου, άλλες τεχνικές εστιάζουν στην μετατόπιση εσόδων και εξόδων, κατά περίπτωση, σε μελλοντικό χρόνο με σκοπό τη διαμόρφωση των κερδών στα επιθυμητά επίπεδα, σύμφωνα με τους στόχους που έχουν τεθεί κατά το γενικότερο στρατηγικό και οικονομικό σχεδιασμό.

Πιο αναλυτικά, άλλες στρατηγικές διαχείρισης κερδών είναι η μέθοδος «*Throw out a problem child*», όπου η μητρική επιχείρηση χρησιμοποιεί τη συγκεκριμένη μέθοδο στις θυγατρικές της, οι οποίες είναι ζημιογόνες ή υπο-αποδίδουν και η μελλοντική τους πορεία δεν προδιαγράφεται θετική, αλλά και η μέθοδος «*Shrink the Ship*», σύμφωνα με την οποία πραγματοποιείται μείωση του αριθμού των μετοχών μέσω της επαναγοράς ιδίων μετοχών από την επιχείρηση. Επίσης, υπάρχει και η στρατηγική διαχείρισης κερδών «*Big Bet on the Future*», η οποία ουσιαστικά αφορά στον αντίποδα της στρατηγικής «*Throw out a problem child*», που αναφέρθηκε ανωτέρω. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη μέθοδο διαχείρισης κερδών «*Big Bet on the Future*» πραγματοποιείται, εκ μέρους της επιχείρησης που προβαίνει στη διαχείριση των κερδών της, η συγχώνευση ή απορρόφηση μιας άλλης επιχείρησης, ενώ τίθεται, υπό κάποια έννοια, ένα στοίχημα στο μέλλον, το οποίο εκφράζει την πεποίθηση της επιχείρησης ότι τα αποτελέσματα και η δυναμική της αποκτώμενης επιχείρησης, θα δράσουν τονωτικά και ενισχυτικά στα αποτελέσματα της μητρικής, πλέον, επιχείρησης (Gottardo & Moisello, 2019).

1.6 Εντοπισμός διαχείρισης κερδών

Οι επιχειρήσεις έχουν δομήσει ένα ευρύ φάσμα τεχνικών για τη χειραγώγηση των κερδών και την αποκόμιση των αντίστοιχων ωφελειών. Στόχος των ενδιαφερομένων μερών, είτε επρόκειτο για επενδυτές είτε για φορολογικές αρχές είτε για οποιαδήποτε άλλη οντότητα, είναι να ανακαλύπτουν τις εν λόγω πρακτικές και να αποδεικνύουν ότι οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε τέτοιου είδους ενέργειες. Προς αυτήν την κατεύθυνση στη διεθνή βιβλιογραφία έχουν αναπτυχθεί ορισμένες μέθοδοι, οι οποίες συμβάλλουν στον εντοπισμό φαινόμενων χειραγώγησης κερδών.

1.6.1 Μοντέλο Healy

Το μοντέλο Healy (1985) είναι το παλαιότερο και το πλέον απλουστευμένο που θα εξεταστεί. Το συγκεκριμένο εργαλείο εντοπισμού φαινομένων διαχείρισης κερδών διαφέρει από τα υπόλοιπα στο εν λόγω πεδίο, καθώς υποθέτει ότι η χειραγώγηση κερδών λαμβάνει χώρα συστηματικά σε κάθε περίοδο. Ουσιαστικά το υπόδειγμα αυτό εισάγει την έννοια των δεδουλευμένων που δεν βρίσκονται υπό την διακριτική ευχέρεια της διοίκησης (non-discretionary accruals), τα οποία αποτελούν τον μέσον όρο των συνολικών δεδουλευμένων κερδών σε μια ορισμένη χρονική περίοδο προς το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού της προηγούμενης περιόδου, όπως αποτυπώνεται στη σχέση 1.1 (Dechow et al., 1995):

$$NDA_t = \frac{\sum_t TA_t}{T} \quad (\text{σχέση 1.1})$$

όπου NDA τα δεδουλευμένα κέρδη, τα οποία δε βρίσκονται στη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης, TA τα συνολικά δεδουλευμένα αποπληθωρισμένα βάσει των συνολικών στοιχείων ενεργητικού της προηγούμενης περιόδου, T τα έτη στα οποία αναφέρεται η ανάλυση και τ ο δείκτης έτους.

1.6.2 Μοντέλο DeAngelo

Το μοντέλο DeAngelo (1986) αποτελεί ουσιαστικά παραλλαγή του μοντέλου Healy. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι στο μοντέλο DeAngelo η εξεταζόμενη περίοδος περιορίζεται στα δεδομένα της προηγούμενης χρονιάς-χρήσης. Στην περίπτωση που τα δεδουλευμένα κέρδη, τα οποία δε βρίσκονται υπό τη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης παραμένουν σταθερά προϊόντος του χρόνου και τα δεδουλευμένα κέρδη τα οποία βρίσκονται υπό τη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης έχουν ως μέσον όρο το μηδέν κατά την περίοδο υπολογισμού, τότε και τα δύο μοντέλα αποδίδουν ιδιαίτερα ικανοποιητικά αποτελέσματα δίχως λάθη. Η επιλογή του καταλληλότερου

κατά περίπτωση μοντέλου έγκειται στη συμπεριφορά των χρονοσειρών των δεδουλευμένων, τα οποία δε βρίσκονται υπό τη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης. Έτσι, εάν παρατηρείται μια διαδικασία λευκού θορύβου (white noise) επιλέγεται το μοντέλο Healy, ενώ στην περίπτωση του τυχαίου περιπάτου (random walk) το μοντέλο DeAngelo κρίνεται προτιμότερο (Dechow et al., 1995). Η σχέση 1.2 αποτυπώνει τη μέθοδο υπολογισμού των δεδουλευμένων κερδών, τα οποία δε βρίσκονται υπό τη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης βάσει του υποδείγματος DeAngelo:

$$NDA_t = TA_{t-1} \quad (\text{σχέση 1.2})$$

1.6.3 Μοντέλο Jones

Σε αντίθεση με τα δύο προηγούμενα μοντέλα, το μοντέλο Jones (1991) καταρρίπτει την υπόθεση περί σταθερότητας των δεδουλευμένων κερδών σε βάθος χρόνου και επιχειρεί να ενσωματώσει την επιρροή της εν γένει οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης στο υπό εξέταση μέγεθος (Dechow et al., 1995). Κατά τον υπολογισμό των κανονικών δεδουλευμένων χρησιμοποιείται η σχέση 1.3:

$$NDA_t = a_1(1/A_{t-1}) + a_2(\Delta REV_t) + a_3(PPE_t) \quad (\text{σχέση 1.3})$$

όπου ΔREV_t τα έσοδα κατά την περίοδο t μείον τα έσοδα κατά την περίοδο $t-1$ αποπληθωρισμένα βάσει των στοιχείων ενεργητικού της προηγούμενης περιόδου, PPE_t το σύνολο παγίων κατά την τρέχουσα διαχειριστική περίοδο, A_{t-1} το σύνολο ενεργητικού κατά την προηγούμενη περίοδο και a_x οι παράμετροι παλινδρόμησης. Τα στοιχεία a_1 , a_2 και a_3 εκφράζουν τις παραμέτρους της γραμμικής παλινδρόμησης που αφορούν την επιχείρηση και υπολογίζονται σύμφωνα με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων βάσει της σχέσης 1.4:

$$TA_t = a_1(1/A_{t-1}) + a_2(\Delta REV_t) + a_3(PPE_t) + u_t \quad (\text{σχέση 1.4})$$

όπου TA_t τα συνολικά δεδουλευμένα κέρδη αποπληθωρισμένα βάσει των συνολικών στοιχείων ενεργητικού της προηγούμενης περιόδου και u_t τα κατάλοιπα της παλινδρόμησης.

1.6.4 Τροποποιημένο μοντέλο Jones

Το τροποποιημένο μοντέλο Jones, που προτείνεται από τους Dechow και συν. (1995) ενσωματώνει στην ανάλυση το διαχωρισμό των πωλήσεων επί πιστώσει κατά την εξέταση των δεδουλευμένων με σκοπό τον περιορισμό των λαθών που παρατηρούνται κατά την υιοθέτηση του κλασικού υποδείγματος Jones. Το τροποποιημένο αυτό μοντέλο αποτυπώνεται στη σχέση 1.5:

$$NDA_t = a_1(1/A_{t-1}) + a_2(\Delta REV_t - \Delta REC_t) + a_3(PPE_t) \quad (\text{σχέση 1.5})$$

όπου ΔREC_t τα καθαρά εισπρακτέα έσοδα κατά την περίοδο t μείον καθαρά εισπρακτέα έσοδα κατά τη χρήση $t-1$ αποπληθωρισμένα βάσει των συνολικών στοιχείων ενεργητικού κατά τη χρήση $t-1$.

1.6.5 Άλλα μοντέλα

Πέραν του τροποποιημένου μοντέλου Jones των Dechow και συν. (1995), μια δεύτερη παραλλαγή του μοντέλου Jones αποτελεί το βιομηχανικό μοντέλο (industry model) των Dechow και Sloan (1991). Όπως και το κλασικό μοντέλο Jones, το βιομηχανικό μοντέλο υιοθετεί την άποψη περί μη σταθερότητας των δεδουλευμένων κερδών, τα οποία δε βρίσκονται στη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης. Παράλληλα στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν και άλλα παρεμφερή μοντέλα στο εν λόγω πεδίο, όπως αυτά των Ball και Shivakumar (2008), των Kothari και συν. (2005), των Peasnell και συν. (2000) και του Caylor (2010).

1.7 Ανασκόπηση επιστημονικών άρθρων

Οι Ali και Zhang (2015), στα πλαίσια της επιστημονικής τους μελέτης, εξέτασαν τις αλλαγές στα κίνητρα των διευθυνόντων συμβούλων, αναφορικά με τη διαχείριση των κερδών, τα οποία δηλώνονται από τις επιχειρήσεις, τις οποίες διευθύνουν κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Εκείνο το οποίο παρατηρήθηκε ήταν το γεγονός ότι η υπερεκτίμηση των κερδών φάνηκε να είναι μεγαλύτερη κατά τα πρώτα χρόνια της υπηρεσίας τους, από ό,τι στα μεταγενέστερα χρόνια της υπηρεσίας των διευθυνόντων συμβούλων. Η σχέση αυτή προέκυψε, μάλιστα, να είναι λιγότερο έντονη για τις επιχειρήσεις με μεγαλύτερη εξωτερική, αλλά και εσωτερική παρακολούθηση.

Η αγορά είναι επιφυλακτική απέναντι στους διευθύνοντες συμβούλους όταν αυτοί διανύουν τα πρώτα βήματα της υπηρεσίας τους, ενώ επίσης τα κέρδη που επιτυγχάνονται κατά τα πρώτη έτη της υπηρεσίας τους κατέχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο στην αξιολόγηση της ικανότητας τους ως επιχειρηματίες. Τα προαναφερθέντα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι οι νέοι διευθύνοντες σύμβουλοι προσπαθούν να επηρεάσουν ευνοϊκά την αντίληψη της αγοράς σχετικά με την ικανότητά τους, κατά τα πρώτα τους χρόνια υπηρεσίας τους, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η αγορά είναι πιο αβέβαιη. Επίσης, κατέστη σαφές, μέσα από τη συγκεκριμένη επιστημονική έρευνα ότι η υπερεκτίμηση των κερδών είναι μεγαλύτερη κατά τον τελευταίο χρόνο των διευθυνόντων

συμβούλων, αλλά το αποτέλεσμα αυτό επιτυγχάνεται μόνο μετά τον έλεγχο της υπερεκτίμησης των κερδών κατά τα πρώτα έτη υπηρεσίας τους (Ali & Zhang, 2015).

Η διαχείριση των κερδών από τους Διευθύνοντες Συμβούλους κατά το πρώτο και το τελευταίο έτος της υπηρεσίας τους έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών προηγούμενων επιστημονικών μελετών (Strong & Meyer, 1987; Elliott & Shaw, 1988); DeAngelo, 1988; Pourciau, 1993). Αυτές οι μελέτες δείχνουν ότι οι νέοι διευθύνοντες σύμβουλοι που σχετίζονται με σημαντικές εκτελεστικές αλλαγές, οι οποίες δεν είναι ενέργειες ρουτίνας, αλλά αντιθέτως ενέχουν κίνδυνο, τείνουν να υπερβάλλουν ως προς τη δήλωση των δαπανών και των ζημιών των επιχειρήσεων τις οποίες διευθύνουν κατά το πρώτο έτος υπηρεσίας τους και να τις αποδίδουν στους προηγούμενους διευθύνοντες συμβούλους, ενώ στη συνέχεια λαμβάνουν τα έτη για τα προκύπτοντα υψηλότερα κέρδη τα επόμενα έτη, τα οποία είναι και αναμενόμενα, αν κρίνει κανείς την εσκεμμένη υπερβολή που έγινε κατά τη δήλωση των ζημιών και δαπανών (Ali & Zhang, 2015).

Προηγούμενες μελέτες (Dechow & Sloan, 1991; Pourciau, 1993; Murphy & Zimmerman, 1993; Cheng & Warfield, 2005; Kalyta, 2009), προβλέπουν επίσης ότι οι διευθύνοντες σύμβουλοι προχωρούν σε υπερεκτίμηση των κερδών τους κατά το τελευταίο έτος υπηρεσίας τους, προκειμένου να αυξήσουν την αμοιβή τους κατά το τελευταίο έτος της υπηρεσίας τους, αν και οι υπάρχουσες εμπειρικές ενδείξεις που σχετίζονται με αυτή την πρόβλεψη είναι μικτές. Ωστόσο, δεν υπάρχει επιστημονική μελέτη σχετικά με τα κίνητρα των διευθυνόντων συμβούλων αναφορικά με τη διαχείριση των κερδών των επιχειρήσεών τους κατά τα άλλα έτη υπηρεσίας τους (Ali & Zhang, 2015).

Εντούτοις, σύμφωνα με τους Desai και συν. (2006), αλλά και σύμφωνα με τους Hazarika και συν. (2012), υποστηρίζεται μία εναλλακτική εξήγηση αναφορικά με την παρατήρηση μεγαλύτερης υπερεκτίμησης των κερδών κατά τα πρώτα χρόνια της υπηρεσίας των διευθυνόντων συμβούλων. Όπως υποστηρίζεται από τους ανωτέρω ερευνητές, μόνο οι διευθύνοντες σύμβουλοι χαμηλότερων ικανοτήτων προχωρούν σε υπερεκτίμηση των κερδών τους κατά τα πρώτα έτη υπηρεσίας τους και, την πλειονότητα εκ των περιπτώσεων, οι ίδιοι απολύονται μέσα σε λίγα χρόνια, διότι ανιχνεύεται η διαχείριση των κερδών τους (Ali & Zhang, 2015).

Πέρα από τα έτη υπηρεσίας των διευθυνόντων συμβούλων, είναι μείζονος σημασίας να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες αναφορικά με τη διαχείριση των κερδών, όπως είναι

διάφορα δημογραφικά χαρακτηριστικά, για παράδειγμα το φύλο. Οι Agun και συν. (2015) διερεύνησαν τον τρόπο με τον οποίο η παρουσία γυναικών σε διευθυντικές θέσεις μέσα στο εταιρικό συμβούλιο επηρεάζει τις πρακτικές διαχείρισης κερδών. Με βάση τα ευρήματα της προαναφερθείσας έρευνας, διαπιστώθηκε ότι επιχειρήσεις με μεγαλύτερο αριθμό γυναικών σε θέση διευθυντή υιοθετούν περιορισμένες πρακτικές διαχείρισης κερδών στο Ηνωμένο Βασίλειο. Οι επιχειρήσεις, εν συνεχεία, διαχωρίστηκαν περαιτέρω σε επιχειρήσεις υψηλού και χαμηλού χρέους και τα αποτελέσματα αποκάλυψαν πάλι ότι η ύπαρξη γυναικών σε διευθυντικές θέσεις, έχει θετική επίδραση στη διαχείριση των κερδών σε εταιρείες χαμηλού χρέους.

Στην έρευνα των Bratten και συν. (2015), διερευνήθηκε το κατά πόσον η αναφερόμενη απόδοση μιας επιχείρησης επηρεάζει τη διακριτική συμπεριφορά αναφοράς μιας άλλης επιχείρησης. Αυτό πραγματοποιήθηκε, προσδιορίζοντας αρχικά τον ηγέτη σε κάθε κλάδο και, εν συνεχεία, διαπιστώνοντας ότι η διακριτική συμπεριφορά των «ακολουθών εταιριών», ήτοι των επιχειρήσεων που βρίσκονται μετά την επιχείρηση-ηγέτη σχετίζεται θετικά με την απόδοση που αναφέρθηκε από την επιχείρηση-ηγέτη.

Πιο συγκεκριμένα, τα στελέχη των επιχειρήσεων επηρεάζονται από τα εκάστοτε νέα που γίνονται γνωστά σχετικά με την επίδοση της επιχείρησης-ηγέτη και κατευθύνουν με τέτοιο τρόπο τις λογιστικές τους καταστάσεις, ώστε να συνάδουν με τις προσδοκίες των επενδυτών και των αναλυτών όσον αφορά στις επιδόσεις των επιχειρήσεών τους. Οι αναφορές των κακών ειδήσεων (δηλαδή, η διάψευση των προσδοκιών των αναλυτών) μιας επιχείρησης ενδέχεται να επηρεάσουν τα στελέχη άλλων εταιριών του ίδιου κλάδου, με τους τελευταίους να ωθούνται να αναφέρουν και εκείνοι κακές ειδήσεις σχετικά με τις προσδοκίες που υπήρχαν. Ομοίως, οι αναφορές καλών ειδήσεων (δηλαδή, η επαλήθευση των προσδοκιών των αναλυτών) μπορεί να δημιουργήσουν πρόσθετη πίεση στα στελέχη άλλων εταιριών του ίδιου κλάδου, ώστε αυτοί να αναφέρουν καλά αποτελέσματα για τις επιχειρήσεις τους και, επομένως, να συνάδουν και πάλι με τις -θετικές αυτή τη φορά- προσδοκίες των αναλυτών (Bratten et al., 2015).

Οι Martínez-Ferrero και συν. (2014) διερεύνησαν τον τρόπο με τον οποίο η εταιρική κοινωνική ευθύνη δύναται, ως πρακτική, να χρησιμοποιηθεί στρατηγικά ενάντια στην αρνητική αντίληψη που απορρέει από την διαχείριση των κερδών. Το τελευταίο κατέστη δυνατό με τη χρήση διεθνών δεδομένων, τα οποία επέτρεψαν στους ανωτέρω ερευνητές να αναλύσουν την επίδραση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και της διαχείρισης των κερδών στο κόστος

κεφαλαίου, αλλά και στην εταιρική φήμη. Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας, οδήγησαν τους ερευνητές στο συμπέρασμα ότι οι στρατηγικές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης εκλαμβάνονται θετικά από τους επενδυτές και τα υπόλοιπα ενδιαφερόμενα μέρη. Εν αντιθέσει με τη διαχείριση των κερδών, η εταιρική κοινωνική ευθύνη επιδρά θετικά στην εταιρική φήμη και μειώνει το κόστος κεφαλαίου. Σύμφωνα με την ίδια επιστημονική έρευνα, εξήχθη το συμπέρασμα ότι η ευνοϊκή επίδραση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στο κόστος κεφαλαίου είναι σταθερά πιο έντονη στις επιχειρήσεις που παρουσιάζουν σημάδια διαχείρισης κερδών, κάτι το οποίο δείχνει με τη σειρά του ότι η αγορά δεν δύναται να αναγνωρίσει τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εταιρική κοινωνική ευθύνη υιοθετείται από τις επιχειρήσεις προκειμένου να καλυφθεί η διαχείριση των κερδών που γίνεται, ταυτοχρόνως, από την πλευρά τους. Δεν είναι, επομένως, λίγες οι φορές που οι ενέργειες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μιας επιχείρησης αναπτύσσονται με σκοπό, εκτός των άλλων, να καλύψουν τη διαχείριση των κερδών που πραγματοποιείται από την ίδια επιχείρηση (Martínez-Ferrero et al., 2014).

Τέλος, η μελέτη του Shafer (2013) προτείνει και δοκιμάζει ένα μοντέλο σχέσεων μεταξύ των αντιλήψεων των λογιστών των εταιριών σχετικά με το ηθικό κλίμα στην εταιρία τους, την αντιληπτή σημασία της εταιρικής δεοντολογίας και της κοινωνικής ευθύνης, καθώς και τις αποφάσεις που λαμβάνονται σχετικά με τη διαχείριση των κερδών. Η έρευνα αυτή βασίστηκε σε μία επιτόπια έρευνα των λογιστών που απασχολούνται από τον ιδιωτικό τομέα στο Χονγκ Κονγκ και διαπιστώθηκε ότι οι αντιλήψεις για το οργανωτικό ηθικό κλίμα συνδέονταν σημαντικά με την πίστη στη σημασία της εταιρικής δεοντολογίας και τη σημασία της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Η πίστη στη σημασία της δεοντολογίας και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης συνδέθηκε επίσης σημαντικά με τη κρίση των λογιστών, βάσει ηθικής, καθώς και με τις προθέσεις συμπεριφοράς όσον αφορά στη χειραγώγηση των λογιστικών και λειτουργικών κερδών.

1.8 Περίληψη κεφαλαίου

Η διαχείριση κερδών ή με άλλα λόγια η δημιουργική λογιστική αφορά σε εκείνο το φαινόμενο, κατά το οποίο παρατηρείται αλλοίωση των αποτελεσμάτων του οργανισμού από πλευράς διοικητικών στελεχών, οι οποίοι διαμορφώνουν και απεικονίζουν κατά την κρίση τους οικονομικές συναλλαγές και καταστάσεις, με τρόπο ώστε να παρουσιαστεί μία ωραιοποιημένη κατάσταση της επιχείρησης, κάτι το οποίο επηρεάζει αρνητικά τόσο την ομαλή λειτουργία των

αγορών όσο και την εμπιστοσύνη των επενδυτών. Για τον ανωτέρω λόγο, ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων αναδεικνύεται σε ζήτημα υψίστης σημασίας και έχουν, επομένως θεσπιστεί τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ), καθώς και τα Νέα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (ΝΕΛΠ) στη χώρα μας μέσω του Ν. 4308/2014.

Τα κίνητρα που δύνανται να υποκινήσουν τα διοικητικά στελέχη να στραφούν προς τη διαχείριση των κερδών είναι ποικίλα. Μερικά εξ αυτών είναι οι προσωπικοί στόχοι των στελεχών και, ειδικότερα, οι αμοιβές τους, οι οποίες συνήθως συνδέονται με την απόδοση της επιχείρησης, η πρόσβαση στην αγορά κεφαλαίου, η δανειοδότηση και το ίδιο το νομοθετικό πλαίσιο και, συγκεκριμένα, ο ρόλος των κανονιστικών ρυθμίσεων. Αναφορικά με τους βασικότερους τρόπους με τους οποίους μια εταιρεία παραποιεί τα οικονομικά της στοιχεία, αυτοί είναι δύο και βασίζονται στην αρχή των δεδουλευμένων και στις πραγματικές συναλλαγές αντίστοιχα. Οι δε στρατηγικές διαχείρισης κερδών είναι, επίσης, πάρα πολλές και άλλοτε είναι νόμιμες και άλλοτε παραβιάζουν την ισχύουσα νομοθεσία.

Ως προς τα κίνητρα των διευθυνόντων συμβούλων, που τους ωθούν προς τη διαχείριση των κερδών, κατέστη σαφές ότι η υπερεκτίμηση των κερδών ή η δήλωση υπερβολικών δαπανών και ζημιών φάνηκε να εμφανίζεται εντονότερα κατά τα πρώτα χρόνια της υπηρεσίας των διευθυνόντων συμβούλων, από ό,τι στα μεταγενέστερα χρόνια της υπηρεσίας τους, ενώ επίσης κάποιοι ερευνητές επεσήμαναν ότι οι διευθύνοντες σύμβουλοι προχωρούν, πολλές φορές, σε υπερεκτίμηση των κερδών τους κατά το τελευταίο έτος υπηρεσίας τους, με σκοπό την αύξηση της αμοιβής τους, αν και οι υπάρχουσες εμπειρικές ενδείξεις που σχετίζονται με αυτή την πρόβλεψη είναι μικτές. Άλλοι ερευνητές αναφέρουν ότι το φύλο διαδραματίζει, επίσης, μείζονα ρόλο στη διαχείριση των κερδών, καθώς προέκυψε ότι η παρουσία γυναικών σε διευθυντικές θέσεις μέσα στο εταιρικό συμβούλιο επηρεάζει τις πρακτικές διαχείρισης κερδών και μάλιστα τις μειώνει.

Επίσης, μέσα από την ανασκόπηση σχετικών ερευνών, προέκυψε ότι η απόφαση μίας επιχείρησης να προβεί σε διαχείριση των κερδών, είτε δηλώνοντας υπερβολικά έξοδα και δαπάνες είτε υπερεκτιμώντας τα κέρδη της, επηρεάζεται από τα αποτελέσματα της επιχείρησης-ηγέτη στο κλάδο της. Ένα ακόμη ιδιαίτερα ενδιαφέρον συμπέρασμα ήταν το γεγονός ότι η εταιρική κοινωνική ευθύνη δημιουργεί θετική εικόνα της επιχείρησης προς τους επενδυτές και τα ενδιαφερόμενα μέρη και, συχνά, χρησιμοποιείται από μία επιχείρηση ώστε να καλύψει ενέργειες διαχείρισης κερδών. Τέλος, η πίστη των λογιστών των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα στη

σημασία της δεοντολογίας και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης συνδέθηκε, επίσης, σημαντικά με τη κρίση των ιδίων, καθώς και με τις προθέσεις συμπεριφοράς τους, όσον αφορά στη χειραγώγηση των λογιστικών και λειτουργικών κερδών.

2 ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Οι τρέχουσες συνθήκες στην παγκόσμια οικονομία έχουν αναδείξει το ρόλο της εταιρικής διακυβέρνησης (corporate governance), ο οποίος ούτως ή άλλως είναι καθοριστικός, και έχουν θέσει το συγκεκριμένο ζήτημα στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, όχι μόνο όσον αφορά στην ακαδημαϊκή κοινότητα, αλλά και στον επιχειρηματικό κόσμο. Η απελευθέρωση του ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο και η διεθνοποίηση των αγορών ωθούν τις επιχειρήσεις στην εφαρμογή αυστηρά δομημένων πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης με σκοπό την διασφάλιση της βιωσιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της ανάπτυξής τους (Güler & Growther, 2010; Tricker, 2015).

Πέραν από τους ανωτέρω λόγους, η χρηματοπιστωτική κρίση των τελευταίων ετών, η οποία, εκτός των άλλων, οδήγησε στην πτώχευση μεγάλων ομίλων επιχειρήσεων, καθώς επίσης και η αποκάλυψη μεγάλων εταιρικών σκανδάλων, έκαναν ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη, για τις επιχειρήσεις, να διοικηθούν με αποτελεσματικό τρόπο από τα διοικητικά τους συμβούλια, ενώ την ίδια στιγμή κατέστησαν πιο έντονο το κοινό αίσθημα για άμεση εποπτεία, έλεγχο και πλήρη διαφάνεια της λειτουργίας των επιχειρήσεων, των συναλλαγών που αυτές διεξάγουν, αλλά και των προσώπων που δρουν για την πραγματοποίησή τους (Khan, 2011).

Άλλωστε, η εταιρική διακυβέρνηση αποτελεί ένα ιδιαίτερης βαρύτητας δομικό στοιχείο της στρατηγικής. Κάθε είδους επιχείρηση ή οργανισμός, ανεξάρτητα από το καθεστώς ιδιοκτησίας (ιδιωτικός ή δημόσιος), το σκοπό (κερδοσκοπικός ή μη κερδοσκοπικός), το μέγεθος και την κεφαλαιακή δομή απαιτεί κάποια ορισμένη μορφή διακυβέρνησης. Ακόμη κι αν επρόκειτο για εθελοντικές οργανώσεις ή συλλόγους, όλες οι οντότητες, άλλες περισσότερο και άλλες λιγότερο, προϋποθέτουν συγκεκριμένες δομές, πρακτικές και κατευθύνσεις εταιρικής διακυβέρνησης. (Tricker, 2015).

2.1 Αρχές και έννοιες εταιρικής διακυβέρνησης

2.1.1 Ιστορική αναδρομή

Αν και πρόκειται για έναν νεοεισαχθέντα σχετικά όρο στην επιστημονική βιβλιογραφία, εντούτοις η ανάγκη για την εφαρμογή πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης είναι ήδη εμφανής από τα τέλη του 16^{ου} αιώνα, αλλά και τις αρχές του 17^{ου} αιώνα, έτη κατά τα οποία πρωτοεμφανίζονται οι «συγκρούσεις» ανάμεσα στη διοίκηση και τους επενδυτές της Ολλανδικής Εταιρίας Ανατολικών Ινδιών. Βέβαια, οι βάσεις της σύγχρονης έννοιας της εταιρικής διακυβέρνησης τοποθετούνται χρονικά μόλις μεταξύ του τέλους του 19^{ου} και των αρχών 20^{ου} αιώνα (Wells, 2010).

Ακόμη και κατ' αυτόν τον τρόπο όμως, ο συγκεκριμένος όρος τέθηκε ουσιαστικά σε ισχύ κατά τη δεκαετία του 1970, όπως εισήχθη από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση των ΗΠΑ. Από το σημείο αυτό άρχισε να γίνεται όλο και περισσότερο εμφανής η ανάγκη σχεδιασμού και εφαρμογής αυστηρών και δομημένων πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης. Έκτοτε, η εταιρική διακυβέρνηση καταλαμβάνει ολοένα και αυξανόμενο μέρος του ενδιαφέροντος, δεδομένου ότι οι τρέχουσες τάσεις της παγκόσμιας οικονομίας ωθούν τις επιχειρήσεις προς αυτήν την κατεύθυνση. Η στροφή από μικρές επιχειρήσεις με οικογενειοκρατικά διοικητικά σχήματα σε πολυμετοχικούς οργανισμούς και η διαρκώς διευρυμένη συμμετοχή θεσμικών επενδυτών στην κεφαλαιακή δομή κατέστησαν επιτακτική την ανάγκη υιοθέτησης συγκεκριμένων πρακτικών αντιμετώπισης. Ειδικότερα, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η ανάγκη αυτή βαίνει συνεχώς αυξανόμενη, δεδομένου ότι η διεθνοποίηση των αγορών προϊόντων, υπηρεσιών, χρήματος και κεφαλαίου και η ένταση των ανταγωνιστικών δυνάμεων προσδίδει ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα στο εν λόγω στοιχείο (Cheffins, 2011). Πρωτεργάτες στο εν λόγω πεδίο θεωρούνται χώρες, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Γερμανία στην Ευρώπη, η Κίνα στην Ασία και ο Καναδάς με τις ΗΠΑ στην Αμερική (Morck, 2005).

2.1.2 Εννοιολογικός προσδιορισμός

Η έννοια της εταιρικής διακυβέρνησης συνοψίζεται στα μέσα, τα οποία μετέρχονται οι πάροχοι κεφαλαίων προκειμένου να διασφαλίσουν την απόδοση των επενδύσεών τους (Shleifer & Vishny, 1997). Στην ουσία εκφράζει τον τρόπο με τον οποίο ασκείται επιρροή στα διαφορετικά συνθετικά στοιχεία του οργανισμού και περιλαμβάνει όχι μόνο τις δραστηριότητες της διοίκησης, αλλά και τις σχέσεις της με τους μετόχους, τα στελέχη, καθώς και τους εξωτερικούς ρυθμιστικούς παράγοντες (Tricker, 2015).

Σε μια απόπειρα περαιτέρω διαλεύκανσης της έννοιας της εταιρικής διακυβέρνησης δύναται να οριστεί ως το σύνολο των παραγόντων οι οποίοι, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, επηρεάζουν όλες εκείνες τις επιχειρηματικές λειτουργίες οι οποίες συμμετέχουν στη διαδικασία «παραγωγής» προϊόντων και υπηρεσιών (Turnbull, 1997). Βέβαια, ο συγκεκριμένος ορισμός περιορίζει κατά κάποιον τρόπο το φάσμα των επιχειρήσεων σε αυτές που παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες. Όμως, έχει ήδη επισημανθεί πως η εταιρική διακυβέρνηση αφορά το σύνολο των οργανισμών, ακόμη και τα μη κερδοσκοπικά σωματεία ή τις εθελοντικές οργανώσεις. Επομένως, σε μια εκτενέστερη ανάλυση, η εταιρική διακυβέρνηση ορίζεται ως ένα σύστημα νόμων, κανόνων και παραγόντων, οι οποίοι καθορίζουν τον τρόπο λειτουργίας ενός οργανισμού (Gillan & Starks, 1998).

Υπό την έννοια της εταιρικής διακυβέρνησης περιγράφεται, ουσιαστικά, ένα σύστημα αρχών, πάνω στο οποίο εδράζεται η οργάνωση, η λειτουργία και η διοίκηση της εταιρίας ή του οργανισμού, προκειμένου αφενός να διασφαλιστούν και αφετέρου να ικανοποιηθούν τα έννομα συμφέροντα όλων όσων συνδέονται με την επιχείρηση ή τον οργανισμό, στα πλαίσια του εταιρικού συμφέροντος. Πιο αναλυτικά, υπό τον όρο της εταιρικής διακυβέρνησης, εννοείται το σύνολο των σχέσεων ανάμεσα στα μέλη που απαρτίζουν το διοικητικό συμβούλιο, τη διοίκηση, το σύνολο των εργαζομένων, τους συνεργάτες, αλλά και τους μετόχους μίας εταιρίας, με βασικό στόχο την εξασφάλιση και την αποδοτική διαχείριση των πόρων της εταιρείας, καθώς και την μεγιστοποίηση της απόδοσης για τον κάθε μέτοχο, μέσα από διαφανείς διαδικασίες και πρακτικές. Ουσιαστικά, λοιπόν, η εταιρική διακυβέρνηση συνιστά ένα σύστημα δικαιωμάτων, διαδικασιών και ελέγχου, που έχουν καθιερωθεί εσωτερικά και εξωτερικά ως προς τη διοίκηση της εταιρείας, επιδιώκοντας την προστασία των συμφερόντων όλων των παραγόντων που αναμειγνύονται στην εμπορική δραστηριότητα (Khan, 2011).

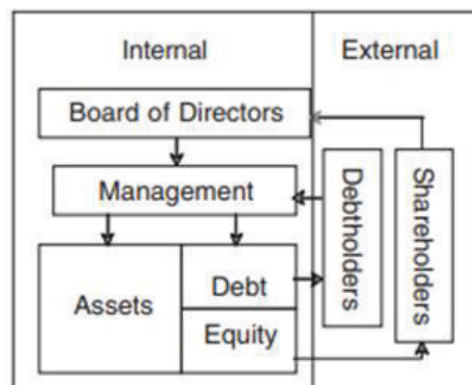
2.2 Δομή εταιρικής διακυβέρνησης

Το διοικητικό συμβούλιο μίας εισηγμένης στο χρηματιστήριο εταιρίας συνίσταται από τον αναγκαίο αριθμό μελών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η απαραίτητη διάκριση αυτών ανάμεσα σε εκτελεστικά και μη εκτελεστικά μέλη, ενώ επιπροσθέτως, περιλαμβάνει τον αναγκαίο αριθμό μελών, ώστε να προσφέρεται η δυνατότητα σε ορισμένα από αυτά τα μέλη να επωμίζονται καθήκοντα, τα οποία συνεπάγονται την διασφάλιση της ορθούς εταιρικής διακυβέρνησης (Khan, 2011).

2.3 Υποδείγματα εταιρικής διακυβέρνησης

Η επικρατούσα κατηγοριοποίηση των μηχανισμών εταιρικής διακυβέρνησης στη διεθνή βιβλιογραφία επί του θέματος ταξινομεί τις διαφορετικές πρακτικές βάσει του προσανατολισμού τους όσον αφορά το περιβάλλον της επιχείρησης. Επομένως η ανάλυση πραγματοποιείται με σημείο αναφοράς το εσωτερικό ή το εξωτερικό περιβάλλον. Η συγκεκριμένη σχέση απεικονίζεται σχηματικά στο Σχήμα 2.1.

Σχήμα 2.1: Δομή εταιρικής διακυβέρνησης.

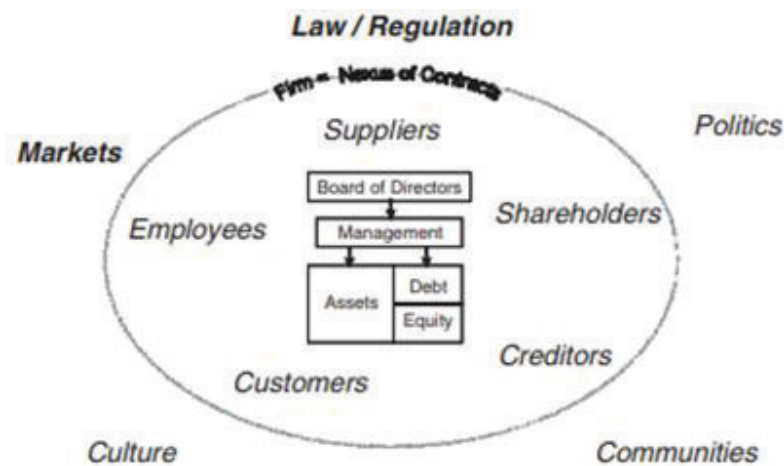

Πηγή: (Gillan, 2006)

Η εν λόγω ανάλυση βασίζεται στη δομή και τη νοοτροπία των λογιστικών καταστάσεων. Συγκεκριμένα, στην αριστερή πλευρά αποτυπώνεται η διοίκηση και το μάνατζμεντ της επιχείρησης. Το εσωτερικό περιβάλλον αφορά τη λήψη αποφάσεων, καθώς και τις επενδυτικές επιλογές για τη χρηματοδότησή τους. Ανάλογα με τον τρόπο χρηματοδότησης, στη δεξιά πλευρά

του σχήματος εισάγονται οι εξωτερικοί παράγοντες και συγκεκριμένα οι πιστωτές (εάν πρόκειται για δανειοδότηση) ή οι μέτοχοι (εάν πρόκειται για χρηματοδότηση μέσω ιδίων κεφαλαίων). Μέσα από την εν λόγω σχηματοποίηση γίνεται ακόμη περισσότερο εμφανής ο διαχωρισμός μεταξύ ασκούντων διοίκηση και επενδυτών, γεγονός που αποτελεί την απαρχή της ανάγκης για εφαρμογή πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης (Gillan, 2006). Βέβαια, η θεώρηση της εταιρικής διακυβέρνησης μέσα από το πρίσμα των λογιστικών καταστάσεων ελλοχεύει κινδύνους, δεδομένου ότι παραλείπει σημαντικά στοιχεία. Μια ορθότερη απεικόνιση του περιβάλλοντος του οργανισμού δίνεται στο Σχήμα 2.2.

Σχήμα 2.2: Εσωτερική και εξωτερική διακυβέρνηση.

Πηγή: (Gillan, 2006)

Η συγκεκριμένη προσέγγιση εμπλουτίζει την έννοια της εσωτερικής διακυβέρνησης με στοιχεία όπως οι πελάτες, οι εργαζόμενοι και οι προμηθευτές, ενώ η εξωτερική διακυβέρνηση λαμβάνει υπόψη, εκτός της χρηματοδότησης, παράγοντες που σχετίζονται με κοινωνιολογικές, πολιτικές και πολιτισμικές προεκτάσεις.

2.3.1 Εξωτερική εταιρική διακυβέρνηση

Δίχως αμφιβολία, οι εξωτερικοί παράγοντες επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τη διαδικασία της διακυβέρνησης. Άλλωστε, οι οργανισμοί λειτουργούν και αναπτύσσονται σε ένα πολυδιάστατο περιβάλλον. Εδώ, οι βασικές διαχωριστικές γραμμές τίθενται από το ευρύτερο κανονιστικό και

θεσμικό πλαίσιο, καθώς οι εκάστοτε επιχειρήσεις οφείλουν να το σέβονται και να το τηρούν. Καθοριστικός βέβαια είναι ο ρόλος των αγορών. Με τον όρο αγορές δεν τίθεται περιορισμός στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών. Εξίσου σημαντικά στοιχεία αποτελούν οι χρηματαγορές, οι κεφαλαιαγορές και οι αγορές παραγωγικών συντελεστών (Gillan, 2006).

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει και στο κομμάτι του ελέγχου, εφόσον οι εξωτερικοί ελεγκτικοί μηχανισμοί καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τη λειτουργία των οργανισμών και τις διαδικασίες που ακολουθούνται.

Οι Baber και συν. (2015) επισημαίνουν ότι τα στελέχη μιας εταιρίας είναι πιο πιθανό να αναφέρουν με εσκεμμένα εσφαλμένο τρόπο τα κέρδη, όταν η εξωτερική εταιρική διακυβέρνηση είναι αδύναμη. Πιο αναλυτικά, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η απειλή της παρέμβασης των μετόχων είναι χαμηλή, τότε οι μέτοχοι έχουν λιγότερες πιθανότητες να ζητήσουν τη θέσπιση διαδικασιών λογιστικού ελέγχου, που αποσκοπούν στην πρόληψη ή τον εντοπισμό λογιστικών σφαλμάτων και τα στελέχη, με τη σειρά τους, είναι λιγότερο πιθανό να το πράξουν.

2.3.2 Εσωτερική εταιρική διακυβέρνηση

Στον αντίποδα βρίσκεται η εσωτερική εταιρική διακυβέρνηση (internal corporate governance). Το πρώτο βασικό στοιχείο της εσωτερικής εταιρικής διακυβέρνησης, όπως γίνεται αντιληπτό, είναι το διοικητικό συμβούλιο. Ο ρόλος του διοικητικού συμβουλίου είναι σαφώς καθοριστικός στα πλαίσια ενός οργανισμού, καθώς αποτελεί το δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ του οργανισμού και των μετόχων, ενώ παράλληλα θέτει και τις κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τη στρατηγική (Gillan, 2006).

Ιδιαίτερος σημαντική βέβαια είναι και συμβολή του μάνατζμεντ, καθώς τα κίνητρα ενδέχεται να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό τις επιχειρηματικές αποφάσεις. Αυτός είναι και ο λόγος που κατά κανόνα επιδιώκεται η ταύτιση των συμφερόντων μεταξύ του μάνατζμεντ και των μετόχων με διάφορες τακτικές, όπως η «αποζημίωση» με τη χρήση μετοχικών μεριδίων (Jensen, 1993). Βέβαια, τέτοιας μορφής κίνητρα δεν είναι πάντοτε αποτελεσματικά, επομένως η σύγχρονη τάση προσανατολίζεται στην αποκοπή της απόδοσης της επιχείρησης από την πληρωμή των στελεχών.

Όσον αφορά την κεφαλαιακή δομή, αν και θα φάνταζε προτιμότερη η χρηματοδότηση μέσω ιδίων κεφαλαίων, εντούτοις η δανειοδότηση αποτελεί ένα επιπλέον κίνητρο, καθώς η

διοίκηση καταβάλλει ακόμη μεγαλύτερες προσπάθειες προκειμένου να αυξήσει την κερδοφορία και να ικανοποιήσει τις δανειακές υποχρεώσεις. Αυτός είναι και ο λόγος που κατά μία έννοια ο δανεισμός αυξάνει την αξία της επιχείρησης στην κεφαλαιαγορά (Grossman & Hart, 1982).

2.3.3 Το μοντέλο των μετόχων

Το μοντέλο των μετόχων (shareholders' model) αποσκοπεί στη μεγιστοποίηση της αξίας της επιχείρησης. Βέβαια, όπως σημειώθηκε ανωτέρω, σε περίπτωση που η διοίκηση και η ιδιοκτησία δε συμπίπτουν, ενδέχεται να παρουσιασθούν παρεκκλίσεις (Σπανός, 2001). Στο σημείο αυτό ανακύπτει το πρόβλημα εντολέων και εντολοδόχων, όπου ως εντολείς νοούνται οι μέτοχοι ενώ από την άλλη πλευρά ως εντολοδόχοι είναι τα στελέχη της επιχείρησης, πρόβλημα που αποτελεί δομικό παράγοντα των «ατελών συμβολαίων» του Coase (1937). Σε έναν εξιδανικευμένο κόσμο, εντολείς και εντολοδόχοι θα μπορούσαν να συνάψουν ένα συμβόλαιο, το οποίο θα ορίζει επακριβώς τις κινήσεις του κάθε μέρους.

Στο περιβάλλον όμως όπου ζούμε, η πληροφόρηση δεν είναι ούτε τέλεια ούτε συμμετρική, γεγονός που καθιστά αδύνατη τη διαμόρφωση «τέλειων συμβολαίων» δεδομένης της αδυναμίας πρόβλεψης των μελλοντικών ενδεχομένων (Shleifer & Vishny, 1997). Επομένως, έχουν κατά καιρούς αναπτυχθεί διάφορες τεχνικές για τη σύγκλιση εντολέων και εντολοδόχων. Τέτοιες δράσεις αφορούν την προσπάθεια εξομοίωσης των συμφερόντων ανάμεσα στις δύο αυτές ομάδες μέσα από την κατάλληλη διαμόρφωση των αμοιβών, τη χρήση δικαιωμάτων προαίρεσης (stock options) κλπ. Απαραίτητη προϋπόθεση βέβαια αποτελεί οι εν λόγω δράσεις να ενσωματώνονται σε ένα ισχυρό θεσμικό πλαίσιο, το οποίο θα διασφαλίζει την ομαλή λειτουργία της επιχείρησης και τον αποτελεσματικό έλεγχο (Σπανός, 2001).

2.3.4 Το μοντέλο των εταίρων

Ενώ το μοντέλο των μετόχων που περιγράφεται ανωτέρω εστιάζει στα συμφέροντα της ιδιοκτησίας της επιχείρησης, από την άλλη πλευρά το μοντέλο των εταίρων (stakeholders' model) συμπεριλαμβάνει πολλές περισσότερες ομάδες κατά την ανάλυση της εταιρικής διακυβέρνησης. Άλλωστε σήμερα, εκτός των προφανών ομάδων ενδιαφέροντος (εργαζόμενοι, πελάτες, προμηθευτές, κλπ), θεωρείται πλέον δεδομένη η άμεση σχέση των επιχειρήσεων με τα περιβάλλοντα στα οποία δραστηριοποιούνται (τοπικές κοινότητες, κλπ) και εν γένει η επίδρασή της στο σύνολο της κοινωνίας (Monks, 1995).

Και εάν στο μοντέλο των μετόχων η εξισορρόπηση των συμφερόντων μεταξύ εντολέων και εντολοδόχων κρίνεται εξαιρετικά δύσκολη, στα πλαίσια του μοντέλου των εταίρων το στοιχείο της εξισορρόπησης παρουσιάζει σαφώς μεγαλύτερη πολυπλοκότητα. Προς τη διευθέτηση του συγκεκριμένου ζητήματος εισάγεται ως έννοια το «*νέο μοντέλο των εταίρων*», το οποίο λογίζει ως εταίρους εκείνες τις οντότητες, οι οποίες με τον έναν ή τον άλλον τρόπο συνεισφέρουν πόρους στην επιχείρηση (Blair, 1995). Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, κομβικό στοιχείο στην αποτελεσματική διακυβέρνηση αποτελεί η συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών (Zingales, 1997).

2.4 Αξιολόγηση εταιρικής διακυβέρνησης

Ο κομβικός ρόλος της έννοιας της εταιρικής διακυβέρνησης έχει οδηγήσει σήμερα στην ανάπτυξη μεθόδων για την αξιολόγησή της. Εξάλλου, οργανισμοί με υψηλές αξιολογήσεις, όσον αφορά τα επίπεδα εταιρικής διακυβέρνησης, συγκεντρώνουν μεγαλύτερο επενδυτικό ενδιαφέρον (Ξανθάκης και συν., 2003). Οι εν λόγω μέθοδοι χρησιμοποιούν ένα ευρύ φάσμα κριτηρίων (μέγεθος, φήμη, ρυθμός ανάπτυξης, κλπ), τα οποία κατατάσσουν τις επιχειρήσεις σε μία κλίμακα και διευκολύνουν κατ' αυτόν τον τρόπο τη λήψη αποφάσεων (Daily & Dalton, 2004),

Οι πληροφορίες, οι οποίες χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των επιχειρήσεων, παρέρχονται κατά βάση από τις δημοσιευμένες καταστάσεις, την ιστοσελίδα του οργανισμού, κλπ. Εκτός αυτού, πολλές φορές χρησιμοποιούνται και ιδιωτικές πληροφορίες. Στην πράξη, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων υπάρχει ένας συνδυασμός δημοσίων και ιδιωτικών πληροφοριών. Βέβαια, η αξιολόγηση της εταιρικής διακυβέρνησης δεν είναι μια απλή διαδικασία, καθώς εγείρονται ζητήματα που αφορούν την αντικειμενικότητα και τη στάθμιση των στοιχείων, την έννοια της «*καλής*» εταιρικής διακυβέρνησης (Ξανθάκης και συν., 2003).

2.5 Ανασκόπηση επιστημονικών άρθρων

Η διάκριση της εταιρικής διακυβέρνησης σε εσωτερική και εξωτερική εταιρική διακυβέρνηση, βασίζεται, όπως σημειώθηκε ανωτέρω, στο κατά πόσον ο τόπος δράσης ενός συγκεκριμένου μηχανισμού διακυβέρνησης προέρχεται από την επιχείρηση ή έξω από τα όρια της επιχείρησης. Η πλειονότητα των ερευνών επικεντρώθηκε ιστορικά κυρίως στους μηχανισμούς εσωτερικής

διακυβέρνησης και, πιο συγκεκριμένα, στο διοικητικό συμβούλιο, στον έλεγχο των ιδιοκτητών και στα κίνητρα των διευθυντών. Ωστόσο, η αρθρογραφία αυτή παραβλέπει το ρόλο που διαδραματίζουν οι εξωτερικές πρακτικές της εταιρικής διακυβέρνησης στην παρεμπόδιση των στελεχών ως προς την άσκηση δραστηριοτήτων, οι οποίες είναι επιζήμιες για την ευημερία τόσο των μετόχων, όσο και της επιχείρησης ως σύνολο (Aguilera et al., 2015).

Οι Aguilera και συν. (2015) εξέτασαν και οργάνωσαν, αρχικά, την υφιστάμενη αρθρογραφία σχετικά με τους μηχανισμούς εξωτερικής διακυβέρνησης και, εν συνεχεία, ενσωμάτωσαν το εν λόγω σύνολο εργασίας στην ευρύτερη εξίσωση που περιγράφει την εταιρική διακυβέρνηση. Πιο αναλυτικά, οι εν λόγω ερευνητές εστίασαν σε έξι μηχανισμούς εξωτερικής διακυβέρνησης: το νομικό περιβάλλον (legal environment), την αγορά εταιρικού ελέγχου (market for corporate control), τους εξωτερικούς ελεγκτές (external auditors), τον ακτιβισμό των εμπλεκόμενων φορέων (stakeholder activism), τους οργανισμούς αξιολόγησης (rating organizations) και τα μέσα ενημέρωσης (media). Το κυριότερο συμπέρασμα της έρευνας είναι ότι οι μηχανισμοί εξωτερικής διακυβέρνησης λειτουργούν τόσο ως ανεξάρτητες δυνάμεις όσο και σε συνδυασμό με τους εσωτερικούς μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης. Η ανασκόπηση που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της μελέτης των Aguilera και συν. (2015) κατέστησε σαφές ότι η μελέτη διαφορετικών συνθέσεων μηχανισμών εξωτερικής και εσωτερικής εταιρικής διακυβέρνησης δύναται να συντελέσει στην καλύτερη κατανόηση τόσο των παραγόντων όσο και των συνθηκών που οδηγούν σε μία αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση.

Η μελέτη των Cuomo και συν. (2015) εξετάζει προηγούμενες επιστημονικές έρευνες σε επίπεδο χωρών και σε επίπεδο επιχειρήσεων σχετικά με τους κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης μέχρι και το έτος 2014, προκειμένου να τονίσει τις πρόσφατες τάσεις και να δείξει μελλοντικές κατευθύνσεις της έρευνας. Αρχικά, παρατηρήθηκε ότι ο αριθμός των μελετών σχετικά με τους κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης που δημοσιεύθηκαν μετά το 2008 ήταν μεγαλύτερος από τον αριθμό των μελετών που δημοσιεύθηκαν κατά τα προηγούμενα έτη. Η αναζήτηση εκ μέρους των ειδικών αναφορικά με τους κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης ήταν έντονη κυρίως μετά τα τότε σκάνδαλα, μερικά εκ των οποίων ήταν οι περιπτώσεις της Deutsche Bank και της Volkswagen στη Γερμανία. Οι θεωρίες που αναπτύσσονται από τους επιστήμονες γίνονται ολοένα και πιο εκλεπτυσμένες και περιέχουν ολοένα και περισσότερες θεωρίες. Οι Cuomo και συν. (2015) τονίζουν, επίσης, ότι παρά τις πρόσφατες μελέτες που συνέβαλαν σημαντικά στην προώθηση των

γνώσεων σχετικά με τους κώδικες ορθής εταιρικής διακυβέρνησης, η έρευνα για το θέμα αυτό εξακολουθεί να είναι γεμάτη ενδιαφέρουσες ευκαιρίες για περαιτέρω διερεύνηση.

2.6 Περίληψη κεφαλαίου

Τόσο οι επιστήμονες όσο και τα μέλη του επιχειρηματικού κόσμου έχουν αναδείξει το ρόλο της εταιρικής διακυβέρνησης για κάθε είδους επιχείρηση ή οργανισμό, ειδικά εν μέσω των σημερινών συνθηκών που επικρατούν στην παγκόσμια οικονομία. Οι συνθήκες αυτές, σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, όπως είναι η απελευθέρωση του ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, η διεθνοποίηση των αγορών, η χρηματοπιστωτική κρίση των τελευταίων ετών, η πτώχευση μεγάλων ομίλων επιχειρήσεων, καθώς και η αποκάλυψη μεγάλων εταιρικών σκανδάλων, έχουν αναγάγει την εφαρμογή αυστηρά δομημένων πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης μείζονος σημασίας για μια επιχείρηση, προκειμένου αυτή να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα, την αποτελεσματικότητα και την ανάπτυξή της.

Ο μεν όρος είναι νέος, αλλά η ανάγκη για την εφαρμογή πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης ήταν ήδη εμφανής από τα τέλη του 16^{ου} αιώνα, αλλά και στις αρχές του 17^{ου} αιώνα. Όσον αφορά στα υποδείγματα εταιρικής διακυβέρνησης, η επικρατούσα κατηγοριοποίηση των μηχανισμών εταιρικής διακυβέρνησης στη διεθνή βιβλιογραφία επί του θέματος ταξινομεί τις διαφορετικές πρακτικές βάσει του προσανατολισμού τους όσον αφορά το περιβάλλον της επιχείρησης, με τα σημαντικότερα εξ αυτών να είναι η εσωτερική, η εξωτερική εταιρική διακυβέρνηση, το μοντέλο των μετόχων και το μοντέλο των εταίρων. Ιδιαίτερη σημασία κατέχει η αξιολόγηση της εταιρικής διακυβέρνησης, η οποία βασίζεται σε έναν συνδυασμό δημοσίων και ιδιωτικών πληροφοριών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πλειονότητα των ερευνών επικεντρώθηκε ιστορικά κυρίως στους μηχανισμούς εσωτερικής διακυβέρνησης και, πιο συγκεκριμένα, στο διοικητικό συμβούλιο, στον έλεγχο των ιδιοκτητών και στα κίνητρα των διευθυντών. Ορισμένες πρόσφατες έρευνες, μία εκ των οποίων είναι και εκείνη των Aguilera και συν. (2015), καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι μηχανισμοί εξωτερικής διακυβέρνησης λειτουργούν τόσο ως ανεξάρτητες δυνάμεις όσο και σε συνδυασμό με τους εσωτερικούς μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης, ενώ η μελέτη διαφορετικών συνθέσεων μηχανισμών εξωτερικής και εσωτερικής εταιρικής διακυβέρνησης

δύναται να συντελέσει στην καλύτερη κατανόηση τόσο των παραγόντων όσο και των συνθηκών που οδηγούν σε μία αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση.

Παράλληλα, οι Cuomo και συν. (2015) επισημαίνουν ότι, από τη μία πλευρά, ο αριθμός των μελετών σχετικά με τους κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης που δημοσιεύθηκαν μετά το 2008 ήταν μεγαλύτερος από τον αριθμό των μελετών που δημοσιεύθηκαν κατά τα προηγούμενα έτη και, από την άλλη πλευρά, η έρευνα για το συγκεκριμένο θέμα εξακολουθεί να είναι γεμάτη ενδιαφέρουσες ευκαιρίες για περαιτέρω διερεύνηση από τους ειδικούς και συνεισφορά στην ήδη υπάρχουσα γνώση επί του θέματος.

3 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΕΡΔΩΝ

Στο πρώτο και δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας αναπτύχθηκε το βασικό θεωρητικό υπόβαθρο της διαχείρισης κερδών και της εταιρικής διακυβέρνησης αντίστοιχα. Το παρόν κεφάλαιο προσεγγίζει το ζήτημα ολοκληρωμένα, επιχειρώντας τη σύνδεση των δύο αυτών εννοιών και αποσκοπώντας στην ανάδειξη της επίδρασης των πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης στη διαχείριση των κερδών από τους οργανισμούς και τις επιχειρήσεις. Στα πλαίσια του ίδιου κεφαλαίου, διερευνάται η πιθανή σχέση ανάμεσα στην εταιρική διακυβέρνηση και την απόδοση των επιχειρήσεων.

3.1 Σημαντικότητα της εταιρικής διακυβέρνησης

Ο ρόλος της εταιρικής διακυβέρνησης είναι εξαιρετικά σημαντικός, καθώς συμβάλει στη μείωση ή ακόμη και την εξάλειψη φαινομένων διαχείρισης κερδών από την πλευρά των επιχειρήσεων ή των οργανισμών. Εξάλλου, ένα καλά δομημένο σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης αποτελεί από μόνο του ένα μέτρο ελέγχου όσον αφορά τις ενέργειες και τις αποφάσεις από την πλευρά του μανάτζμεντ. Η εταιρική διακυβέρνηση διευκολύνει τη σύγκλιση των συμφερόντων εντός του οργανισμού, μειώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το χάσμα μεταξύ διοίκησης και μανάτζμεντ και, την ίδια στιγμή, συμβάλλει στη μεγιστοποίηση της αξίας της επιχείρησης (Man, 2013).

Ως κομβικό στοιχείο στο εν λόγω πεδίο αναδεικνύεται η προστασία των επενδυτών. Εν γένει, χώρες με σαφώς και αυστηρώς καθορισμένα θεσμικά πλαίσια όσον αφορά την εταιρική διακυβέρνηση παρουσιάζουν περιορισμένα φαινόμενα διαχείρισης κερδών (Burgstahler et al., 2006). Από την άλλη πλευρά, χώρες με χαλαρότερες ρυθμίσεις όσον αφορά την προστασία των επενδυτών, εκ των πραγμάτων, οδηγούν σε εντονότερα φαινόμενα χειραγώγησης κερδών, καθώς αφήνουν περιθώρια για τέτοιου είδους δράσεις από την πλευρά των επιχειρήσεων (Leuz et al., 2003).

Οι επενδυτές, κατά τη λήψη αποφάσεων, χρησιμοποιούν ένα ευρύ φάσμα στοιχείων από τις δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης. Πολλές φορές όμως, όπως

έχει σημειωθεί ανωτέρω, οι εν λόγω καταστάσεις δεν περικλείουν όλη την αλήθεια. Επομένως, εγείρεται ένα σημαντικό ζήτημα περί της αξιοπιστίας των πληροφοριών που τίθενται. Προς αυτήν την κατεύθυνση, η εταιρική διακυβέρνηση συμβάλλει στη διασφάλιση της αξιοπιστίας των στοιχείων, συμβάλλοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, στην αποτελεσματικότερη λήψη αποφάσεων (Nuryaman, 2013).

Συνεπώς, ένα ισχυρό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης αφενός μειώνει την πιθανότητα της υιοθέτησης των δεδουλευμένων κερδών για την παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και αφετέρου διευκολύνει την πρόβλεψη των μελλοντικών ταμειακών ροών και, εν γένει, της μελλοντικής πορείας του οργανισμού. Κομβικός φυσικά είναι ο ρόλος του διοικητικού συμβουλίου σε όλη αυτή τη διαδικασία, καθώς λειτουργεί ως ένας εν δυνάμει ελεγκτικός μηχανισμός, ιδιαίτερα στην περίπτωση όπου υπάρχει ένας σαφής διαχωρισμός μεταξύ διοίκησης και μετόχων. Άλλωστε, όσο πιο μεγάλη είναι η συμμετοχή της ιδιοκτησίας στη διοίκηση τόσο λιγότερα είναι τα κίνητρα για χειραγώγηση των κερδών, καθώς υπάρχει σύγκλιση των συμφερόντων (Garcia-Meca & Sanchez-Ballesta, 2009).

3.2 Εταιρική διακυβέρνηση και απόδοση

Εκτός του περιορισμού των φαινομένων χειραγώγησης κερδών, εξίσου σημαντικός είναι ο ρόλος της εταιρικής διακυβέρνησης και όσον αφορά την απόδοση (performance) των οργανισμών. Η σχέση μεταξύ εταιρικής διακυβέρνησης και απόδοσης των επιχειρήσεων είναι ένα ευρέως συζητημένο και καλά ερευνημένο θέμα στο πλαίσιο των αναπτυγμένων χωρών (Hermalin & Weisbach, 1991; Kang & Shivdasani, 1995; Gompers et al., 2003; Judge et al., 2003; Barnhart et al., 1994; Bauer et al., 2004; Bhagat & Bolton, 2002; Guest, 2008). Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, το θέμα αυτό άρχισε να διερευνάται, επίσης, στο πλαίσιο των αναπτυσσόμενων χωρών, όπως είναι για παράδειγμα η Ινδία, υπό το πρίσμα των πρόσφατων καταρρεύσεων εταιριών, αλλά και των πρόσφατων απατών που παρατηρήθηκαν σε επιχειρηματικό, πάντα, τομέα. Μολαταύτα, το εμπειρικό έργο για το θέμα αυτό εξακολουθεί να βρίσκεται στα αρχικά στάδια του στις αναπτυσσόμενες χώρες, ίσως λόγω των σχετικά αδιαφανών πρακτικών γνωστοποίησης στοιχείων που ακολουθούν οι εταιρείες ή του προβλήματος της μη διαθεσιμότητας δεδομένων (Agora & Sharma, 2016).

Στη διεθνή βιβλιογραφία, πολλές είναι οι σχετικές μελέτες που εστιάζουν στον τρόπο με τον οποίο συνδέονται οι έννοιες της εταιρικής διακυβέρνησης και της απόδοσης. Η απόδοση βέβαια δεν είναι μία μονοδιάστατη έννοια, αλλά αντιθέτως, συμπεριλαμβάνει πολλές πτυχές της λειτουργίας των οργανισμών και των επιχειρήσεων. Οι Gompers και συν. (2003) χρησιμοποιούν ένα ευρύ φάσμα δεικτών απόδοσης, με σκοπό την ολοκληρωμένη προσέγγιση του υπό εξέταση ζητήματος. Στην εν λόγω μελέτη, οι συγγραφείς δομούν ένα δείκτη εταιρικής διακυβέρνησης αποτελούμενο από πολλά διαφορετικά στοιχεία της θεωρίας επί της εταιρικής διακυβέρνησης, για ένα δείγμα 1500 επιχειρήσεων. Τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας αποδεικνύουν μία στενή σχέση μεταξύ της εταιρικής διακυβέρνησης και της αξίας της τιμής της μετοχής της επιχείρησης. Παράλληλα, ισχυρά δικαιώματα μετόχων συνδέονται με υψηλότερα επίπεδα κερδών, υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, χαμηλότερο κόστος κεφαλαίου και χαμηλότερα ποσοστά εξαγορών.

Η σχέση εταιρικής διακυβέρνησης και απόδοσης διερευνάται και από τους Larcker και συν. (2007), οι οποίοι εξετάζουν, στα πλαίσια της επιστημονικής τους μελέτης, ένα δείγμα 2106 επιχειρήσεων υπό το πρίσμα 39 μέτρων εταιρικής διακυβέρνησης (διοικητικά σχήματα, ιδιοκτησιακό καθεστώς, κλπ). Οι δείκτες εταιρικής διακυβέρνησης, αν και δεν καταλήγουν στην ύπαρξη κάποιας αξιόπιστης σχέσης ανάμεσα στις δύο έννοιες με τη χρήση δεδουλευμένων κερδών, εντούτοις οι ίδιοι δείκτες προσφέρουν, έως ένα βαθμό, τη δυνατότητα πρόβλεψης της μελλοντικής πορείας της επιχείρησης.

Οι Brown και Caylor (2004) δημιουργούν ένα σύστημα αξιολόγησης της εταιρικής διακυβέρνησης, αποτελούμενο από 51 στοιχεία, τα οποία ταξινομούνται σε οκτώ κατηγορίες (π.χ. έλεγχος, διοικητικό συμβούλιο, ιδιοκτησιακό καθεστώς), ανάλογα με τη φύση τους και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Στη συνέχεια, οι εν λόγω δείκτες εξετάζονται συνδυαστικά με δείκτες απόδοσης για 2327 επιχειρήσεις. Από την ανάλυση των δεδομένων προκύπτει ότι οι «καλύτερα» διοικούμενες επιχειρήσεις συνδέονται με μεγαλύτερη, υψηλότερη κερδοφορία.

Σε παρόμοια αποτελέσματα καταλήγουν και οι Bhagat και Bolton (2008), οι οποίοι αποδεικνύουν ότι η διατήρηση μετοχών από τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και ο διαχωρισμός μεταξύ επιχειρησιακής διεύθυνσης και οικονομικής διεύθυνσης σχετίζεται θετικά με τη λειτουργική απόδοση, τόσο σε παρόντα όσο και σε μελλοντικό χρόνο. Σε αντίθεση όμως με

άλλες μελέτες στο εν λόγω πεδίο, η συγκεκριμένη μελέτη δεν οδηγεί σε κάποια σύνδεση μεταξύ της εταιρικής διακυβέρνησης και της πορείας της τιμής της μετοχής.

Οι Aroga και Sharma (2016) εξέτασαν τον αντίκτυπο που έχει η εταιρική διακυβέρνηση στην απόδοση της εταιρίας (firm performance), μέσα από τη χρήση ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος από αναπτυσσόμενες χώρες. Η συγκεκριμένη εμπειρική ανάλυση επικεντρώθηκε σε έναν μεγάλο αριθμό εταιρειών, που καλύπτουν είκοσι σημαντικές βιομηχανίες του ινδικού μεταποιητικού τομέα για την περίοδο 2001-2010. Από τη μια πλευρά, τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας έδειξαν ότι τα μεγαλύτερα σε μέγεθος συμβούλια συνδέονται με περισσότερη γνώση, κάτι το οποίο με τη σειρά του συμβάλλει στη βελτίωση της λήψης αποφάσεων και στην ενίσχυση της απόδοσης. Ακόμη, όσο πιο συχνά γίνονται συναντήσεις ανάμεσα στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου τόσο πιο θετικά αποτελέσματα παρατηρούνται στην απόδοση της επιχείρησης.

Όταν το διοικητικό συμβούλιο συνεδριάζει συχνά, είναι πιο πιθανό να συζητηθούν τα σχετικά ζητήματα και να παρακολουθηθούν αποτελεσματικότερα από τη διοίκηση. Η διαδικασία αυτή επιτρέπει στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου να εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους με καλύτερο συντονισμό και σε συμφωνία με τα συμφέροντα των μετόχων (Aroga & Sharma, 2016). Από την άλλη πλευρά, τα αποτελέσματα της ίδιας έρευνας έδειξαν ότι η απόδοση και η κερδοφορία της επιχείρησης δεν σχετίζονται με δείκτες εταιρικής διακυβέρνησης (Aroga & Sharma, 2016). Ωστόσο, εν αντιθέσει με τα ευρήματα των Aroga και Sharma (2016), όπου εξήχθη το συμπέρασμα ότι τα μεγαλύτερα σε μέγεθος συμβούλια συνδέονται με ενίσχυση της απόδοσης της επιχείρησης, ο Azeez (2015) κατέληξε στο συμπέρασμα, μετά από προσαρμογή μοντέλου παλινδρόμησης στα δεδομένα που συνέλεξε, ότι το μέγεθος του διοικητικού συμβουλίου συνδέεται αρνητικά με την απόδοση της επιχείρησης.

Κατά τους Johari και συν. (2009), οι επιχειρήσεις με ασθενέστερες δομές εταιρικής διακυβέρνησης καλούνται να αντιμετωπίσουν και να υπερκεράσουν περισσότερα προβλήματα, με τα στελέχη αυτών των επιχειρήσεων να αποκτούν τη δυνατότητα να αποκτήσουν περισσότερα προσωπικά οφέλη, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την λειτουργία της επιχείρησης.

Επίσης, οι Klapper και Love (2004) χρησιμοποίησαν δείκτες εταιρικής διακυβέρνησης για 495 επιχειρήσεις από 25 αναπτυσσόμενες χώρες και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα υψηλότερα επίπεδα εταιρικής διακυβέρνησης οδηγούν σε βελτιωμένες λειτουργικές αποδόσεις,

αλλά και σε πιο υψηλή αξία των επιχειρήσεων. Προς την ίδια κατεύθυνση κινούνται και τα ευρήματα των Campos και συν. (2002), οι οποίοι διεξήγαγαν έρευνα σε 188 επιχειρήσεις από 6 αναπτυσσόμενες χώρες και, συγκεκριμένα, από την Ινδία, την Κορέα, την Μαλαισία, το Μεξικό, την Κίνα και την Τουρκία. Αναλυτικότερα, οι ανωτέρω επιστήμονες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στην εταιρική διακυβέρνηση και την αποδοτικότητα μιας επιχείρησης.

3.3 Ανασκόπηση επιστημονικών άρθρων

Από τα όσα προηγήθηκαν είναι εμφανές ότι η σχετική επί του θέματος θεωρία συνηγορεί στον καθοριστικό ρόλο της εταιρικής διακυβέρνησης στην προσπάθεια μείωσης των φαινομένων χειραγώγησης κερδών, τα οποία απειλούν το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας. Παρά ταύτα, η ολοκληρωμένη προσέγγιση του ζητήματος προϋποθέτει και την πρακτική διερεύνηση. Στην παρούσα ενότητα επομένως, αναλύονται σχετικές μελέτες από τη διεθνή βιβλιογραφία, οι οποίες εξετάζουν την επίδραση της εταιρικής διακυβέρνησης στην πράξη.

Οι Xie και συν. (2003) εστιάζουν στο ρόλο του διοικητικού συμβουλίου και της επιτροπής ελέγχου στα πλαίσια της επιχείρησης και καταλήγουν ότι η σύνθεση των δύο αυτών οργάνων διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην εμφάνιση φαινομένων διαχείρισης κερδών. Η επαρκής κατάρτιση και γνώση των προσώπων που απαρτίζουν τόσο το διοικητικό συμβούλιο όσο και την επιτροπή ελέγχου συμβάλλουν σημαντικά προς αυτήν την κατεύθυνση. Παράλληλα, η συχνότητα των συναντήσεων των μελών επιδρά επίσης θετικά στον περιορισμό τέτοιου είδους φαινομένων.

Όσο μεγαλύτερη είναι η ανεξαρτησία του διοικητικού συμβουλίου και της επιτροπής ελέγχου στα πλαίσια της επιχείρησης τόσο περισσότερο περιορίζονται τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών (Benkel et al., 2006).

Η εταιρική δομή αναμφισβήτητα επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών. Γενικά, η συμμετοχή θεσμικών επενδυτών τόσο στο καθεστώς ιδιοκτησίας όσο και στα πλαίσια της διοίκησης μειώνει την πιθανότητα χειραγώγησης κερδών. Το ίδιο και η συμμετοχή εξωτερικών, ανεξαρτήτων μελών στο διοικητικό συμβούλιο (Cornett et al., 2008).

Γενικά, τα σχήματα εταιρικής διακυβέρνησης διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη χειραγώγηση των κερδών. Η αποδοτικότερη δομή της εταιρικής διακυβέρνησης οδηγεί σε

αποτελεσματικότερη λήψη αποφάσεων. Οι Prence και Bar-Yosef (2011) επικεντρώνονται σε επιχειρήσεις όπου υπερέχει ο δημόσιος χαρακτήρας και υποστηρίζουν ότι η ανεξαρτησία του διοικητικού συμβουλίου οδηγεί σε χαμηλότερα επίπεδα χειραγώγησης κερδών. Μολαταύτα, σε επιχειρήσεις οικογενειακού χαρακτήρα τα πράγματα δεν είναι τόσο ξεκάθαρα. Εκεί, η ανεξαρτησία του διοικητικού συμβουλίου δεν έχει την ίδια ισχύ. Το ίδιο παρατηρείται και σε περιπτώσεις όπου δεν υφίσταται ο διττός ρόλος οικονομικού διευθυντή και προέδρου στο ίδιο άτομο.

Βέβαια, τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών δεν περιορίζονται σε συγκεκριμένους κλάδους και χώρες, αλλά παρατηρούνται σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων σε διεθνές επίπεδο. Στη Λατινική Αμερική, όπου η αγορά χαρακτηρίζεται κατά κύριο λόγο από οικογενειακού τύπου επιχειρήσεις και σχετικά ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο, τα φαινόμενα χειραγώγησης των κερδών αποτελούν ένα σημαντικό πρόβλημα. Οι González και García-Meca (2014) μελετούν ένα δείγμα εισηγμένων, μη χρηματοοικονομικών, εταιρειών για την περίοδο 2006 έως 2009 και καταλήγουν σε μία μη γραμμική συσχέτιση της εσωτερικής ιδιοκτησίας και της χρήσης δεδουλευμένων, γεγονός το οποίο καταδεικνύει ότι η μεσαίου επιπέδου εσωτερική ιδιοκτησία οδηγεί σε ευρύτερη χρήση τέτοιου είδους πρακτικών. Εξάλλου, και σε αυτήν την περίπτωση, αποδεικνύεται ότι η συμμετοχή ανεξαρτήτων μελών στη διοίκηση και η συχνή συγκρότηση του διοικητικού συμβουλίου συμβάλλουν στον περιορισμό των φαινομένων διαχείρισης κερδών. Εν γένει, σε εθνικό επίπεδο, η θεσμοθέτηση μέτρων για τη μείωση της διαφθοράς και η ενίσχυση του ρόλου του κράτους μειώνουν τη χρήση πρακτικών διαχείρισης κερδών.

Οι Shen και Chih (2007) εστιάζουν στις αναπτυσσόμενες οικονομίες του ασιατικού κόσμου. Χρησιμοποιώντας ως δείγμα επιχειρήσεις από εννέα χώρες της ασιατικής αγοράς (Ταϊλάνδη, Ταϊβάν, Σιγκαπούρη, Φιλιππίνες, Μαλαισία, Χονγκ-Κονγκ, Ινδονησία και Ινδία) καταλήγουν πώς η «καλή» εταιρική διακυβέρνηση συνδέεται με περιορισμένα φαινόμενα διαχείρισης κερδών. Γενικά, επιχειρήσεις με μεγαλύτερο μέγεθος και υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης είναι περισσότερο επιρρεπείς σε τέτοιου είδους τακτικές. Ωστόσο, ένα αποτελεσματικό σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης και σε αυτήν την περίπτωση μπορεί εξομαλύνει την κατάσταση.

Στην Ινδονησία, ο οικογενειακός χαρακτήρας των επιχειρήσεων επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις πρακτικές διαχείρισης κερδών. Όσο μεγαλύτερη είναι η συγκέντρωση της ιδιοκτησίας τόσο συχνότερα είναι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών (Siregar & Utama, 2008).

Οι Ahn και Choi (2009) προσεγγίζουν το ζήτημα από μία εντελώς διαφορετική σκοπιά. Πιο συγκεκριμένα, επικεντρώνονται στο ρόλο των τραπεζών ως δομικό συστατικό στοιχείο της εταιρικής διακυβέρνησης. Οι ελεγκτικοί μηχανισμοί στα πλαίσια του τραπεζικού συστήματος διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην τάση των δανειζόμενων επιχειρήσεων να διαχειρίζονται τα κέρδη τους κατά τέτοιον τρόπο, έτσι ώστε να παρουσιάσουν ελκυστικότερα οικονομικά μεγέθη και να διασφαλίσουν υψηλότερα επίπεδα χρηματοδότησης. Μάλιστα, η χειραγώγηση των κερδών σχετίζεται περισσότερο με τον τύπο της δανειακής σύμβασης παρά με τους λόγους που οδηγούν σε δανεισμό. Η αναγνώριση των φαινομένων διαχείρισης κερδών, όπως είναι προφανές, αποτελεί κομβικό σημείο για την προστασία των τραπεζών.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι, επίσης, η συσχέτιση της εταιρικής διακυβέρνησης, της διαχείρισης κερδών και της φορολογίας. Ο φόρος είναι απαραίτητος για μια χώρα, αλλά και για μια εταιρεία. Τόσο η ίδια η χώρα, όσο και μία εταιρία έχουν παρόμοιο φορολογικό ενδιαφέρον. Για μια χώρα, η φορολογία αποτελεί πηγή εισοδήματός της, ενώ για μία εταιρία, ο φόρος δύναται να μειώσει το καθαρό εισόδημά της. Τις περισσότερες φορές, η διοίκηση προτίθεται να καταβάλει χαμηλότερες φορολογικές υποχρεώσεις, καθώς με αυτόν τον τρόπο δύναται μειώσει σημαντικά το καθαρό εισόδημα της εταιρίας, κάτι το οποίο αποτελεί συνήθως έναν κύριο δείκτη της εταιρικής απόδοσης. Επομένως, ορισμένες φορές, μια εταιρία χρησιμοποιεί την πρακτική διαχείρισης κερδών για τον έλεγχο του εισοδήματός της, κάτι το οποίο θα επηρεάσει, ταυτοχρόνως, τον φόρο που καλείται να καταβάλλει. Προηγούμενες έρευνες υποδηλώνουν ότι υπάρχει σημαντική επίδραση της εταιρικής διακυβέρνησης στη διαχείριση εταιρικών κερδών, καθώς και στη διαχείριση των εταιρικών φόρων (Mulyadi & Anwar, 2015).

Οι Mulyadi και Anwar (2015) καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι κάποιο μέρος, ή και όλη η διαδικασία, της εταιρικής διακυβέρνησης επηρέασε σημαντικά τόσο τη διαχείριση των φόρων όσο και τη διαχείριση των κερδών. Δεδομένων αυτών των στοιχείων, οι ανωτέρω επιστήμονες προτείνουν σε όλες τις εταιρείες να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στην πρακτική της εταιρικής διακυβέρνησης, καθώς αποδεικνύεται ότι η εταιρική διακυβέρνηση έχει σημαντικό αντίκτυπο στη διαχείριση των εταιρικών φόρων.

3.4 Περίληψη κεφαλαίου

Τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών δεν περιορίζονται σε συγκεκριμένους κλάδους και χώρες, αλλά παρατηρούνται σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων σε διεθνές επίπεδο, ενώ επιχειρήσεις με μεγαλύτερο μέγεθος και υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης είναι περισσότερο επιρρεπείς σε τέτοιου είδους τακτικές. Η σημαντικότητα του ρόλου της εταιρικής διακυβέρνησης αναφορικά με τη διαχείριση των κερδών έχει αναδειχθεί, πλέον, στις μέρες μας. Πράγματι, η εταιρική διακυβέρνηση συμβάλλει στη σύγκλιση των συμφερόντων εντός του οργανισμού, μειώνοντας, έτσι, το χάσμα μεταξύ διοίκησης και μανάτζμεντ και, παράλληλα, συνεισφέρει στη μεγιστοποίηση της αξίας της επιχείρησης. Ένα ισχυρό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης, από τη μία πλευρά, μειώνει την πιθανότητα υιοθέτησης των δεδουλευμένων κερδών για την παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και, από την άλλη πλευρά, διευκολύνει την πρόβλεψη των μελλοντικών ταμειακών ροών και, γενικά, της μελλοντικής πορείας του οργανισμού.

Η σχέση μεταξύ εταιρικής διακυβέρνησης και απόδοσης των επιχειρήσεων είναι ένα ευρέως συζητημένο και καλά ερευνημένο θέμα στο πλαίσιο των αναπτυγμένων χωρών, ενώ ξεκινά να μελετάται και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Όλες οι έρευνες που ανασκοπήθηκαν στο παρόν κεφάλαιο επισημαίνουν την ύπαρξη σχέσης ανάμεσα στις έννοιες της εταιρικής διακυβέρνησης και της απόδοσης, αλλά ο τρόπος με τον οποίο αυτές οι έννοιες συνδέονται διαφέρει. Τα ευρήματα των ερευνητών διαφέρουν όσον αφορά τη σχέση μεταξύ της εταιρικής διακυβέρνησης και της αξίας της τιμής της μετοχής της επιχείρησης, αλλά και του τρόπου με τον οποίο το μέγεθος του διοικητικού συμβουλίου, τελικά, επιδρά στην απόδοση της επιχείρησης.

Ωστόσο, όλη η ανασκοπηθείσα αρθρογραφία συνηγορεί στον καθοριστικό ρόλο της εταιρικής διακυβέρνησης στην προσπάθεια μείωσης των φαινομένων χειραγώγησης κερδών. Πιο συγκεκριμένα, η εταιρική δομή, τα σχήματα εταιρικής διακυβέρνησης, ο τρόπος της σύνθεσης του διοικητικού συμβουλίου και της επιτροπής ελέγχου στα πλαίσια της επιχείρησης και ο βαθμός της ανεξαρτησίας τους αποτελούν μερικούς παράγοντες που αμβλύνουν τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών. Ακόμη, ο οικογενειακός χαρακτήρας των επιχειρήσεων επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις πρακτικές διαχείρισης κερδών, αλλά παρόλο που οι οικογενειακές επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν σημαντικό μέρος του επιχειρηματικού τομέα, σε πολλές ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, υπάρχει ελάχιστη εμπειρική μελέτη σχετικά με αυτές. Τέλος, ορισμένες φορές, μια εταιρία χρησιμοποιεί την πρακτική διαχείρισης κερδών για τον έλεγχο του εισοδήματός της, κάτι το οποίο

θα επηρεάσει, ταυτοχρόνως, το φόρο που καλείται να καταβάλλει. Οπότε, η εταιρική διακυβέρνηση έχει σημαντικό αντίκτυπο στη διαχείριση των εταιρικών φόρων.

4 ΕΓΧΩΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Η διαχείριση κερδών αποτελεί ένα διαχρονικό πρόβλημα, το οποίο απειλεί το οικονομικό σύστημα, όχι μόνο σε εθνικό, αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Τα τελευταία χρόνια βέβαια, η οικονομική κρίση έχει καταστήσει ακόμη εντονότερο το ενδιαφέρον των επιστημόνων στο εν λόγω πεδίο μελέτης. Εξάλλου, η οικονομική κρίση που έπληξε τις χώρες της Ευρώπης κατά το έτος 2008 και την οποία η Ελλάδα συνεχίζει να διανύει κατά τα τελευταία έτη, αποτελεί σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα των παρεκκλίσεων από τις λογιστικές αρχές και το κείμενο θεσμικό πλαίσιο.

4.1 Διαχείριση κερδών σε περιόδους κρίσης

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, το κατά περίπτωση οικονομικό περιβάλλον επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη στρατηγική των επιχειρήσεων και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Επομένως, η τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση δε θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστες τις πρακτικές διαχείρισης κερδών. Η οικονομική κρίση του 2008, σύμφωνα με τους Eng και συν. (2018), αποτέλεσε μια ιδιαίτερα σημαντική οικονομική απειλή για όλους του τύπους οργανισμών, συμπεριλαμβανομένων και των οικονομικών επιχειρήσεων. Μάλιστα, η διαχείριση των κερδών τείνει να γίνεται πιο έντονη κατά τη διάρκεια μιας περιόδου μετά την κρίση, επειδή μια σημαντική πτώση στα κέρδη των εταιρειών τους ωθεί να διαχειριστούν τα κέρδη με πιο επιθετικό τρόπο (Eng et al., 2018).

Υπάρχουν αρκετοί λόγοι ώστε να υποστηριχτεί η πεποίθηση ότι η διαχείριση των κερδών καθίσταται επιτακτικότερη σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Πρώτον, σε τέτοιες περιόδους, οι περισσότερες επιχειρήσεις πιθανότατα εμφανίζουν χαμηλότερα κέρδη, γεγονός που παρακινεί τα στελέχη να στραφούν προς ενέργειες διαχείρισης των κερδών, οι οποίες αυξάνουν το εισόδημα, προκειμένου να αντισταθμίσουν τη μείωση των λειτουργικών αποδόσεων. Μία εκ των ερευνών που υποστηρίζουν την προαναφερθείσα άποψη είναι εκείνες των Ahmad-Zaluki, Campbell και Goodacre (2011) και Charitou, Lambertides και Trigeorgis (2007). Επίσης, σε περιόδους κρίσης, ορισμένες επιχειρήσεις ενδέχεται να έχουν κίνητρα να διαχειρίζονται τα κέρδη προς τα κάτω, ιδίως όσες στοχεύουν σε αναδιάρθρωση του χρέους τους, λόγω παραβίασης της σύμβασης δανεισμού ή αποτυχίας πληρωμής του χρέους (Filip & Raffournier, 2014).

Ωστόσο, δεν είναι λίγες οι επιστημονικές έρευνες, οι οποίες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι στην πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών η κρίση οδήγησε σε μείωση των φαινομένων αυτών, μερικές εκ των οποίων είναι εκείνες των Cimini (2015), Kousenidis και συν. (2013) και Filip και Raffournier (2014), οι οποίες αναλύονται ακριβώς παρακάτω.

Ο Cimini (2015), εξετάζοντας ένα ευρύ δείγμα με 11.844 παρατηρήσεις εισηγμένων επιχειρήσεων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το διάστημα 2006-2012, διερευνά τη χρήση δεδουλευμένων κερδών. Ειδικότερα, το συγκεκριμένο μοντέλο συγκρίνει τα δεδουλευμένα κέρδη ανά χώρα τόσο για την περίοδο πριν από την κρίση όσο και κατά τη διάρκεια εμφάνισης της κρίσης. Αν και θα περίμενε κανείς ότι κατά περιόδους κρίσης τα στελέχη καταφεύγουν σε τέτοιου είδους τακτικές προκειμένου να βελτιώσουν την εικόνα της επιχείρησης και να προσελκύσουν περισσότερους επενδυτές, εντούτοις η συγκεκριμένη μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στην πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών η κρίση οδήγησε σε μείωση των φαινομένων αυτών.

Σε μία παρόμοια μελέτη, οι Kousenidis και συν. (2013) εστιάζουν στις πιο αδύναμες χρηματοοικονομικά χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αυτές δηλαδή οι οποίες βρίσκονται υπό επιτήρηση και αναγκάστηκαν να εφαρμόσουν προγράμματα σταθερότητας (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία και Ιρλανδία). Και στην συγκεκριμένη περίπτωση, όπως και στη προηγούμενη, φαίνεται η κρίση να επιδρά θετικά όσον αφορά τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών, καθώς οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη αξιοπιστία. Βέβαια, σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην εξάλειψη των κινήτρων που ενδέχεται να οδηγήσουν στη χειραγώγηση των κερδών.

Οι Persakis και Iatridis (2016) διερευνούν την από κοινού επίδραση του ελέγχου και της προστασίας των επενδυτών στη χειραγώγηση των κερδών κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Εν γένει, η αποτελεσματικότερη προστασία των επενδυτών και το αυστηρότερο θεσμικό πλαίσιο οδηγούν σε περιορισμό των φαινομένων διαχείρισης κερδών τόσο κατά την προ κρίσης περίοδο όσο και κατά τη διάρκεια της κρίσης. Εξάλλου, το πλαίσιο ελέγχου συνεισφέρει ακόμη περισσότερο στην αξιοπιστία των οικονομικών μεγεθών και ειδικότερα των κερδών, όπως αυτά απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων.

Είναι προφανές ότι η χρηματοπιστωτική κρίση επηρεάζει άμεσα τις πρακτικές διαχείρισης κερδών. Οι Dimitras και συν. (2015) επικεντρώνονται στις χρηματοοικονομικά πιεσμένες επιχειρήσεις, όπως αυτές προκύπτουν από τις εκτιμήσεις των ελεγκτικών εταιρειών.

Χρησιμοποιώντας τα δεδουλευμένα κέρδη ως βασική παράμετρο της έρευνας, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις σε Ισπανία και Ελλάδα δεν προσανατολίζονται σε τέτοιου είδους πρακτικές. Από την άλλη πλευρά, σε Ιταλία, Ιρλανδία και Πορτογαλία δεν παρατηρείται κάποια εμφανής τάση προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση. Παρά το γεγονός ότι γίνεται προσπάθεια για τον περιορισμό των φαινομένων διαχείρισης κερδών, εντούτοις τα κίνητρα των στελεχών συχνά οδηγούν σε παρεκκλίσεις από το στόχο.

Στη μείωση της διαχείρισης κερδών κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης συνηγορεί και η μελέτη των Filip και Raffournier (2014), η οποία αφορά εισηγμένες επιχειρήσεις από 16 ευρωπαϊκές χώρες κατά την περίοδο της κρίσης. Μάλιστα, φαίνεται να υπάρχει μία συσχέτιση μεταξύ του επιπέδου διαχείρισης κερδών και του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης. Εν γένει, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε οικονομίας σε συνδυασμό με τις δυνάμεις της αγοράς, οι οποίες διαμορφώνονται στο κατά περίπτωση περιβάλλον δραστηριοποίησης της επιχείρησης, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην πιθανότητα εμφάνισης πρακτικών χειραγώγησης κερδών.

Ωστόσο, οι ίδιοι επιστήμονες, παρά τα αποτελέσματα που καταλήγουν, επισημαίνουν ότι, με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία, η επίδραση που αναμένεται να έχουν οι οικονομικές κρίσεις στη διαχείριση των αποδοχών είναι ασαφής. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι σε τέτοιες περιόδους, οι επιχειρήσεις παρακινούνται να χειραγωγούν τα κέρδη τους, ενώ άλλοι πιστεύουν ότι έχουν περισσότερα κίνητρα να αναφέρουν αμερόληπτα καθαρά έσοδα (Filip & Raffournier, 2014).

Ακόμη, οι Eng και συν. (2018) συνέκριναν τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών ανάμεσα σε κινεζικές οικογενειακές επιχειρήσεις και σε οικογενειακές επιχειρήσεις των ΗΠΑ, μετά από την οικονομική κρίση του 2008. Για το δείγμα των οικογενειακών επιχειρήσεων στις ΗΠΑ προέκυψε ότι πραγματοποιούνταν εντονότερη διαχείριση κερδών σε οικογενειακές επιχειρήσεις, εν συγκρίσει με μη-οικογενειακές επιχειρήσεις, ενώ τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών ήταν, επίσης, εντονότερα κατά την περίοδο μετά την οικονομική κρίση, συγκριτικά με την περίοδο πριν από αυτή. Αναφορικά με το δείγμα των κινεζικών επιχειρήσεων, κατέστη σαφές ότι και πάλι υπήρχε εντονότερη διαχείριση κερδών σε οικογενειακές επιχειρήσεις, συγκριτικά με μη-οικογενειακές επιχειρήσεις, συμπέρασμα όμως το οποίο δεν παρατηρήθηκε κατά τη περίοδο μετά την οικονομική κρίση και για την ακρίβεια αντιστράφηκε. Πιο συγκεκριμένα, κατά την περίοδο που ακολούθησε μετά από το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης του 2008, η διαχείριση κερδών ήταν χαμηλότερη στις κινεζικές οικογενειακές επιχειρήσεις, συγκριτικά με τις κινεζικές μη-οικογενειακές

επιχειρήσεις. Καταδεικνύεται ότι οι δραστηριότητες διαχείρισης κερδών ανάμεσα στις οικογενειακές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας διαφέρουν ανάμεσα σε περιόδους κρίσης και σε περιόδους μη κρίσης (Eng et al., 2018).

4.2 Μελέτες περιπτώσεων

Παρά τις έντονες προσπάθειες για περιορισμό των φαινομένων διαχείρισης κερδών, πολλά είναι τα σκάνδαλα τα οποία έχουν κλονίσει την παγκόσμια αγορά κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Η παρούσα ενότητα παρουσιάζει ορισμένα από τα σημαντικότερα σκάνδαλα, που έλαβαν χώρα τα τελευταία έτη και, πιο συγκεκριμένα, θα αναφερθούν οι περιπτώσεις των επιχειρήσεων Enron, WorldCom και Lehman Brothers.

4.2.1 Enron

Η περίπτωση της Enron, που ιδρύθηκε το 1985, αποτελεί το γνωστότερο ίσως παράδειγμα στο συγκεκριμένο πεδίο ενδιαφέροντος. Έχοντας τη βάση της στο Χιούστον των Η.Π.Α. και δραστηριοποιούμενη στον τομέα της ενέργειας, η Enron αποτελούσε μια επιτυχημένη εταιρεία (βάσει των οικονομικών της μεγεθών) και ως επομένως συγκέντρωνε το έντονο ενδιαφέρον των επενδυτών. Μάλιστα, το Fortune Magazine απένειμε στην Enron τον τίτλο της πιο καινοτόμας επιχείρησης για έξι συνεχόμενες χρονιές. Κατά τα τελευταία έτη της δεκαετία του 1990, η Enron θεωρούνταν πρωτοπόρα στον τομέα της. Μάλιστα, κατά το έτος 2000, τα έσοδα της Enron ήταν πέντε φορές μεγαλύτερα από αυτά της Microsoft και τουλάχιστον διπλάσια από κάθε άλλη επιχείρηση αντίστοιχου μεγέθους. Ειδικότερα, τα έσοδα της Enron κατά το έτος 2000 ανέρχονταν σε ποσά παραπάνω από 100 δισεκατομμύρια δολάρια. Η υπό εξέταση εταιρία είναι, ίσως, το παράδειγμα της πιο διάσημης εταιρίας που κατέρρευσε πάρα πολύ ξαφνικά, λόγω αντικρουόμενων συμφερόντων και λογιστικής απάτης (Li, 2010).

Τα πράγματα όμως άλλαξαν άρδην τον Οκτώβριο του έτους 2001. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, οι έντονες ανησυχίες του αντιπροέδρου περί της αξιοπιστίας των οικονομικών μεγεθών και οι ασυνήθιστα υψηλές τιμές της μετοχής της Enron άρχισαν να κινούν υποψίες. Ξεκίνησαν λοιπόν να έρχονται στην επιφάνεια διάφορες παρατυπίες. Εν τέλει αποκαλύφθηκε ότι οι οικονομικοί διευθυντές Jeff Skilling και Ken Lay, σε συνεργασία με μία από τις κορυφαίες τότε ελεγκτικές εταιρείες, την Arthur Andersen, παραποιούσαν κατ'

εξακολούθησε τις λογιστικές καταστάσεις της επιχείρησης. Συγκεκριμένα, απέκρυπταν εσκεμμένα και παρέλειπαν από τη λογιστική απεικόνιση μεγάλα ποσά, που αφορούσαν δανειακές συμβάσεις, οι οποίες είχαν συναφθεί. Επομένως, τα κέρδη εμφανίζονταν σαφώς υψηλότερα απ' ό,τι ήταν στην πραγματικότητα (Healy & Palepu, 2003).

Η Enron εξαναγκάστηκε σε αναθεώρηση των λογιστικών της καταστάσεων για τα έτη από το 1997 έως το 2001. Συνολικά, για την εν λόγω τετραετία, η αναθεώρηση οδήγησε σε μείωση των κερδών κατά 591 εκατ. δολάρια, ενώ από την άλλη πλευρά οι δανειακές υποχρεώσεις αυξήθηκαν κατά 658 εκατ. δολάρια. Η τεράστια αυτή «τρύπα» στα οικονομικά μεγέθη της Enron κλόνισε, όπως ήταν αναμενόμενο την εμπιστοσύνη των αγορών προς το πρόσωπό της. Η αξιολόγηση της εταιρείας έπεσε σε junk και η Enron οδηγήθηκε σε αθέτηση ενός σημαντικού μέρους του χρέους (τέσσερα από τα συνολικά 13 δις δολάρια) [Healy & Palepu, 2003]. Αν και έγιναν προσπάθειες για διάσωση της Enron και εξαγορά της από μία μικρότερη εταιρεία, την Dynegy, εντούτοις αυτές δεν καρποφόρησαν. Η Enron αναγκάστηκε να κηρύξει πτώχευση στις 2 Δεκεμβρίου 2001 μέσα σε ελάχιστο χρόνο από την αποκάλυψη του σκανδάλου. Τόσο ο CEO Jeff Skilling όσο και η ελεγκτική Arthur Andersen θεωρήθηκαν ένοχοι και καταδικάστηκαν. Ο έτερος CEO είχε αποβιώσει στο ενδιάμεσο. Συνολικά, υπολογίζεται ότι πάνω από 74 δις δολάρια χάθηκαν, με χιλιάδες επενδυτές να χάνουν τα χρήματά τους και ένα μεγάλο αριθμό εργαζομένων να μένουν άνεργοι (Healy & Palepu, 2003).

4.2.2 WorldCom

Το 2002 η WorldCom αποτελούσε τη δεύτερη μεγαλύτερη εταιρεία τηλεπικοινωνιών μεγάλων αποστάσεων στη μεγάλη αγορά των Η.Π.Α. Κατά τη διάρκεια του ίδιου έτους, ο εσωτερικός έλεγχος ανακάλυψε ένα κενό στα λογιστικά αρχεία της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, στις 25 Ιουνίου 2002 ανακοινώθηκε ότι η WorldCom είχε υπερτιμήσει τα κέρδη του 2001, γεγονός που επέφερε αξιοσημείωτο αντίκτυπο στις χρηματοπιστωτικές αγορές (Lyke & Jickling, 2002).

Ο CEO Bernie Ebbers υποτιμούσε κατ' εξακολούθηση τα κόστη, ενώ παράλληλα υπερτιμούσε τα έσοδα με εικονικές λογιστικές εγγραφές. Τα στοιχεία, επομένως, του ενεργητικού εμφανίζονταν στις λογιστικές καταστάσεις κατά πολύ μεγαλύτερα απ' ό,τι ήταν στην πραγματικότητα. Οι απώλειες εκτιμώνται συνολικά σε 180 δις δολάρια για το επενδυτικό κοινό, ενώ χάθηκαν 30.000 θέσεις εργασίας. Όπως ήταν αναμενόμενο, ο CEO απολύθηκε και καταδικάστηκε σε 25 χρόνια φυλάκισης για απάτη λόγω της χειραγώγησης των κερδών και εν

γένει των λογιστικών καταστάσεων. Η WorldCom κατέθεσε αίτηση πτώχευσης. Πιο αναλυτικά, η υπό εξέταση επιχείρηση τέθηκε υπό καθεστώς πτώχευσης 21 Ιουλίου 2002. Στις 8 Αυγούστου 2002, η εταιρεία ανακοίνωσε ότι είχε χειραγωγήσει, επίσης, τους λογαριασμούς αποθεματικών της κατά τα τελευταία χρόνια, επηρεάζοντας επιπλέον 3,8 δισεκατομμύρια δολάρια (Lyke & Jickling, 2002).

4.2.3 Lehman Brothers

Η Lehman Brothers αποτελεί ένα πολύ πρόσφατο παράδειγμα χειραγώγησης κερδών, καθώς ξέσπασε το 2008, αμέσως με την εμφάνιση της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Δραστηριοποιούμενη στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, η Lehman Brothers κατείχε, όπως είναι φυσικό, βαθιά γνώση και εμπειρία επί τέτοιου είδους θεμάτων. Μαζί με τη Morgan Stanley, την Goldman Sachs και τη Merrill Lynch θεωρούνταν μία από τις μεγαλύτερες τράπεζες επενδυτικού χαρακτήρα στις Η.Π.Α. Άλλωστε, η ίδρυσή της τοποθετείται το 1850. Μετρούσε δηλαδή 158 χρόνια ζωής. Στην ουσία, η κατάρρευση της Lehman Brothers σηματοδότησε την έλευση της κρίσης, που επεκτάθηκε σταδιακά σε όλες τις χώρες ανά τον κόσμο (www.accounting-degree.org).

Πρωτεργάτης της όλης διαδικασίας θεωρείται ο Bernie Madoff, ο οποίος κατηγορήθηκε για απάτη της τάξεως των 64,8 δις δολαρίων, καθώς απέκρυπτε δανειακές συμβάσεις, οι οποίες εν συνεχεία απεικονίζονταν ως πωλήσεις, υπερτιμώντας κατ' αυτόν τον τρόπο τα κέρδη της επιχείρησης. Η Lehman Brothers διέσπειρε τοξικά διατραπεζικά προϊόντα στην αγορά. Ο Madoff καταδικάστηκε σε 150 χρόνια φυλάκιση, ενώ η εταιρεία αναγκάστηκε να κηρύξει πτώχευση, κλονίζοντας έτσι δραματικά τις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου (www.accounting-degree.org).

Η κατάρρευση της Lehman Brothers οδήγησε σε τεράστιες απώλειες, εκκαθαρίσεις, απώλειες θέσεων εργασίας, μείωση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων και την επακόλουθη παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, που θα μπορούσε να αποφευχθεί. Τα σημάδια της χρηματοπιστωτικής κατάρρευσης της Lehman Brothers κατά το έτος 2008 εξακολουθούν να παραμένουν ορατά στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρά τις αξιοσημείωτες προσπάθειες που έχουν πραγματοποιηθεί για την αποφυγή της επανεμφάνισής τους. Σημειώνεται σε αυτό το σημείο ότι συνιστώνται, από την πλευρά των ειδικών, οι ισχυρές δομές εταιρικής διακυβέρνησης, οι ισχυρές πολιτικές διαχείρισης κινδύνων και η συνεχής και αποτελεσματική

παρακολούθηση και εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, και ιδίως των μεγαλύτερων από αυτά, από τους ρυθμιστικούς φορείς, έτσι ώστε να δύναται να διασφαλιστεί η αγορά από την ενδεχόμενη αποτυχία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (Adu-Gyamf, 2016).

4.3 Περίληψη κεφαλαίου

Η διαχείριση κερδών αποτελεί ένα διαχρονικό πρόβλημα, το οποίο πλήττει όλο τον κόσμο. Μάλιστα, η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών αποτελεί, σύμφωνα με τους ειδικούς, σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα των παρεκκλίσεων από τις λογιστικές αρχές και το κείμενο θεσμικό πλαίσιο. Πράγματι, η κατάρρευση της Lehman Brothers κατά το έτος 2008 σηματοδότησε και την έλευση της οικονομικής κρίσης σε ολόκληρη την υφήλιο. Δεν επιδέχεται αμφισβήτησης ότι η κατάρρευση της Lehman Brothers προκάλεσε όχι μόνο τεράστιες απώλειες, εκκαθαρίσεις, απώλειες θέσεων εργασίας, μείωση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων και την επακόλουθη παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που θα μπορούσε να αποφευχθεί, αλλά τα σημάδια αυτού του συμβάντος συνεχίζουν να είναι ορατά στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ακόμα και σήμερα, παρά τις αξιόλογες προσπάθειες που έχουν γίνει προκειμένου να αποφευχθεί η επανεμφάνισή τους. Ακόμη, μερικά παραδείγματα πτώχευσης εταιριών λόγω εσκεμμένης παραποίησης των λογιστικών τους καταστάσεων είναι εκείνη της Enron, όπου πάνω από 74 δις δολάρια χάθηκαν, με χιλιάδες επενδυτές να χάνουν τα χρήματά τους και ένα μεγάλο αριθμό εργαζομένων να μένουν άνεργοι και εκείνη της WorldCom, όπου οι απώλειες εκτιμήθηκαν συνολικά σε 180 δις δολάρια για το επενδυτικό κοινό, ενώ χάθηκαν 30.000 θέσεις εργασίας.

Όπως υποστηρίζουν αρκετοί επιστήμονες, μερικοί εκ των οποίων είναι οι Eng και συν. (2018), η διαχείριση των κερδών τείνει να γίνεται πιο έντονη κατά τη διάρκεια μιας περιόδου που έπεται κάποιας κρίσης, κάτι το οποίο συμβαίνει για διάφορους λόγους, όπως είναι τα χαμηλότερα κέρδη των επιχειρήσεων, αλλά και η ανάγκη τους να επιτύχουν αναδιάρθρωση των χρεών τους. Εντούτοις, είναι αρκετές, επίσης, οι έρευνες, οι οποίες υποστηρίζουν ακριβώς το αντίθετο, ότι δηλαδή τις περισσότερες φορές, η κρίση οδήγησε σε μείωση των φαινομένων αυτών, μερικές εκ των οποίων είναι εκείνες των Cimini (2015), Kousenidis και συν. (2013) και Filip και Raffournier (2014), ενώ επιπροσθέτως παρατηρούνται διαφορές ανάμεσα σε οικογενειακές και μη οικογενειακές επιχειρήσεις, με τα ευρήματα να διαφέρουν κατά τις περιόδους πριν και μετά την όποια κρίση. Το βασικό συμπέρασμα είναι ότι τα αποτελέσματα δίστανται αναφορικά με τον

τρόπο και το βαθμό επίδρασης των κρίσεων στη διαχείριση κερδών των επιχειρήσεων. Το σίγουρο όμως είναι ότι οι μελέτες περίπτωσης αποδεικνύουν ότι η διαχείριση κερδών σίγουρα επιδρά αρνητικά στην αφορά και μάλιστα σε παγκόσμιο επίπεδο.

5 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Ερευνητική προσέγγιση

Στην παρούσα εργασία, κρίθηκε κατάλληλο να εφαρμοστεί η παραγωγική προσέγγιση έρευνας, διότι ο ερευνητής προέβη στη διατύπωση συγκεκριμένων ερευνητικών στόχων και ερωτημάτων (βλ. Κεφάλαιο 1), τα οποία τέθηκαν προς διερεύνηση και απάντηση μέσα από την κατάλληλη στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων, που συλλέχτηκαν από το δείγμα το οποίο συμμετείχε στο παρόν ερευνητικό εγχείρημα.

5.2 Τεχνική της έρευνας

5.2.1 Είδος της έρευνας

Στην παρούσα έρευνα υιοθετήθηκε η διερευνητική έρευνα, της οποίας ο βασικότερος σκοπός είναι να διερευνήσει τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία τέθηκαν εξ αρχής από τον ερευνητή. Η συγκεκριμένη τεχνική έρευνας δεν θέτει σαν στόχο της να διατυπώσει μία οριστική λύση στο θέμα το οποίο διερευνά, αλλά αντιθέτως αφήνει το περιθώριο για περαιτέρω μελέτη, διερεύνηση και αναζήτηση από επίδοξους ερευνητές. Η διερευνητική μέθοδος έρευνας υιοθετείται από τους ερευνητές με στόχο να προσδιοριστεί η φύση του υπό εξέταση ζητήματος, ενώ δεν θέτει ως στόχο της να προσφέρει αποδεικτικά στοιχεία, αλλά αντιθέτως συνεισφέρει στην εις βάθος κατανόηση του υπό εξέταση ζητήματος (Saunders et al., 2007).

5.2.2 Μέθοδοι έρευνας

Έχει αναπτυχθεί πληθώρα μεθόδων έρευνας, ανά τα έτη, οι οποίες μάλιστα υιοθετούνται από τον εκάστοτε ερευνητή, ανά την περίπτωση, με σκοπό ο τελευταίος να διερευνήσει τους ερευνητικούς του στόχους ή να απαντήσει στα ερευνητικά του ερωτήματα. Δεν έχει αποδειχθεί η ύπαρξη κάποιας ερευνητικής μεθόδου, η οποία να υπερτερεί έναντι των υπολοίπων (Saunders et al., 2007). Στο παρόν ερευνητικό εγχείρημα υιοθετήθηκε, ως ερευνητική μέθοδος, η ποσοτική έρευνα, η οποία είναι, εκ φύσης της, πιο αντικειμενική, εν συγκρίσει με τις ποιοτικές ερευνητικές μεθόδους. Ωστόσο, η ποσοτική μέθοδος έρευνας απαιτεί την συλλογή ενός μεγάλου, αλλά και αντιπροσωπευτικού δείγματος, ένα άρτια σχεδιασμένο ερωτηματολόγιο, καθώς και ένα τυχαία

επιλεγμένο δείγμα, το οποίο να αντιπροσωπεύει τον πληθυσμό (Κυριαζόπουλος & Σαμαντά, 2011).

5.3 Σχεδιασμός – δημιουργία ερωτηματολογίου

5.3.1 Ανάπτυξη ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες του παρόντος ερευνητικού εγχειρήματος συνίσταται από τέσσερα μέρη (Παράρτημα Α). Πιο αναλυτικά, το πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου αποτελείται από εννέα ερωτήσεις, οι οποίες επιδιώκουν τη συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στην έρευνα, όπως είναι το φύλο, η ηλικία τους, το αν έχουν παιδιά, το μορφωτικό τους επίπεδο, τα έτη της επαγγελματικής του εμπειρίας, καθώς και άλλες σημαντικές προσωπικές πληροφορίες.

Το δεύτερο μέρος του ερευνητικού εργαλείου αφορά την εταιρική διακυβέρνηση και, αφού δοθεί ο ορισμός αυτής στους συμμετέχοντες υπό τη μορφή υποσημείωσης, οι τελευταίοι ρωτούνται πέντε ερωτήσεις, οι οποίες επιδιώκουν την απόσπαση πληροφοριών αφενός για την ισχύουσα κατάσταση μέσα στην επιχείρηση στην οποία εργάζονται και αφετέρου για την άποψή τους σχετικά με τη φύση και τη χρησιμότητα της εταιρικής διακυβέρνησης και του τρόπου με τον οποίο αυτή πρέπει να ασκείται και από ποιους.

Εν συνεχεία, το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου αποτελείται από τρία επιμέρους τμήματα. Το πρώτο τμήμα αποτελείται από τις ερωτήσεις 15-17, το οποίο προσπαθεί να αποτυπώσει τις απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με τις επιχειρήσεις σήμερα όσον αφορά το κομμάτι της διαχείρισης των κερδών, ήτοι αν οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε ενέργειες διαχείρισης κερδών γενικά, αλλά και σε συγκεκριμένες πρακτικές στα πλαίσια αυτής ειδικά. Οι ερωτήσεις 18-22 εξετάζουν τους παράγοντες που μειώνουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων, ενώ οι ερωτήσεις 23-27 αφορούν στα κίνητρα που ωθούν μία επιχείρηση να στραφεί προς τη διαχείριση των κερδών της.

Το τέταρτο μέρος του ερωτηματολογίου αφορά την αντιμετώπιση του φαινομένου και αποτελείται από τις ερωτήσεις 28-34. Για την ακρίβεια, οι ερωτήσεις 28-33 σχετίζονται με τα μέσα με τα οποία δύνανται να αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα διαχείρισης των κερδών, ενώ η ερώτηση 34 είναι μία ανοιχτή ερώτηση, στην οποία οι συμμετέχοντες καλούνται να αναγράψουν

οτιδήποτε επιπλέον, το οποίο οι ίδιοι θα επιθυμούσαν να σημειώσουν ή να παρατηρήσουν αναφορικά με το υπό μελέτη φαινόμενο.

Προκειμένου να διαμορφωθεί το ερωτηματολόγιο, το οποίο διανεμήθηκε στα πλαίσια του παρόντος ερευνητικού εγχειρήματος, μελετήθηκαν σχετικά ερωτηματολόγια³ καθώς και σχετικές επί του θέματος δημοσιεύσεις, ιδίως των Kanakriyah και συν. (2017), Khurshed (2012) και Purse (2012). Το σκεπτικό που ακολουθήθηκε κατά το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου και τον καθορισμό των ερωτήσεων, που τελικά αυτό θα περιέχει, ήταν να επιλεγούν εκείνες οι ερωτήσεις που θα επέτρεπαν τη διερεύνηση όλων των πτυχών του υπό μελέτη θέματος, ενώ παράλληλα επιχειρήθηκε η κατασκευή κατάλληλων και εσωτερικά συνεπών κλιμάκων και υποκλιμάκων. Το τελευταίο επιχειρήθηκε αφενός διαμέσου της επάρκειας του αριθμού των ερωτήσεων και αφετέρου μέσω της προσεκτικής τους διατύπωσης. Η αντιστοίχιση των ερευνητικών στόχων και των ερευνητικών ερωτημάτων με τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου παραθέτονται στον κάτωθι πίνακα θεματοποίησης.

Πίνακας 5.1: Πίνακας θεματοποίησης.

Ερευνητικοί στόχοι	Ερευνητικά ερωτήματα	Αριθμός ερώτησης ερωτηματολογίου
1	3	28-33
2	1	23-27
	2	
	4	

5.3.2 Διαδικασία δειγματοληψίας

Αρχικά, το διάστημα 17-19 Ιουνίου 2019 διεξήχθη πιλοτική έρευνα, προκειμένου να διαπιστωθεί αν το ερωτηματολόγιο ήταν πλήρως κατανοητό από τους συμμετέχοντες ή απαιτούνταν περαιτέρω επεξεργασία προς απλοποίηση του. Δεν ελήφθη καμία αρνητική σχετική ανατροφοδότηση, οπότε δεν έγινε καμία περαιτέρω επέμβαση επί του ερωτηματολογίου. Ακολούθως, το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε μεταξύ 20 Ιουνίου και 15 Ιουλίου μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) σε 180 ιδιωτικές εταιρίες, οι οποίες συμμετέχουν σε επιχειρηματικούς συνεργατικούς σχηματισμούς

³http://www.belex.rs/data/2015/05/00093093_E.pdf, (17/07/2019).

(clusters) της Ελλάδας και, πιο συγκεκριμένα σε ιδιωτικές εταιρίες-μέλη των κάτωθι συνεργατικών σχηματισμών:

- στο gi-Cluster⁴ (Ψυχαγωγικές και Δημιουργικές Τεχνολογίες & Εφαρμογές),
- στο mi-Cluster⁵ (Συστήματα και Εφαρμογές Νανο/Μικροηλεκτρονικής) και
- στο si-Cluster⁶ (Διαστημικές Τεχνολογίες και Εφαρμογές).

Οι εν λόγω εταιρίες επιλέχθηκαν διότι, λόγω αντικειμένου και βαθμού δραστηριοποίησης στη διεθνή κυρίως αγορά, ήταν ιδιαίτερος πιθανό να έχουν αντιμετωπίσει εμπράκτως τα ζητήματα που η παρούσα εργασία διερευνά, καθιστώντας αυτές ιδανικό πληθυσμό προς διερεύνηση του συγκεκριμένου φαινομένου.

Η μέθοδος δειγματοληψίας που υιοθετήθηκε ήταν η απλή τυχαία δειγματοληψία, καθώς η επιλογή του δείγματος από τον πληθυσμό έγινε με τυχαίο τρόπο. Τελικώς συγκεντρώθηκαν 124 αποκρίσεις.

5.3.3 Δικαιολόγηση τρόπου στατιστικής ανάλυσης

Οι αποκρίσεις από το ερωτηματολόγιο, αφότου συλλέχθηκαν, κωδικοποιήθηκαν κατάλληλα και εισήχθησαν στο στατιστικό πακέτο SPSS (Statistical Package for the Social Sciences), προκειμένου να πραγματοποιηθεί η στατιστική τους ανάλυση. Διαμέσου κατάλληλης στατιστικής ανάλυσης, κατέστη δυνατό, αφενός, να αξιολογηθεί ο βαθμός εσωτερικής συνέπειας των κλιμάκων του ερωτηματολογίου και, αφετέρου, να δοθούν απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία είχαν τεθεί στην αρχή της έρευνας και να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα, αλλά και προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

⁴<http://www.gi-cluster.gr>, (17/07/2019).

⁵<http://www.mi-cluster.gr>, (17/07/2019).

⁶<http://www.si-cluster.gr>, (17/07/2019).

5.3.4 Αναμενόμενα αποτελέσματα

Όπως σημειώθηκε ανωτέρω, το ερωτηματολόγιο που δημιουργήθηκε για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας εδράστηκε σε υφιστάμενες επιστημονικές έρευνες επί του θέματος. Μία από αυτές, που αποτέλεσε βασικό γνώμονα για την τελική διαμόρφωση του περιεχομένου του εργαλείου ήταν εκείνη των Kanakriyah και συν. (2017). Οι συγκεκριμένοι επιστήμονες, χρησιμοποιώντας ποσοτική έρευνα, συνέλεξαν δεδομένα με τη χρήση ερωτηματολογίου, προκειμένου να καταστεί κατανοητός ο αντίκτυπος της διαχείρισης κερδών στην ποιότητα των πληροφοριών που παρέχονται από τις λογιστικές καταστάσεις, αλλά και η στάση των χρηστών απέναντι στις πρακτικές της διαχείρισης κερδών. Η χώρα στην οποία υλοποιήθηκε η έρευνά τους ήταν η Ιορδανία και το δείγμα αποτελείτο από 200 άτομα, τα οποία ανήκαν σε έξι κατηγορίες και, συγκεκριμένα, ήταν χρηματοοικονομικοί αναλυτές, τραπεζίτες, επενδυτές, ελεγκτές, λογιστές και ακαδημαϊκοί. Αυτές οι κατηγορίες επιλέχθηκαν επειδή τα άτομα που τις απαρτίζουν, διαθέτουν τη γνώση και την κατανόηση των πρακτικών διαχείρισης των κερδών (Kanakriyah et al., 2017).

Σημειώνεται ότι ένα από τα κυριότερα συμπεράσματα της ανωτέρω έρευνας αποτελεί η παρατήρηση μιας στατιστικά σημαντικής αρνητικής επίδρασης της χρήσης της διαχείρισης των κερδών στα χαρακτηριστικά των λογιστικών πληροφοριών. Πιο αναλυτικά, παρατηρήθηκε ότι η διαχείριση των κερδών έχει σημαντική αρνητική επίδραση στην ποιότητα των λογιστικών πληροφοριών, επηρεάζοντας τη συνάφεια τους, την αξιοπιστία τους, τη συγκρισιμότητα τους καθώς και την κατανόηση και τη συνέπεια τους. Εκείνο το οποίο διαφοροποιεί τη συγκεκριμένη έρευνα σε σχέση με τις ήδη υλοποιηθείσες έρευνες έγκειται στο γεγονός ότι, από την έλευση του 21^{ου} αιώνα, οι περισσότερες μελέτες δεν εστιάζουν στον αντίκτυπο της διαχείρισης κερδών στην ποιότητα της λογιστικής πληροφορίας (Kanakriyah et al., 2017).

Από προηγούμενες, εξάλλου, έρευνες είχε καταστεί κατανοητό ότι η διαχείριση των κερδών, ως πρακτική, μειώνει την αξιοπιστία των πληροφοριών των οικονομικών καταστάσεων. Τα στελέχη των επιχειρήσεων χρησιμοποιούσαν τη διαχείριση των κερδών (Nugroho & Eko, 2011; Maima & Njeru, 2016; Rudra & Bhattacharjee, 2012) και, επιπλέον, είχε διαπιστωθεί ότι η επιτροπή ελέγχου τέτοιων φαινομένων δεν επηρέασε το βαθμό της χρήσης της διαχείρισης κερδών, ούτε την ανίχνευσε ούτε και την περιόρισε (Nugroho & Eko, 2011). Αναφορικά με τα κίνητρα που ωθούν τις επιχειρήσεις να προβούν σε ενέργειες διαχείρισης κερδών, οι Maima και Njeru (2016) ανέφεραν ότι τα κίνητρα των συμβάσεων (π.χ. για δανειοδότηση), το σύστημα των

επιβραβεύσεων των στελεχών σε bonus, καθώς και οι κανονιστικές απαιτήσεις (regulatory requirements), δηλαδή το νομοθετικό πλαίσιο, συνδέονται θετικά με τη διαχείριση των κερδών. Ο Kassem (2012) ανέφερε, επίσης, ότι τα κίνητρα των στελεχών της επιχείρησης αποτελούν τον κύριο μοχλό για όλες τις παράνομες δραστηριότητες, όπως είναι και η διαχείριση των κερδών. Μερικοί ακόμη λόγοι, ή με άλλα λόγια κίνητρα, διαχείρισης κερδών προτάθηκαν από τους Healy και Wahlen (1998) και αφορούσαν τον επηρεασμό της χρηματιστηριακής αγοράς, την αύξηση της αποζημίωσης διαχείρισης, τη μείωση της πιθανότητας παραβίασης μιας συμφωνίας δανεισμού και την αποφυγή κανονιστικής ρύθμισης.

Αναφορικά με την αντιμετώπιση του φαινομένου της διαχείρισης κερδών, οι Al-Thuneibat και συν. (2016) ισχυρίστηκαν ότι η χρήση ακριβών και ορθών λογιστικών προτύπων, η υπεύθυνη επιτροπή ελέγχου, η εταιρική διακυβέρνηση και η ευαισθητοποίηση, αλλά και η ηθική των ενδιαφερομένων μερών διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη μείωση της διαχείρισης των κερδών.

Η κυριότερη σύσταση από τους Kanakriyah και συν. (2017) είναι να ενεργοποιηθούν και να επιταχυνθούν οι εφαρμογές των κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης και η επιβολή κυρώσεων σε εταιρείες που πραγματοποιούν πράξεις διαχείρισης κερδών, προκειμένου να παρέχουν εμπιστοσύνη και αντικειμενικότητα στις οικονομικές καταστάσεις που δημοσιεύονται στη χρηματοπιστωτική αγορά.

Με βάση τις ανωτέρω πληροφορίες, που αντλήθηκαν από τις ανασκοπηθείσες επιστημονικές έρευνες, αλλά και την έως τώρα μελέτη, αναμένεται να παρατηρηθεί σχέση ανάμεσα στη διαχείριση των κερδών και την εταιρική διακυβέρνηση και, μάλιστα, αρνητική υπό την έννοια ότι η εφαρμογή μεθόδων εταιρικής διακυβέρνησης θα οδηγήσει σε μείωση φαινομένων διαχείρισης κερδών. Ακόμη, αναφορικά με τα κίνητρα που ωθούν τις επιχειρήσεις σε διαχείριση κερδών, αναμένεται να αναδειχθούν οι προσωπικοί στόχοι των στελεχών (αμοιβές, bonus), η πρόσβαση στην αγορά κεφαλαίου, η δυνατότητα σύναψης νέων δανειακών συμβάσεων, η ικανοποίηση όρων συμβολαίων και η τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων.

Τέλος, αναφορικά με τους τρόπους αντιμετώπισης των φαινομένων διαχείρισης κερδών, αναμένεται να αναδειχθούν ως σημαντικοί η εφαρμογή αυστηρότερων πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης, η εφαρμογή ποιοτικότερου ελέγχου και της διασφάλισης της ανεξαρτησίας του εξωτερικού ελέγχου, η επιβολή κυρώσεων σε στελέχη που καταφεύγουν σε τέτοιου είδους τακτικές, αλλά και στον εξωτερικό έλεγχο όταν αμελείται η ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης

κερδών, καθώς και ο διαχωρισμός των αμοιβών των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης.

6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΜΕΣΩ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

6.1 Ανάλυση αξιοπιστίας μέσω Cronbach's Alpha για κάθε ερώτηση

Εξετάζεται αρχικά η εσωτερική συνέπεια του ερευνητικού εργαλείου που χρησιμοποιήθηκε στα πλαίσια της παρούσας έρευνας. Προς τούτο υπολογίζεται για κάθε κλίμακα του ερωτηματολογίου ο συντελεστής Alpha του Cronbach. Στο παρόν ερωτηματολόγιο, εξαιρώντας το πρώτο μέρος, το οποίο αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, στα υπόλοιπα μέρη του κυρίως μέρους του ερωτηματολογίου, εντοπίστηκαν οι εξής τρεις κλίμακες:

- Ερωτήσεις 18-22: η κλίμακα αυτή εξετάζει τους παράγοντες που μειώνουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.
- Ερωτήσεις 23-27: η κλίμακα αυτή εξετάζει τα κίνητρα που ωθούν τις επιχειρήσεις στη διαχείριση κερδών.
- Ερωτήσεις 28-33: η κλίμακα αυτή εξετάζει τα μέσα με τα οποία αντιμετωπίζονται τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών.

Για καθεμία από αυτές τις τρεις κλίμακες, υπολογίζεται ο συντελεστής Cronbach's Alpha. Σημειώνεται ότι για την πρώτη κλίμακα του ερωτηματολογίου, δηλαδή για τις ερωτήσεις 18-22, ο συντελεστής Cronbach's Alpha είναι ιδιαίτερα υψηλός και, συγκεκριμένα, λαμβάνει την τιμή 0,989, γεγονός που σημαίνει ότι οι πέντε αυτές ερωτήσεις διακρίνονται από εσωτερική συνέπεια, ως προς την εξέταση των παραγόντων που μειώνουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων (Πίνακα 6.1).

Αναφορικά με τη δεύτερη κλίμακα, δηλαδή τις ερωτήσεις 23-27, ο συντελεστής Cronbach's Alpha λαμβάνει την τιμή 0,807, η οποία και πάλι είναι υψηλή, γεγονός που υποδηλώνει ότι η συγκεκριμένη κλίμακα διέπεται από εσωτερική συνέπεια και επεξηγεί αποτελεσματικά τα κίνητρα, τα οποία ωθούν τις επιχειρήσεις να προβούν σε ενέργειες και αποφάσεις διαχείρισης κερδών (Πίνακα 6.2). Τέλος, όσον αφορά την τρίτη κλίμακα του ερευνητικού εργαλείου, η οποία συνίσταται από τις ερωτήσεις 28-33, ο συντελεστής Cronbach's Alpha ισούται με 0,523 (Πίνακα 6.3). Η τιμή αυτή δεν είναι ικανοποιητική, γεγονός που συνδέεται με μη επαρκή εσωτερική συνέπεια της συγκεκριμένης κλίμακας. Ωστόσο, κατόπιν της κλίμακας

αυτής έπεται μία ανοικτή ερώτηση σχετικά με το αντικείμενο εξέτασης της συγκεκριμένης κλίμακας, όπου οι συμμετέχοντες είχαν τη δυνατότητα να σημειώσουν περαιτέρω στοιχεία και να επισημάνουν τις παρατηρήσεις τους αναφορικά με το υπό μελέτη φαινόμενο.

Πίνακας 6.1: Συντελεστής Cronbach's Alpha για την πρώτη κλίμακα (ερωτήσεις 18-22).

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	39	31,5
	Excluded ^a	85	68,5
	Total	124	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,989	5

Πίνακας 6.2: Συντελεστής Cronbach's Alpha για την δεύτερη κλίμακα (ερωτήσεις 23-27).

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	82	66,1
	Excluded ^a	42	33,9
	Total	124	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,807	5

Πίνακας 6.3: Συντελεστής Cronbach's Alpha για την τρίτη κλίμακα (ερωτήσεις 28-33).

		N	%
Cases	Valid	44	35,5
	Excluded ^a	80	64,5
	Total	124	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Cronbach's Alpha	N of Items
,523	6

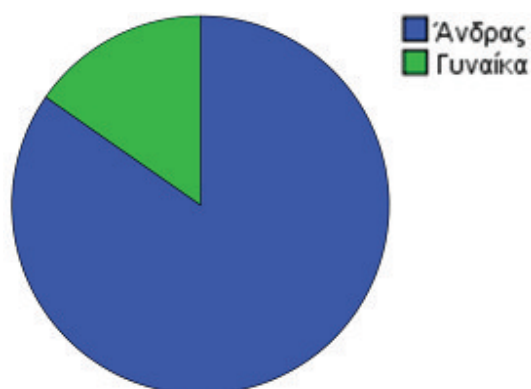
6.2 Ανάλυση δημογραφικών στοιχείων της έρευνας

Αναφορικά με το φύλο των συμμετεχόντων, όπως φαίνεται ακολούθως, διαπιστώνεται ότι από τα συνολικά 124 άτομα, τα 105 εξ αυτών ήταν άνδρες και τα υπόλοιπα 19 άτομα ήταν γυναίκες (ισοδύναμα, το 84,7% του δείγματος ήταν άνδρες και το εναπομείναν 15,3% του δείγματος ήταν γυναίκες). Το δείγμα, επομένως, συνίστατο από 69,4% περισσότερους άνδρες από ό,τι γυναίκες.

Πίνακας 6.4: Ανάλυση δείγματος ανά Φύλο.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άνδρας	105	84,7	84,7	84,7
	Γυναίκα	19	15,3	15,3	100,0
Total		124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.1: Φύλο.

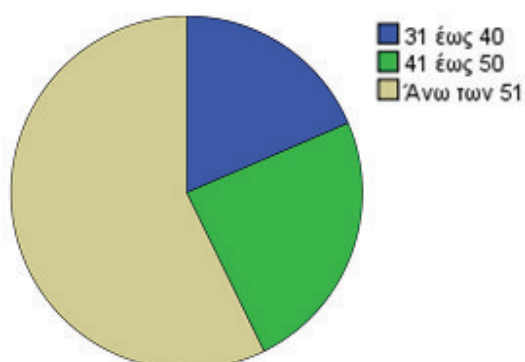
Παρατίθεται ακολούθως ανάλυση του δείγματος βάσει ηλικίας των συμμετεχόντων σε έτη. Παρατηρείται ότι άνω του μισού δείγματος (57,3%) αποτελείτο από άτομα που η ηλικία τους υπερέβαινε τα 51 έτη, ενώ το εναπομείναν 42,7% του δείγματος συνίστατο από άτομα ηλικίας από 31 έως και 40 έτη (18,5%) και από άτομα ηλικίας από 41 έως και 50 έτη (24,2%).

Πίνακας 6.5: Ανάλυση δείγματος ανά Ηλικία (σε έτη).

2. Ποια είναι η ηλικία (έτη) σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 31 έως 40	23	18,5	18,5	18,5
41 έως 50	30	24,2	24,2	42,7
Άνω των 51	71	57,3	57,3	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.2: Ηλικία (σε έτη).

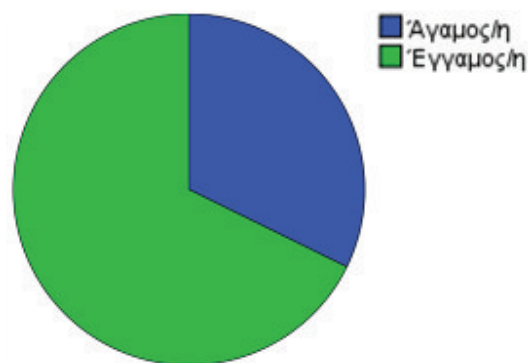
Παρατίθεται κατόπιν ανάλυση του δείγματος σύμφωνα με την οικογενειακή τους κατάσταση. Επισημαίνεται ότι λίγο παραπάνω από τα δύο τρίτα του δείγματος και, συγκεκριμένα, το 67,7% εξ αυτού αποτελείται από άτομα που ήταν παντρεμένα, με το εναπομείναν 32,3% να αποτελείται από άγαμους.

Πίνακας 6.6: Ανάλυση δείγματος ανά Οικογενειακή κατάσταση.

3. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Άγαμος/η	40	32,3	32,3	32,3
Έγγαμος/η	84	67,7	67,7	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.3: Οικογενειακή κατάσταση.

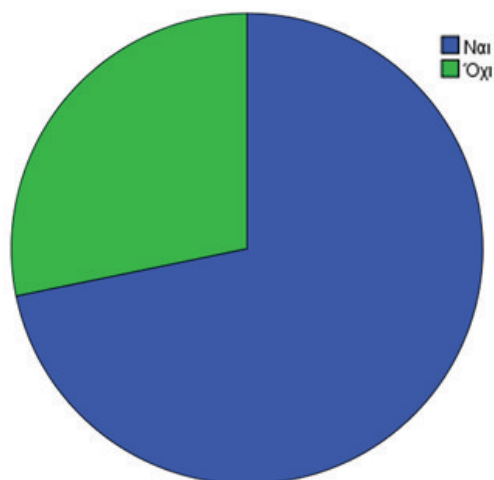
Εν συνεχεία, το δείγμα αναλύθηκε με κριτήριο την απόκτηση ή μη παιδιών. Διαπιστώνεται ότι το 71,8% από τους συμμετέχοντες απάντησε ότι έχει αποκτήσει παιδιά, με το εναπομείναν 28,2% να έχει απαντήσει αρνητικά στη συγκεκριμένη ερώτηση.

Πίνακας 6.7: Ανάλυση δείγματος με κριτήριο την απόκτηση ή μη παιδιών.

4. Έχετε παιδιά;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	89	71,8	71,8	71,8
Όχι	35	28,2	28,2	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.4: Απόκτηση ή μη παιδιών.

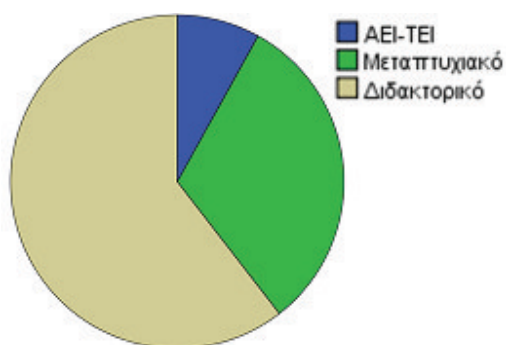
Έπειτα αναλύεται το δείγμα με κριτήριο το μορφωτικό τους επίπεδο. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι όλο το δείγμα (100%) έχει ολοκληρώσει τις σπουδές του σε τουλάχιστον επίπεδο προπτυχιακών σπουδών, με το 92% εξ αυτών να έχει συνεχίσει τη μόρφωσή του, πραγματοποιώντας μεταπτυχιακές ή και διδακτορικές σπουδές. Πιο αναλυτικά, το 60,5% έχει αποκτήσει διδακτορικό τίτλο σπουδών, το 31,5% έχει αποκτήσει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών και το εναπομείναν 8,1% έχει ολοκληρώσει τις σπουδές του σε κάποιο ΑΕΙ ή ΤΕΙ.

Πίνακας 6.8: Ανάλυση δείγματος με κριτήριο το Μορφωτικό επίπεδο.

5. Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΑΕΙ-ΤΕΙ	10	8,1	8,1	8,1
Μεταπτυχιακό	39	31,5	31,5	39,5
Διδακτορικό	75	60,5	60,5	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.5: Μορφωτικό επίπεδο.

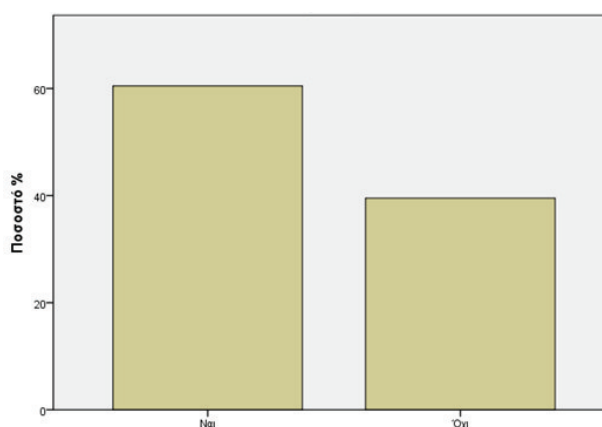
Ακολούθως αναπαρίσταται η ανάλυση του δείγματος με κριτήριο την ένταξη ή μη του γνωστικού αντικείμενου στην ευρύτερη επιστήμη των οικονομικών. Πιο συγκεκριμένα, το 60,5% εκ των ερωτηθέντων ανέφερε ότι το γνωστικό του αντικείμενο εντασσόταν στην ευρύτερη επιστήμη των οικονομικών, με το εναπομείναν 39,5% να έχει απαντήσει αρνητικά.

Πίνακας 6.9: Ανάλυση δείγματος με κριτήριο την ένταξη ή μη του γνωστικού αντικείμενου στην ευρύτερη επιστήμη των οικονομικών.

6. Το γνωστικό αντικείμενό σας εντάσσεται στην ευρύτερη επιστήμη των οικονομικών;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	75	60,5	60,5	60,5
Όχι	49	39,5	39,5	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.6: Ένταξη ή μη του γνωστικού αντικείμενου στην ευρύτερη επιστήμη των οικονομικών.

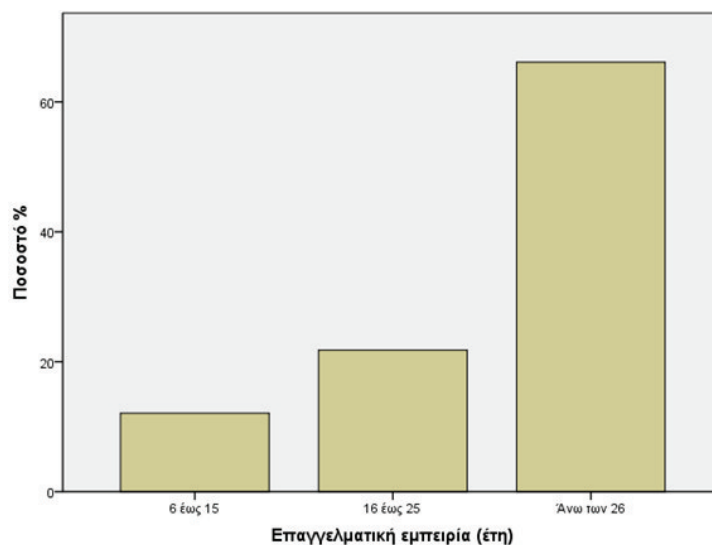
Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες στην έρευνα ερωτήθηκαν σχετικά με την επαγγελματική τους εμπειρία σε έτη. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι το 66,1% από αυτούς είχαν επαγγελματική εμπειρία άνω των 26 ετών, με το υπόλοιπο 33,9% να δηλώνει ότι είχε από 6 έως 15 (12,1%) έτη επαγγελματικής εμπειρίας ή από 16 έως 25 έτη επαγγελματικής εμπειρίας (21,8%).

Πίνακας 6.10: Ανάλυση δείγματος ανά Επαγγελματική εμπειρία (σε έτη).

7. Επαγγελματική εμπειρία (έτη)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 6 έως 15	15	12,1	12,1	12,1
16 έως 25	27	21,8	21,8	33,9
Άνω των 26	82	66,1	66,1	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.7: Επαγγελματική εμπειρία (σε έτη).

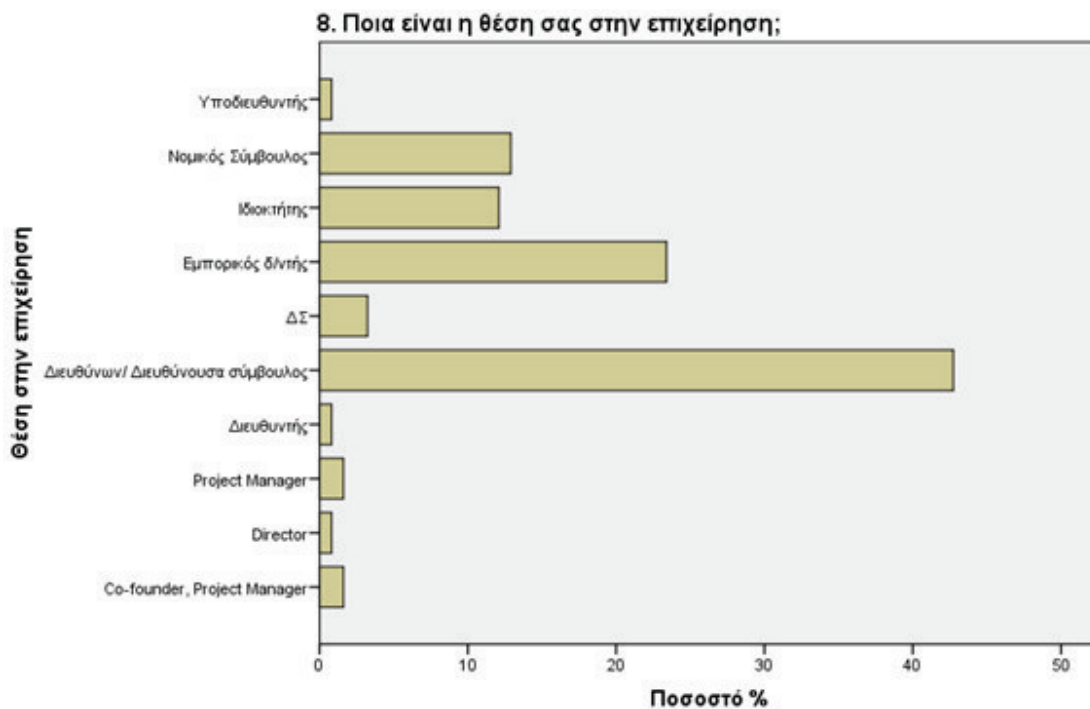
Κατόπιν αναλύεται το δείγμα ανάλογα με τη θέση των συμμετεχόντων στην επιχείρηση. Ειδικότερα, το παρόν ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε ποσοστό της τάξης του 42,7% σε διευθύνοντες συμβούλους των επιχειρήσεων, σε ποσοστό της τάξης του 23,4% σε εμπορικούς διευθυντές των επιχειρήσεων, σε ποσοστό 12,1% σε ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων και σε ποσοστό 12,9% σε νομικούς συμβούλους αυτών. Το εναπομείναν 8,8% κατείχε θέση Co-founder – Project Manager (1,6%), θέση Director (0,8%), θέση Project Manager (1,6%), θέση Διευθυντή (0,8%), θέση μέλους του διοικητικού συμβουλίου (3,2%) ή θέση υποδιευθυντή (0,8%).

Πίνακας 6.11: Ανάλυση δείγματος ανάλογα με τη Θέση στην επιχείρηση.

8. Ποια είναι η θέση σας στην επιχείρηση;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Co-founder, Project Manager	2	1,6	1,6	1,6
Director	1	,8	,8	2,4
Project Manager	2	1,6	1,6	4,0
Διευθυντής	1	,8	,8	4,8
Διευθύνων/ Διευθύνουσα σύμβουλος	53	42,7	42,7	47,6
ΔΣ	4	3,2	3,2	50,8
Εμπορικός δότης	29	23,4	23,4	74,2
Ιδιοκτήτης	15	12,1	12,1	86,3
Νομικός Σύμβουλος	16	12,9	12,9	99,2
Υποδιευθυντής	1	,8	,8	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.8: Θέση στην επιχείρηση.

Αναφορικά με τη νομική μορφή της επιχείρησης, αξίζει να σημειωθεί ότι το 79,8% εκ των επιχειρήσεων που επιλέχθηκαν για το παρόν ερευνητικό εγχείρημα, ήταν ανώνυμες εταιρίες (Α.Ε.), με το εναπομείναν 20,2% να είναι ιδιωτικές κεφαλαιουχικές επιχειρήσεις (Ι.Κ.Ε.) σε

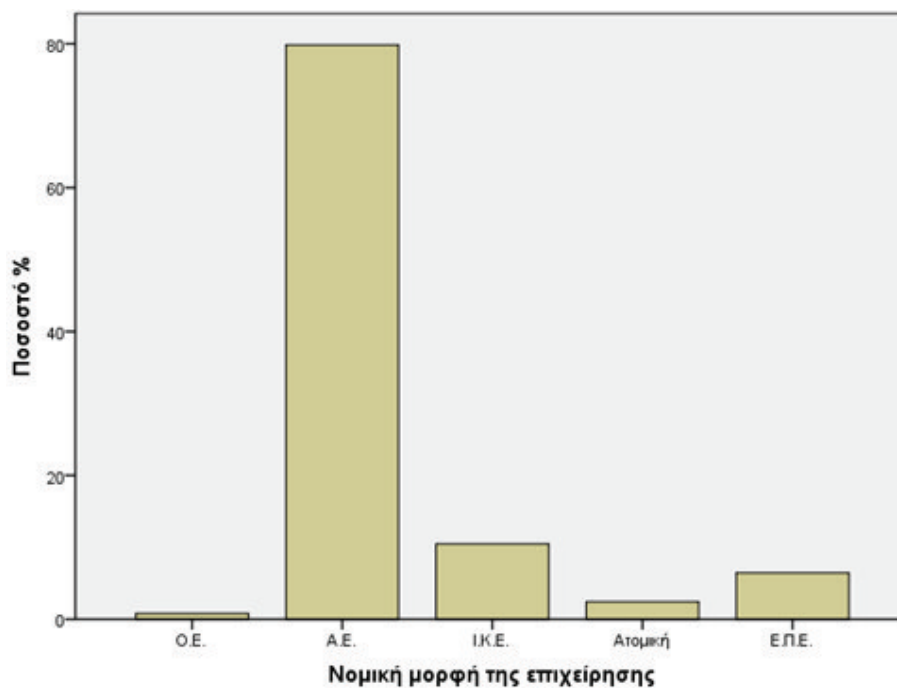
ποσοστό 10,5%, ή εταιρίες περιορισμένης ευθύνης (Ε.Π.Ε.) σε ποσοστό 6,5%, ή ατομικές επιχειρήσεις (2,4%) ή ομόρρυθμες επιχειρήσεις (Ο.Ε.) σε ποσοστό 0,8%.

Πίνακας 6.12: Ανάλυση δείγματος με κριτήριο τη Νομική μορφή της επιχείρησης.

9. Ποια είναι η νομική μορφή της επιχείρησης;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ο.Ε.	1	,8	,8	,8
Α.Ε.	99	79,8	79,8	80,6
Ι.Κ.Ε.	13	10,5	10,5	91,1
Ατομική	3	2,4	2,4	93,5
Ε.Π.Ε.	8	6,5	6,5	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.9: Θέση στην επιχείρηση.

Αναφορικά με τη δημογραφική παρουσίαση του δείγματος, ακολούθως εμφανίζονται συγκεντρωτικά οι μέσοι όροι (mean), οι διάμεσοι (median) και οι τυπικές αποκλίσεις (standard deviation) κάθε μιας εκ των μεταβλητών που περιγράφηκαν ανωτέρω, πλην της μεταβλητής που περιγράφει τη θέση στην επιχείρηση, διότι η συγκεκριμένη μεταβλητή είναι τύπου String και μία τέτοια ανάλυση δεν είναι εφικτή για αυτού του τύπου την μεταβλητή. Διαπιστώνεται ότι το φύλο των συμμετεχόντων, κατά μέσον όρο, λαμβάνει την τιμή 1 (Ανδρας), η ηλικία κατά μέσον όρο ανήκει στο εύρος 41 έως 50 έτη, η οικογενειακή κατάσταση του δείγματος κατά μέσον όρο είναι να είναι έγγαμοι, ενώ επίσης οι ίδιοι, κατά μέσον όρο έχουν αποκτήσει παιδιά, έχουν αποκτήσει διδακτορικό, με το γνωστικό τους αντικείμενο να εντάσσεται στην ευρύτερη επιστήμη των οικονομικών. Επίσης, οι συμμετέχοντες, κατά μέσον όρο, έχουν επαγγελματική εμπειρία που υπερβαίνει τα 26 έτη και η νομική μορφή της επιχείρησης στην οποία εργάζονται είναι, κατά μέσον όρο, ανώνυμη εταιρία (Α.Ε.).

Πίνακας 6.13: Ανάλυση δείγματος.

	Mean	Median	Standard Deviation
Φύλο	1	1	0
Ηλικία (σε ετη)	3	4	1
Οικογενειακή κατάσταση	2	2	0
Απόκτηση ή μη παιδιών	1	1	0
Μορφωτικό επίπεδο	7	7	1
Ένταξη ή μη του γνωστικού αντικείμενου στην ευρύτερη επιστήμη των οικονομικών	1	1	0
Επαγγελματική εμπειρία (σε έτη)	4	4	1
Νομική μορφή της επιχείρησης	3	3	1

6.3 Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία με βάση την κλίμακα Likert

Στα πλαίσια της παρούσας ενότητας αναλύονται οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στα κύρια μέρη του ερωτηματολογίου.

6.3.1 Εταιρική διακυβέρνηση: φύση, χρησιμότητα και τρόπος άσκησης

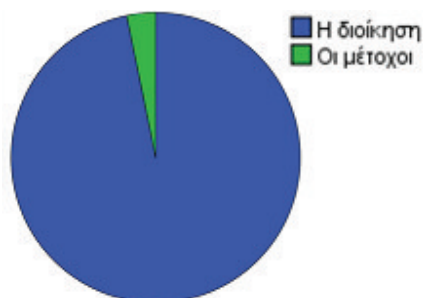
Αρχικά, σημειώνεται ότι στην ερώτηση του ποιος έχει την ευθύνη της εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρηση στην οποία εργάζονται, οι συμμετέχοντες σε ποσοστό 96,8% αποκρίθηκαν ότι την έχει η διοίκηση, ενώ το εναπομείναν 3,2% απάντησε ότι την ευθύνη της εταιρικής διακυβέρνησης εντός της επιχείρησης την κατέχουν οι μέτοχοι αυτής.

Πίνακας 6.14: Κάτοχος ευθύνης εταιρικής διακυβέρνησης εντός της επιχείρησης.

10. Ποιος έχει την ευθύνη της εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρησή σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Η διοίκηση	120	96,8	96,8	96,8
Οι μέτοχοι	4	3,2	3,2	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.10: Κάτοχος ευθύνης εταιρικής διακυβέρνησης εντός της επιχείρησης.

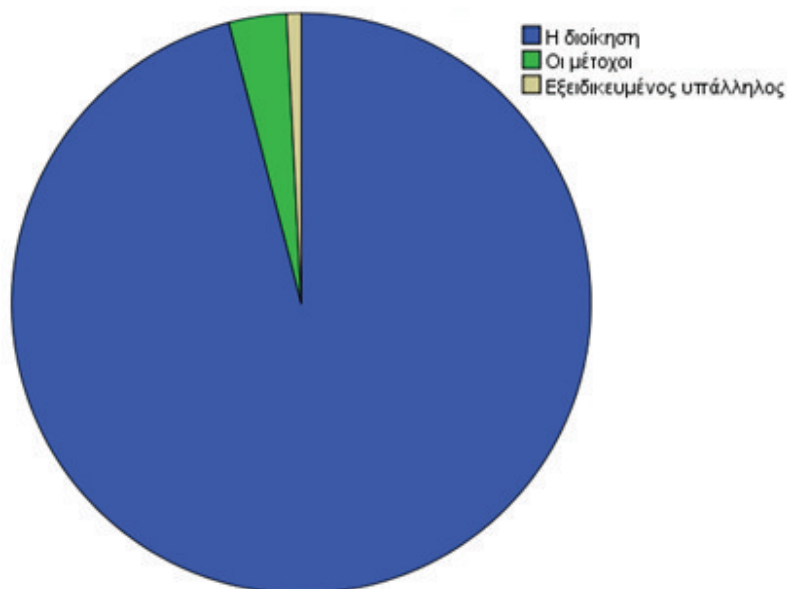
Η συντριπτική πλειοψηφία εκ των ερωτηθέντων και, συγκεκριμένα, το 96% εξ αυτών, ανέφεραν ότι πιστεύουν ότι την ευθύνη της εταιρικής διακυβέρνησης εντός της εταιρίας πρέπει, όντως, να την κατέχει η διοίκηση, ενώ το εναπομείναν 4% επεσήμανε ότι την ευθύνη αυτή οφείλουν να την κατέχουν οι μέτοχοι (3,2%) ή ένας εξειδικευμένος υπάλληλος (0,8%).

Πίνακας 6.15: Άποψη σχετικά με τον ποιος πρέπει να έχει την ευθύνη της εταιρικής διακυβέρνησης εντός της επιχείρησης.

11. Ποιος κατά τη γνώμη σας θα έπρεπε να έχει την ευθύνη της εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρησή σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Η διοίκηση	119	96,0	96,0	96,0
Οι μέτοχοι	4	3,2	3,2	99,2
Εξειδικευμένος υπάλληλος	1	,8	,8	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.11: Κάτοχος ευθύνης εταιρικής διακυβέρνησης εντός της επιχείρησης.

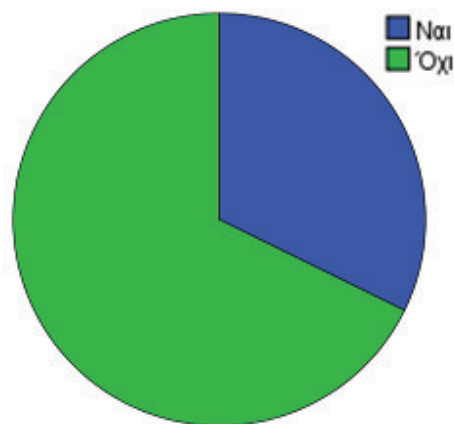
Το 67,7% εκ των ερωτηθέντων απάντησαν ότι θεωρούν τις νομοθετικές παρεμβάσεις στο πεδίο της εταιρικής διακυβέρνησης μη χρήσιμες.

Πίνακας 6.16: Χρησιμότητα ή μη των νομοθετικών παρεμβάσεων στο πεδίο της εταιρικής διακυβέρνησης.

12. Πιστεύετε ότι νομοθετικές παρεμβάσεις στο πεδίο της εταιρικής διακυβέρνησης είναι χρήσιμες;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	40	32,3	32,3	32,3
Όχι	84	67,7	67,7	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.12: Χρησιμότητα ή μη των νομοθετικών παρεμβάσεων στο πεδίο της εταιρικής διακυβέρνησης.

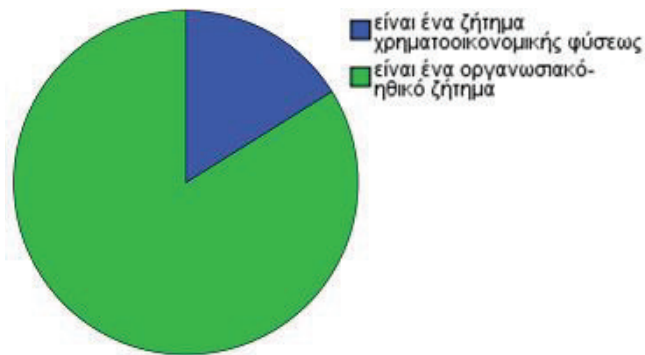
Το 83,9% εκ των συμμετεχόντων αποκρίθηκαν ότι, σύμφωνα με την άποψή τους, η εταιρική διακυβέρνηση είναι ένα οργανωσιακό-ηθικό ζήτημα, με τους υπόλοιπους (16,1%) να αναφέρουν ότι, κατά τη γνώμη τους πάντα, η εταιρική διακυβέρνηση αφορά σε ένα ζήτημα χρηματοοικονομικής φύσεως.

Πίνακας 6.17: Άποψη σχετικά με το τι είναι η εταιρική διακυβέρνηση.

13. Κατά τη γνώμη σας, η εταιρική διακυβέρνηση:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid είναι ένα ζήτημα χρηματοοικονομικής φύσεως	20	16,1	16,1	16,1
είναι ένα οργανωσιακό-ηθικό ζήτημα	104	83,9	83,9	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.13: Άποψη σχετικά με το τι είναι η εταιρική διακυβέρνηση.

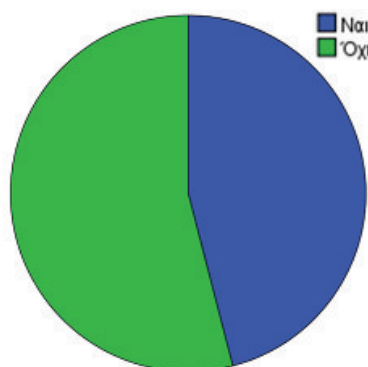
Αναφορικά με την ερώτηση του κατά πόσον υπάρχει κάποια δομημένη στρατηγική – κώδικας εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρηση στην οποία εργάζονται, οι συμμετέχοντες αποκρίθηκαν, σε ποσοστό της τάξης του 54%, αρνητικά.

Πίνακας 6.18: Ύπαρξη κάποιας δομημένης στρατηγικής-κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρηση.

14. Υπάρχει κάποια δομημένη στρατηγική-κώδικας εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρησή σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	57	46,0	46,0	46,0
Όχι	67	54,0	54,0	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.14: Ύπαρξη κάποιας δομημένης στρατηγικής-κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρηση.

6.3.2 Επιχειρήσεις και διαχείριση κερδών

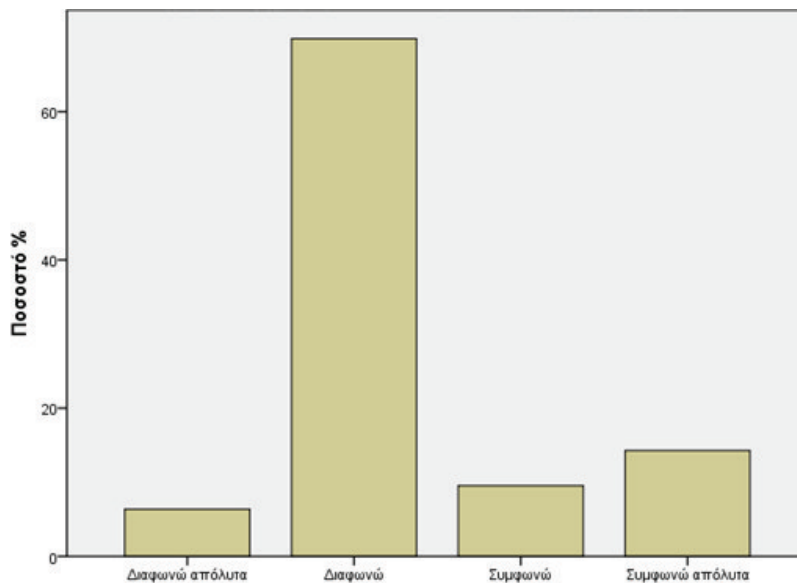
Εν συνεχεία, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να προσδιορίσουν σε τι βαθμό διαφωνούν ή συμφωνούν, με το ότι οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών, εξομαλύνουν κέρδη και ζημίες μέσω της καθυστέρησης, της επίσπευσης ή της μεταχρονολόγησης παραστατικών ή προβαίνουν σε πωλήσεις ή αγορές παγίων με σκοπό την επίτευξη χρηματοοικονομικών στόχων. Οι απαντήσεις δόθηκαν στην πενταβάθμια κλίμακα Likert, όπου οι αποκρίσεις κυμαίνονταν από το 1: Διαφωνώ απόλυτα έως και το 5: Συμφωνώ απόλυτα, με την τιμή 3: Ουδέτερη στάση, να έχει εισαχθεί στο SPSS ως user missing τιμή.

Πιο αναλυτικά, στην ερώτηση του κατά πόσον οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών, λίγο λιγότεροι από τους μισούς, δηλαδή το 49,2%, διατήρησαν ουδέτερη στάση. Από το τμήμα του δείγματος που έδωσε απάντηση διαφορετική από την ουδέτερη στάση, αξίζει να σημειωθεί ότι το 76,1% απάντησε ότι διαφωνεί (69,8%) ή διαφωνεί απόλυτα (6,3%).

Πίνακας 6.19: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με το αν οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	4	3,2	6,3	6,3
	Διαφωνώ	44	35,5	69,8	76,2
	Συμφωνώ	6	4,8	9,5	85,7
	Συμφωνώ απόλυτα	9	7,3	14,3	100,0
	Total	63	50,8	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	61	49,2		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.15: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με το αν οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών.

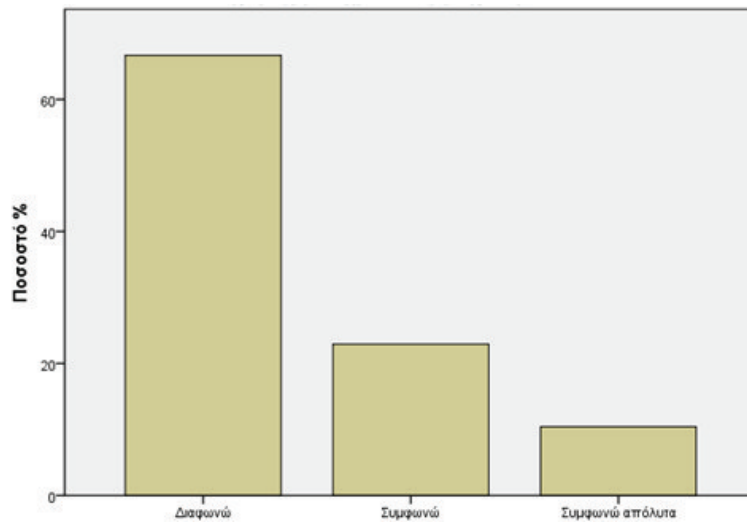
Αναφορικά με το αν οι επιχειρήσεις εξομαλύνουν τα κέρδη και τις ζημίες μέσω της καθυστέρησης, της επίσπευσης ή της μεταχρονολόγησης παραστατικών, σημειώνεται ότι οι συμμετέχοντες και πάλι διατήρησαν σε υψηλό ποσοστό ουδέτερη στάση και, ειδικότερα, το 61,3% εξ αυτών δήλωσε ουδέτερο απέναντι στο συγκεκριμένο ερώτημα που τέθηκε. Από το εναπομείναν ποσοστό 38,7%, που δήλωσε κάποια σαφή θέση συμφωνίας ή διαφωνίας απέναντι στο υπό εξέταση ζήτημα, παρατηρήθηκε και πάλι μία εμφανή διαφωνία. Πιο αναλυτικά, το 66,7% των συμμετεχόντων, εξαιρουμένων όσων διατήρησαν ουδέτερη στάση, δήλωσαν ότι διαφωνούν με το ότι οι επιχειρήσεις εξομαλύνουν κέρδη και ζημίες μέσω της καθυστέρησης, της επίσπευσης ή της μεταχρονολόγησης παραστατικών.

Πίνακας 6.20: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με το αν οι επιχειρήσεις εξομαλύνουν κέρδη και ζημίες μέσω της καθυστέρησης, της επίσπευσης ή της μεταχρονολόγησης παραστατικών.

16. Οι επιχειρήσεις εξομαλύνουν κέρδη και ζημίες μέσω της καθυστέρησης, της επίσπευσης ή της μεταχρονολόγησης παραστατικών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ	32	25,8	66,7	66,7
	Συμφωνώ	11	8,9	22,9	89,6
	Συμφωνώ απόλυτα	5	4,0	10,4	100,0
	Total	48	38,7	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	76	61,3		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.16: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με το αν οι επιχειρήσεις εξομαλύνουν κέρδη και ζημίες μέσω της καθυστέρησης, της επίσπευσης ή της μεταχρονολόγησης παραστατικών.

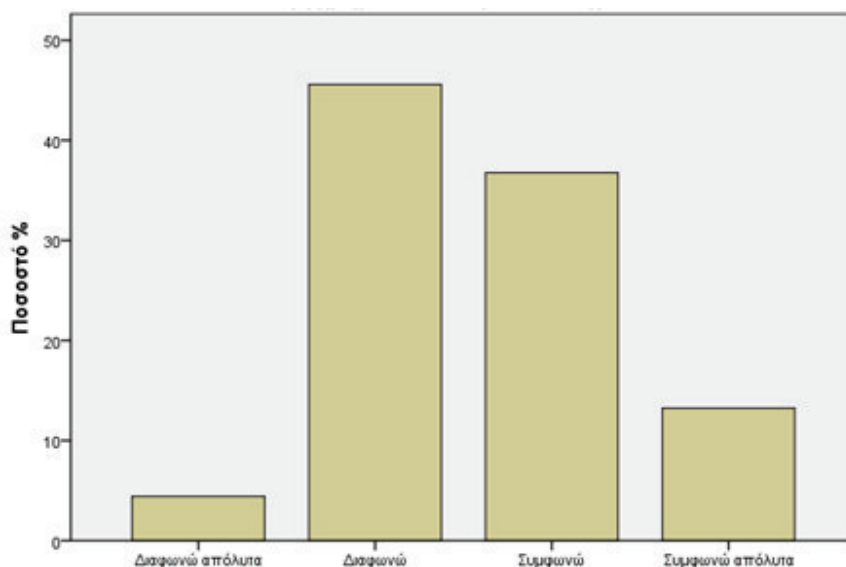
Ακολούθως αναπαρίσταται ο βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας των συμμετεχόντων με το αν οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε πωλήσεις ή αγορές παγίων με σκοπό την επίτευξη χρηματοοικονομικών στόχων. Από τους συνολικά 124 συμμετέχοντες, οι 56 διατήρησαν και πάλι ουδέτερη στάση (ισοδύναμα το 45,2% του δείγματος). Από την ανάλυση που διεξήχθη στο υπόλοιπο 54,8% του δείγματος, παρατηρήθηκε ότι οι απόψεις δίστανται, καθώς το 50% των ατόμων που είχαν σαφή και όχι ουδέτερη θέση επί του ερωτήματος, δήλωσαν ότι συμφωνούν (36,8%) ή και συμφωνούν απόλυτα (13,2%), με το εναπομείναν 50% να έχει δηλώσει ότι διαφωνεί (45,6%), ή διαφωνεί απόλυτα (4,4%).

Πίνακας 6.21: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με το αν οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε πωλήσεις ή αγορές παγίων με σκοπό την επίτευξη χρηματοοικονομικών στόχων.

17. Π Οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε πωλήσεις ή αγορές παγίων με σκοπό την επίτευξη χρηματοοικονομικών στόχων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	3	2,4	4,4	4,4
	Διαφωνώ	31	25,0	45,6	50,0
	Συμφωνώ	25	20,2	36,8	86,8
	Συμφωνώ απόλυτα	9	7,3	13,2	100,0
Total		68	54,8	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	56	45,2		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.17: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με το αν οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε πωλήσεις ή αγορές παγίων με σκοπό την επίτευξη χρηματοοικονομικών στόχων.

6.3.3 Παράγοντες μείωσης αξιοπιστίας των λογιστικών καταστάσεων

Στη συνέχεια, οι ερωτήσεις 18-22 επεδίωξαν να αποσπάσουν πληροφορίες σχετικά με το βαθμό της συμφωνίας ή της διαφωνίας των συμμετεχόντων επί των βασικότερων παραγόντων που δύναται να μειώσουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Αναλυτικότερα, εξετάστηκε η προπληρωμή διαφόρων υποχρεώσεων με σκοπό τη μείωση των κερδών, η διαχείριση των αποθεμάτων με σκοπό τη μείωση των κερδών, η υιοθέτηση της λογιστικής των δεδουλευμένων, τα

μεταχρονολογημένα παραστατικά και η εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης κερδών, ως κυριότεροι παράγοντες μείωσης της αξιοπιστίας των λογιστικών καταστάσεων.

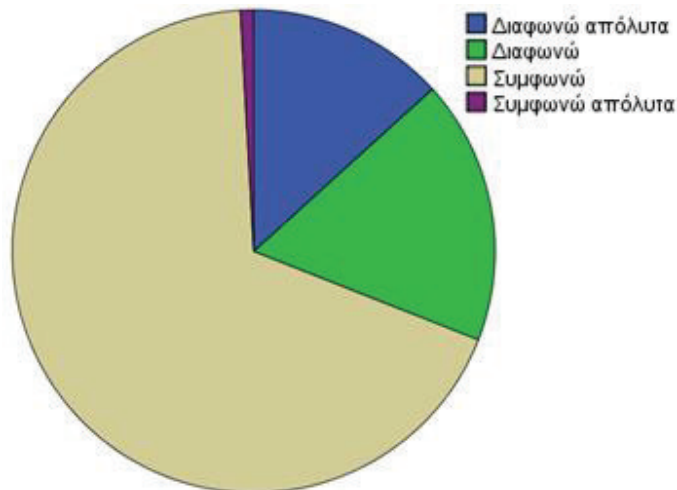
Ακολούθως αναπαρίσταται ο βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας των συμμετεχόντων όσον αφορά τη θέση ότι η προπληρωμή διαφόρων υποχρεώσεων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Σε αυτή την περίπτωση, τα άτομα που διατήρησαν ουδέτερη στάση αποτελούσαν μόλις το 8,9% από το συνολικό δείγμα. Εξαιρουμένου του 8,9% των ατόμων που συμμετείχαν, οι οποίοι ήταν ουδέτεροι αναφορικά με τη συγκεκριμένη θέση, οι υπόλοιποι συμμετέχοντες, σε ποσοστό της τάξης του 69% δήλωσαν ότι συμφωνούν (68,1%) ή ότι συμφωνούν απόλυτα (0,9%) με το ότι η προπληρωμή διαφόρων υποχρεώσεων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Το εναπομείναν 31% (εξαιρουμένων όσων είχαν ουδέτερη στάση) ανέφερε ότι διαφωνούσε (17,7%) ή διαφωνούσε απόλυτα (13,3%) με την προαναφερθείσα πρόταση.

Πίνακας 6.22: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η προπληρωμή διαφόρων υποχρεώσεων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

18. Η προπληρωμή διαφόρων υποχρεώσεων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	15	12,1	13,3	13,3
Διαφωνώ	20	16,1	17,7	31,0
Συμφωνώ	77	62,1	68,1	99,1
Συμφωνώ απόλυτα	1	,8	,9	100,0
Total	113	91,1	100,0	
Missing Ουδέτερη στάση	11	8,9		
Total	124	100,0		

Σχήμα 6.18: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η προπληρωμή διαφόρων υποχρεώσεων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

Στη συνέχεια αναπαρίσταται ο βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση των αποθεμάτων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Πιο αναλυτικά, εξαιρουμένου του 11,3% εκ των συμμετεχόντων, που διατήρησαν ουδέτερη στάση, το 63,6% από το δείγμα ανέφερε ότι συμφωνεί (62,7%) έως και απόλυτα (0,9%) με την προαναφερθείσα θέση. Το υπόλοιπο 36,4% από το δείγμα επεσήμανε ότι διαφωνεί (20,9%) έως και απόλυτα (15,5%) με το ότι η διαχείριση των αποθεμάτων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

Πίνακας 6.23: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση των αποθεμάτων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

19. Η διαχείριση των αποθεμάτων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	17	13,7	15,5	15,5
	Διαφωνώ	23	18,5	20,9	36,4
	Συμφωνώ	69	55,6	62,7	99,1
	Συμφωνώ απόλυτα	1	,8	,9	100,0
	Total	110	88,7	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	14	11,3		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.19: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση των αποθεμάτων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

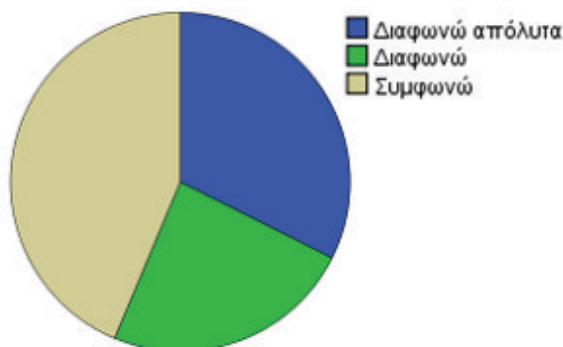
Κάτωθι αναπαρίσταται ο βαθμός της συμφωνίας ή της διαφωνίας των συμμετεχόντων με τη θέση ότι η υιοθέτηση της λογιστικής των δεδουλευμένων μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Δύναται να παρατηρηθεί ότι ένα αρκετά υψηλό ποσοστό από τους συμμετέχοντες και, συγκεκριμένα, το 42,7% από αυτούς ανέφερε ότι διατηρεί μια ουδέτερη στάση απέναντι στη συγκεκριμένη θέση. Εξαιρουμένου του 42,7% που διατήρησε ουδέτερη στάση, οι υπόλοιποι συμμετέχοντες, σε ποσοστό της τάξης του 56,3% ανέφεραν ότι διαφωνούν (23,9%) έως και απόλυτα (32,4%) με τη θέση ότι η υιοθέτηση της λογιστικής των δεδουλευμένων μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Το εναπομείναν 43,7% όσων δεν κράτησαν ουδέτερη στάση (ή αλλιώς το 25% από το συνολικό δείγμα) ανέφεραν ότι συμφωνούν με την προαναφερθείσα θέση.

Πίνακας 6.24: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η υιοθέτηση της λογιστικής των δεδουλευμένων μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

20. Η υιοθέτηση της λογιστικής των δεδουλευμένων μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	23	18,5	32,4	32,4
	Διαφωνώ	17	13,7	23,9	56,3
	Συμφωνώ	31	25,0	43,7	100,0
	Total	71	57,3	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	53	42,7		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.20: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η υιοθέτηση της λογιστικής των δεδουλευμένων μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

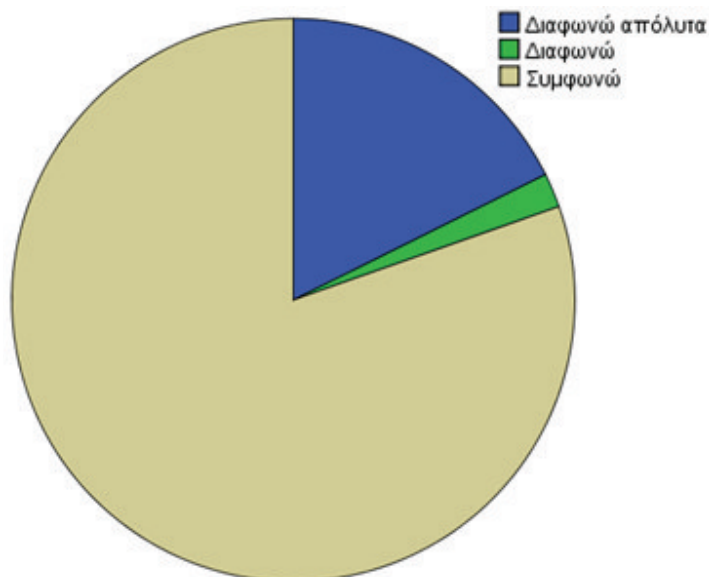
Ακολούθως αναπαρίσταται ο βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας των ατόμων που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα αναφορικά με τη θέση ότι τα μεταχρονολογημένα παραστατικά μειώνουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Το 17,7% εκ των συμμετεχόντων διατήρησε ουδέτερη στάση και, εξαιρουμένου αυτού του ποσοστού, το υπόλοιπο δείγμα σε ποσοστό 80,4% συμφώνησε με τη προαναφερθείσα θέση. Μόλις το 19,6% από το δείγμα που δεν διατήρησε ουδέτερη στάση, ανέφερε ότι διαφωνεί (2%) έως και απόλυτα (17,6%) με τη θέση ότι τα μεταχρονολογημένα παραστατικά μειώνουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

Πίνακας 6.25: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα μεταχρονολογημένα παραστατικά μειώνουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

21. Τα μεταχρονολογημένα παραστατικά μειώνουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	18	14,5	17,6	17,6
	Διαφωνώ	2	1,6	2,0	19,6
	Συμφωνώ	82	66,1	80,4	100,0
	Total	102	82,3	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	22	17,7		
	Total	124	100,0		

Σχήμα 6.21: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα μεταχρονολογημένα παραστατικά μειώνουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

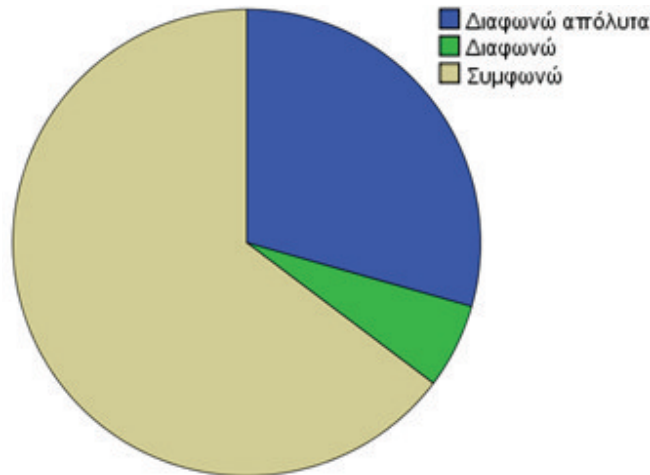
Στη συνέχεια αναπαρίσταται η ανάλυση του δείγματος με βάση το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας των ατόμων που το απαρτίζουν αναφορικά με τη θέση ότι η εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Εξαιρουμένου του 17,7% του δείγματος που δήλωσε ουδέτερη στάση, το εναπομείναν 82,3% συμφωνούσε κατά βάση με την παραπάνω διατυπωθείσα πρόταση. Πιο αναλυτικά, εξαιρουμένων όσων ήταν ουδέτερη, το 64,7% από τους υπόλοιπους ανέφερε ότι συμφωνεί με το ότι η εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων, με το εναπομείναν 35,3% να δηλώνει ότι διαφωνεί (5,9%) έως και απόλυτα (29,4%).

Πίνακας 6.26: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

22. Η εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	30	24,2	29,4	29,4
	Διαφωνώ	6	4,8	5,9	35,3
	Συμφωνώ	66	53,2	64,7	100,0
	Total	102	82,3	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	22	17,7		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.22: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

6.3.4 Κίνητρα ώθησης μίας επιχείρησης προς διαχείριση των κερδών της

Στη συνέχεια, οι ερωτήσεις 23-27 εξετάζουν τις απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το αν η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ευκολότερη πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου, διευκολύνει τη σύναψη νέων δανειακών συμβάσεων, στοχεύει στην ικανοποίηση των όρων συμβολαίων, στοχεύει στην τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων, πηγάζει από την ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων, όπως είναι για παράδειγμα τα bonus, οι προαγωγές κλπ.

Πιο αναλυτικά, παρατηρείται ακολούθως, εξαιρουμένου του 10,5% του δείγματος (ήτοι των 13 ατόμων από τα συνολικά 124 άτομα) που διατήρησαν ουδέτερη στάση, οι υπόλοιποι

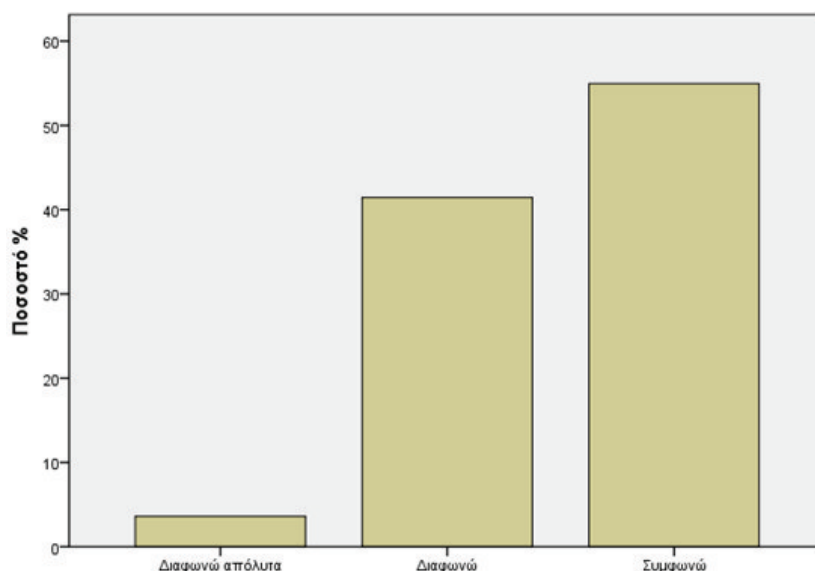
συμμετέχοντες εξέφρασαν, στην πλειοψηφία τους, την συμφωνία τους απέναντι στην συγκεκριμένη θέση. Ειδικότερα, από όσους συμμετέχοντες δεν διατήρησαν ουδέτερη στάση, το 55% δήλωσε ότι συμφωνεί ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ευκολότερη πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου, ενώ το υπόλοιπο 45% ανέφερε ότι διαφωνεί (41,4%) ή ότι διαφωνεί απόλυτα (3,6%).

Πίνακας 6.27: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ευκολότερη πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου.

23. Η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ευκολότερη πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	4	3,2	3,6	3,6
	Διαφωνώ	46	37,1	41,4	45,0
	Συμφωνώ	61	49,2	55,0	100,0
Total		111	89,5	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	13	10,5		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.23: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ευκολότερη πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου.

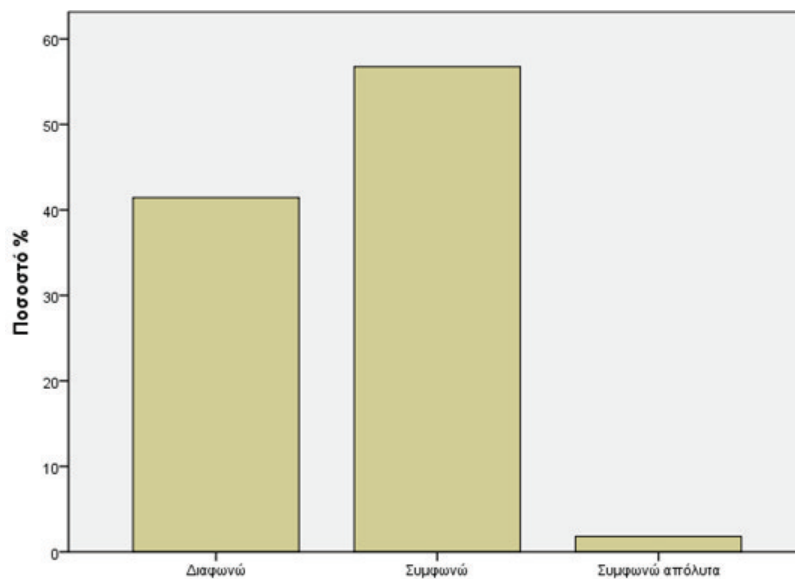
Ακολούθως αναπαρίσταται η ανάλυση του δείγματος με γνώμονα το βαθμός της συμφωνίας ή της διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών διευκολύνει τη σύναψη νέων δανειακών συμβάσεων. Αν εξαιρεθεί το 10,5% του δείγματος που κατείχε ουδέτερη στάση, από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες, το 58,6% δήλωσε ότι συμφωνεί (56,8%) ή συμφωνεί απόλυτα (1,8%) με τη συγκεκριμένη θέση, με το εναπομείναν 41,4% εξ αυτών που δεν διατήρησαν ουδέτερη στάση, να δηλώνει ότι διαφωνεί με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών διευκολύνει τη σύναψη νέων δανειακών συμβάσεων.

Πίνακας 6.28: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών διευκολύνει τη σύναψη νέων δανειακών συμβάσεων.

24. Η διαχείριση κερδών διευκολύνει τη σύναψη νέων δανειακών συμβάσεων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ	46	37,1	41,4	41,4
	Συμφωνώ	63	50,8	56,8	98,2
	Συμφωνώ απόλυτα	2	1,6	1,8	100,0
	Total	111	89,5	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	13	10,5		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.24: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών διευκολύνει τη σύναψη νέων δανειακών συμβάσεων.

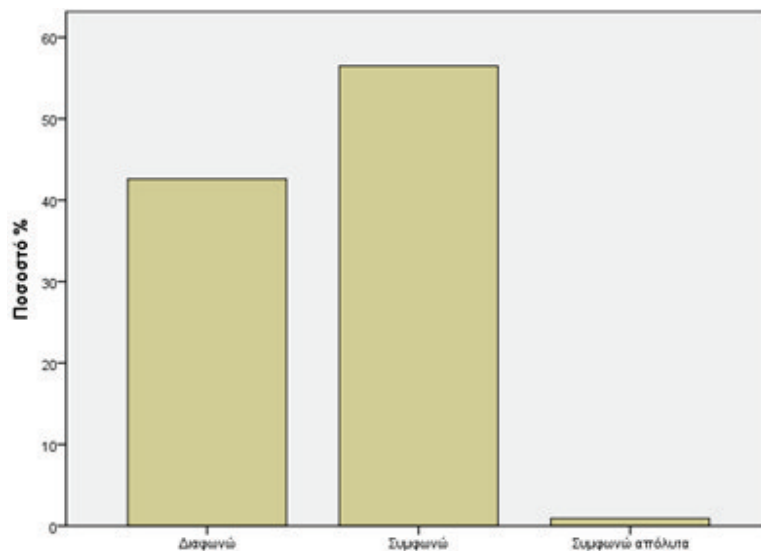
Κατόπιν αναπαρίσταται ο βαθμός της συμφωνίας ή της διαφωνίας των υποκειμένων της παρούσας έρευνας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ικανοποίηση των όρων συμβολαίων. Αν εξαιρεθεί και πάλι το 12,9% του δείγματος, ήτοι των 16 ατόμων συνολικά, που διατήρησαν ουδέτερη στάση, οι εναπομείναντες 108 συμμετέχοντες, στην πλειοψηφία τους συμφώνησαν με τη συγκεκριμένη θέση. Πιο αναλυτικά, το 56,5% συμφώνησε με την προαναφερθείσα πρόταση και το 0,9% συμφώνησε απόλυτα. Το εναπομείναν 42,6% εκ των συμμετεχόντων που δεν ήταν ουδέτεροι, εξέφρασαν τη διαφωνία τους στη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ικανοποίηση των όρων συμβολαίων.

Πίνακας 6.29: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ικανοποίηση των όρων συμβολαίων.

25. Η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ικανοποίηση των όρων συμβολαίων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ	46	37,1	42,6	42,6
	Συμφωνώ	61	49,2	56,5	99,1
	Συμφωνώ απόλυτα	1	,8	,9	100,0
	Total	108	87,1	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	16	12,9		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.25: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ικανοποίηση των όρων συμβολαίων.

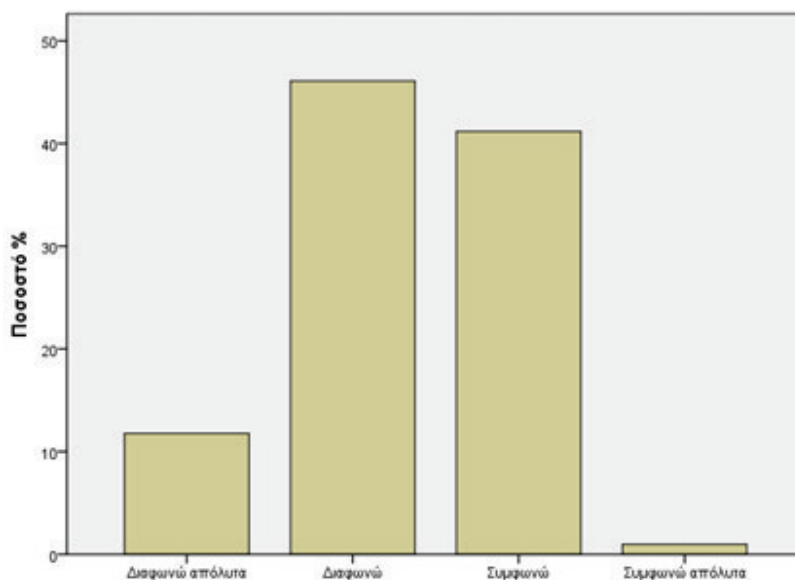
Στη συνέχεια αναπαρίσταται ο βαθμός της συμφωνίας ή της διαφωνίας των συμμετεχόντων με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων. Τα 22 από τα συνολικά 124 άτομα (ήτοι το 17,7%) διατήρησε ουδέτερη στάση, μη δείχνοντας κάποιο βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας στη συγκεκριμένη θέση. Εξαιρουμένου αυτού του ποσοστού, από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες το 57,9% δήλωσε ότι διαφωνεί (46,1%) ή ότι διαφωνεί απόλυτα (11,8%) με τη συγκεκριμένη άποψη, ενώ το εναπομείναν 42,2% δήλωσε ότι συμφωνεί (41,2%) ή συμφωνεί απόλυτα (1%).

Πίνακας 6.30: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων.

26. Η διαχείριση κερδών στοχεύει στην τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	12	9,7	11,8	11,8
	Διαφωνώ	47	37,9	46,1	57,8
	Συμφωνώ	42	33,9	41,2	99,0
	Συμφωνώ απόλυτα	1	,8	1,0	100,0
	Total	102	82,3	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	22	17,7		
	Total	124	100,0		

Σχήμα 6.26: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων.

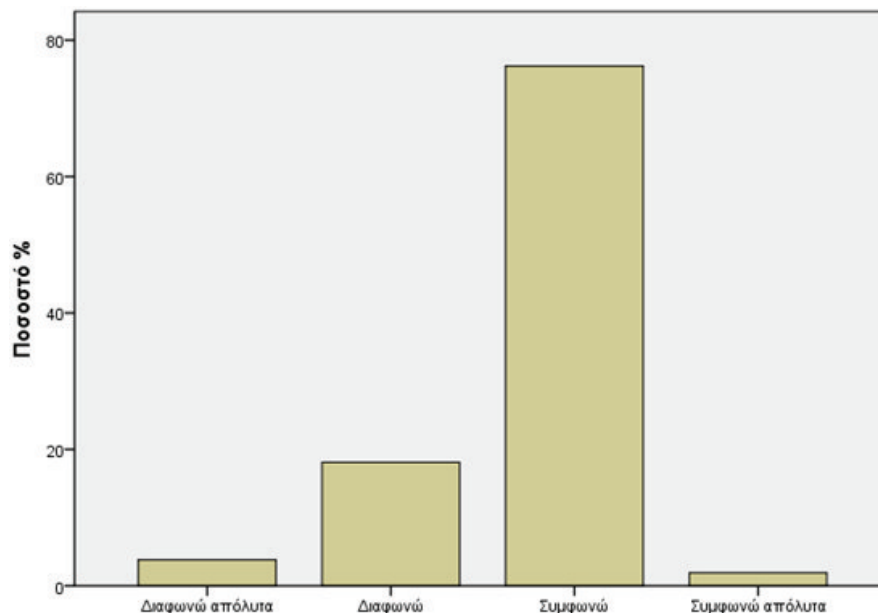
Ακολούθως αναπαρίσταται η ανάλυση του δείγματος με βάση το βαθμό της συμφωνίας ή της διαφωνίας των συμμετεχόντων με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών πηγάζει από την ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων (bonus, προαγωγές κλπ). Εξαιρουμένου του 15,3% εκ των ερωτηθέντων που κράτησαν ουδέτερη στάση, οι υπόλοιποι, στην πλειοψηφία τους, συμφωνούσαν με τη προαναφερθείσα θέση. Πιο συγκεκριμένα, το 78,1% από τους συμμετέχοντες που δεν διατήρησαν ουδέτερη στάση δήλωσε ότι συμφωνεί (76,2%) ή ότι συμφωνεί απόλυτα (1,9%) με τη συγκεκριμένη θέση, ενώ το εναπομείναν 21,9% ανέφερε ότι διαφωνεί (18,1%) ή διαφωνεί πλήρως (3,8%) με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών πηγάζει από την ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων (bonus, προαγωγές, κλπ).

Πίνακας 6.31: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών πηγάζει από την ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων.

27. Η διαχείριση κερδών πηγάζει από την ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων (bonus, προαγωγές, κλπ)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	4	3,2	3,8	3,8
	Διαφωνώ	19	15,3	18,1	21,9
	Συμφωνώ	80	64,5	76,2	98,1
	Συμφωνώ απόλυτα	2	1,6	1,9	100,0
	Total	105	84,7	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	19	15,3		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.27: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών πηγάζει από την ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων.

6.3.5 Μέσα αντιμετώπισης φαινομένου διαχείρισης των κερδών

Στη συνέχεια, οι ερωτήσεις 28-33 αφορούν στο κατά πόσον τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την εφαρμογή αυστηρότερων πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης του ποιοτικότερο έλεγχο, τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας του εξωτερικού ελέγχου, την επιβολή κυρώσεων σε στελέχη που καταφεύγουν σε τέτοιου είδους πρακτικές, την επιβολή κυρώσεων στον εξωτερικό έλεγχο στις περιπτώσεις που αμελείται η ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης κερδών ή το διαχωρισμό μεταξύ των αμοιβών των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης. Σε καθεμία από αυτές τις θέσεις, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αναγράψουν το βαθμό της συμφωνίας ή της διαφωνίας τους.

Ακολούθως αναπαρίσταται ο βαθμός της συμφωνίας ή της διαφωνίας των συμμετεχόντων με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την εφαρμογή αυστηρότερων πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι το 41,9% των ερωτηθέντων διατήρησαν ουδέτερη στάση. Από τους υπόλοιπους, το 66,7%

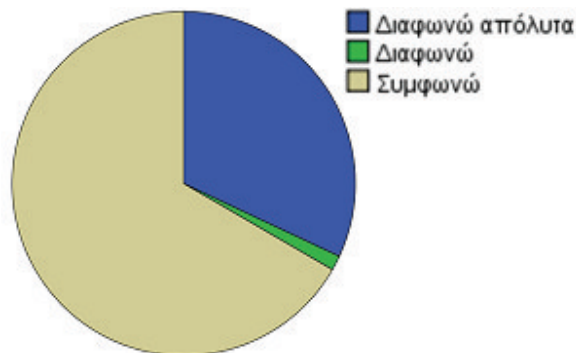
δήλωσε ότι συμφωνεί με τη προαναφερθείσα θέση, ενώ το εναπομείναν 33,3% δήλωσε ότι διαφωνεί (1,4%) ή διαφωνεί απόλυτα (31,9%).

Πίνακας 6.32: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την εφαρμογή αυστηρότερων πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης.

28. Τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την εφαρμογή αυστηρότερων πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	23	18,5	31,9	31,9
Διαφωνώ	1	,8	1,4	33,3
Συμφωνώ	48	38,7	66,7	100,0
Total	72	58,1	100,0	
Missing Ουδέτερη στάση	52	41,9		
Total	124	100,0		

Σχήμα 6.28: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την εφαρμογή αυστηρότερων πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης.

Έπειτα αναπαρίσταται ο βαθμός της συμφωνίας ή της διαφωνίας των ερωτηθέντων με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τον ποιοτικότερο έλεγχο. Εξαιρουμένου του 16,9% του δείγματος που αποτελείτο από άτομα που διατήρησαν ουδέτερη στάση, από τους υπόλοιπους (83,1%) όλοι δήλωσαν ότι συμφωνούν (76,7%) ή συμφωνούν απόλυτα (23,3%).

Πίνακας 6.33: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τον ποιοτικότερο έλεγχο.

29. Τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τον ποιοτικότερο έλεγχο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ	79	63,7	76,7	76,7
	Συμφωνώ απόλυτα	24	19,4	23,3	100,0
	Total	103	83,1	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	21	16,9		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.29: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τον ποιοτικότερο έλεγχο.

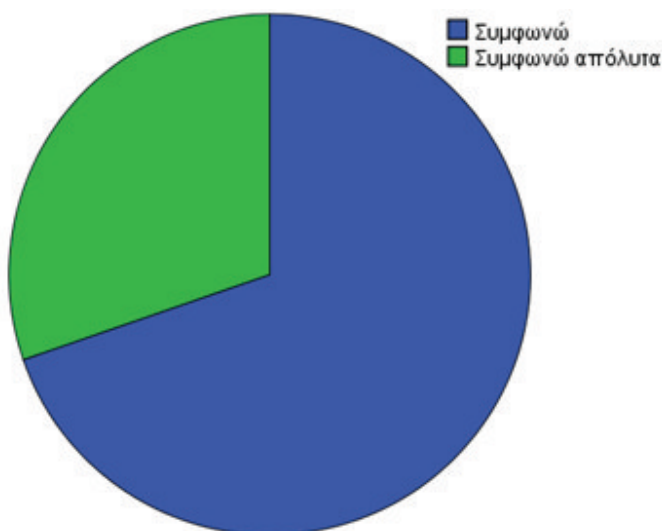
Στη συνέχεια αναπαρίσταται ο βαθμός της συμφωνίας ή της διαφωνίας των ατόμων που απαρτίζουν το δείγμα της παρούσας έρευνας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας του εξωτερικού ελέγχου. Εξαιρουμένου του 20,2% εκείνων που ήταν ουδέτεροι, οι υπόλοιποι εξέφρασαν την συμφωνία τους (69,7%) ή την απόλυτη συμφωνία τους (30,3%).

Πίνακας 6.34: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας του εξωτερικού ελέγχου.

30. Τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας του εξωτερικού ελέγχου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ	69	55,6	69,7	69,7
	Συμφωνώ απόλυτα	30	24,2	30,3	100,0
	Total	99	79,8	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	25	20,2		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.30: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας του εξωτερικού ελέγχου.

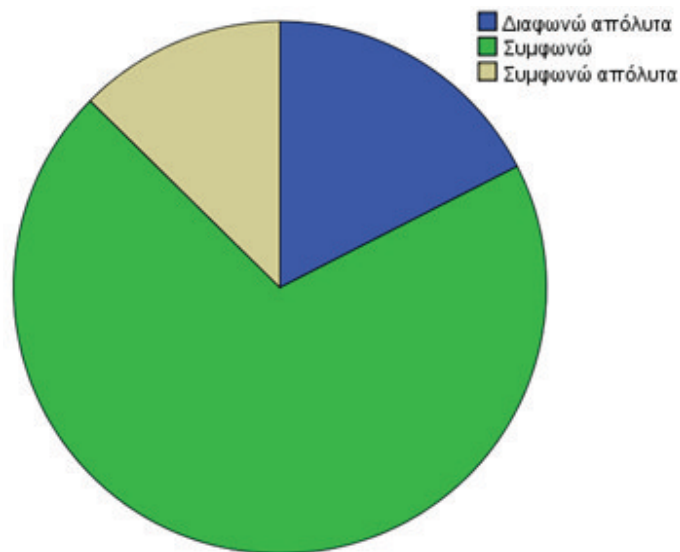
Ακολούθως αναπαρίσταται ο βαθμός της συμφωνίας ή της διαφωνίας των συμμετεχόντων με την άποψη ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων σε στελέχη που καταφεύγουν σε τέτοιου είδους πρακτικές. Εξαιρουμένου του 16,9% του δείγματος που διατήρησε ουδέτερη στάση, οι υπόλοιποι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι συμφωνούν (69,9%) ή ότι συμφωνούν απόλυτα (12,6%), με ένα ποσοστό της τάξης του 17,5% να διαφωνεί απόλυτα με τη συγκεκριμένη θέση.

Πίνακας 6.35: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την άποψη ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων σε στελέχη που καταφεύγουν σε τέτοιου είδους πρακτικές.

31. Τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων σε στελέχη που καταφεύγουν σε τέτοιου είδους πρακτικές

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	18	14,5	17,5	17,5
	Συμφωνώ	72	58,1	69,9	87,4
	Συμφωνώ απόλυτα	13	10,5	12,6	100,0
	Total	103	83,1	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	21	16,9		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.31: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την άποψη ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων σε στελέχη που καταφεύγουν σε τέτοιου είδους πρακτικές.

Έπεται αναπαρίσταται ο βαθμός της συμφωνίας ή της διαφωνίας των συμμετεχόντων με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων στον εξωτερικό έλεγχο στις περιπτώσεις που αμελείται η ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης κερδών. Αν εξαιρεθεί το 13,7% που κράτησε ουδέτερη στάση, οι υπόλοιποι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι συμφωνούν (63,6%) ή ότι συμφωνούν απόλυτα (18,7%) με την προαναφερθείσα θέση, ενώ το εναπομείναν 17,8% απάντησε ότι διαφωνεί (1,9%) ή διαφωνεί απόλυτα (15,9%) με τη θέση ότι τα

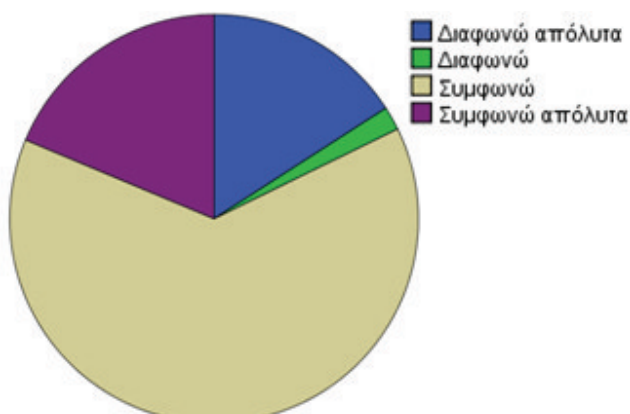
φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων στον εξωτερικό έλεγχο στις περιπτώσεις που αμελείται η ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης κερδών.

Πίνακας 6.36: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων στον εξωτερικό έλεγχο στις περιπτώσεις που αμελείται η ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης κερδών.

32. Τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων στον εξωτερικό έλεγχο στις περιπτώσεις που αμελείται η ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης κερδών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	17	13,7	15,9	15,9
	Διαφωνώ	2	1,6	1,9	17,8
	Συμφωνώ	68	54,8	63,6	81,3
	Συμφωνώ απόλυτα	20	16,1	18,7	100,0
	Total	107	86,3	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	17	13,7		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.32: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την επιβολή κυρώσεων στον εξωτερικό έλεγχο στις περιπτώσεις που αμελείται η ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης κερδών.

Ακολούθως αναπαρίσταται ο βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας των συμμετεχόντων με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από το διαχωρισμό μεταξύ των αμοιβών των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης. Εξαιρουμένου του 20,2% του δείγματος που κράτησε ουδέτερη στάση, το εναπομείναν τμήμα του δείγματος δήλωσε ότι συμφωνεί (64,6%) ή συμφωνεί απόλυτα (22,2%) με τη θέση. Το υπόλοιπο 13,1% από τους συμμετέχοντες που δεν κράτησαν ουδέτερη στάση, δήλωσε ότι διαφωνεί (4%) ή διαφωνεί

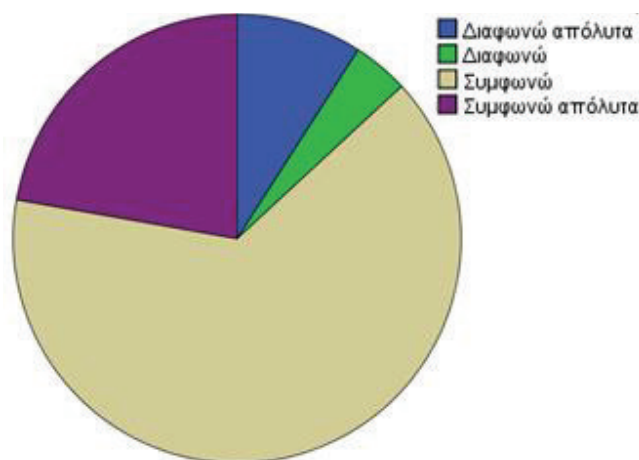
απόλυτα (9,1%) με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από το διαχωρισμό μεταξύ των αμοιβών των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης.

Πίνακας 6.37: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από το διαχωρισμό μεταξύ των αμοιβών των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης.

33. Τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από το διαχωρισμό μεταξύ των αμοιβών των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	9	7,3	9,1	9,1
	Διαφωνώ	4	3,2	4,0	13,1
	Συμφωνώ	64	51,6	64,6	77,8
	Συμφωνώ απόλυτα	22	17,7	22,2	100,0
	Total	99	79,8	100,0	
Missing	Ουδέτερη στάση	25	20,2		
Total		124	100,0		

Σχήμα 6.33: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από το διαχωρισμό μεταξύ των αμοιβών των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης.

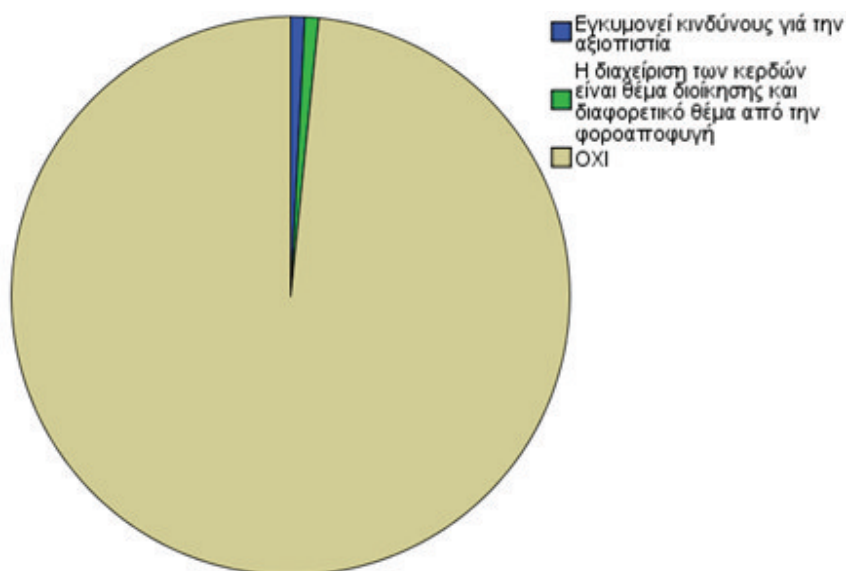
Τέλος, τέθηκε στους ερωτηθέντες μία ανοικτή ερώτηση σχετικά με το αν υπάρχει κάτι επιπλέον που οι ίδιοι να επιθυμούν να σημειώσουν ή να παρατηρήσουν αναφορικά με το υπό μελέτη φαινόμενο. Η συντριπτική πλειοψηφία εκ των συμμετεχόντων απάντησε αρνητικά (98,4%) ενώ μόλις δύο επεσήμαναν δύο ζητήματα. Ο ένας ανέφερε ότι το υπό μελέτη φαινόμενο εγκυμονεί κινδύνους για την αξιοπιστία και ο δεύτερος ανέφερε ότι η διαχείριση των κερδών είναι θέμα διοίκησης και διαφέρει από την φοροαποφυγή.

Πίνακας 6.38: Ύπαρξη ή μη κάτι επιπλέον να σημειωθεί ή να παρατηρηθεί αναφορικά με το υπό μελέτη φαινόμενο.

34. Υπάρχει κάτι επιπλέον που επιθυμείτε να σημειώσετε ή να παρατηρήσετε αναφορικά με το υπό μελέτη φαινόμενο;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Εγκυμονεί κινδύνους για την αξιοπιστία	1	,8	,8	,8
Η διαχείριση των κερδών είναι θέμα διοίκησης και διαφορετικό θέμα από την φοροαποφυγή	1	,8	,8	1,6
Οχι	122	98,4	98,4	100,0
Total	124	100,0	100,0	

Σχήμα 6.34: Ύπαρξη ή μη κάτι επιπλέον να σημειωθεί ή να παρατηρηθεί αναφορικά με το υπό μελέτη φαινόμενο.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον και παρατηρείται κάτωθι ότι στο υπό μελέτη δείγμα οι συμμετέχοντες που απάντησαν ότι στην επιχείρησή τους υπάρχει κάποια δομημένη στρατηγική ή κώδικας εταιρικής διακυβέρνησης, απάντησαν στην πλειοψηφία τους (26 άτομα από τα 28) ότι διαφωνούν με το ότι οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών. Από εκείνους που διαφωνούν ότι οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών, το 59,1% από αυτούς, εφαρμόζουν κάποια δομημένη στρατηγική ή κώδικας εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρησή τους.

Πίνακας 6.39: Crosstabs ανάμεσα στις ερωτήσεις 14 και 15 και ποσοστά % ανά γραμμή.

15. Οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών * 14. Υπάρχει κάποια δομημένη στρατηγική-κώδικας εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρησή σας; Crosstabulation

			14. Υπάρχει κάποια δομημένη στρατηγική-κώδικας εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρησή σας;		Total
			Ναι	Όχι	
15. Οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών	Διαφωνώ απόλυτα	Count % within 15. Οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών	0 .0%	4 100,0%	4 100,0%
	Διαφωνώ	Count % within 15. Οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών	26 59,1%	18 40,9%	44 100,0%
	Συμφωνώ	Count % within 15. Οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών	2 33,3%	4 66,7%	6 100,0%
	Συμφωνώ απόλυτα	Count % within 15. Οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών	0 .0%	9 100,0%	9 100,0%
Total	Count % within 15. Οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών	28 44,4%	35 55,6%	63 100,0%	

6.4 Απάντηση ερευνητικών ερωτημάτων βάσει αποτελεσμάτων έρευνας

Ορμώμενοι από το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, εξήχθη το συμπέρασμα ότι, με βάση το υπό εξέταση δείγμα, τα κίνητρα που ωθούν σε χειραγώγηση των κερδών είναι η πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου, η διευκόλυνση της σύναψης νέων δανειακών συμβάσεων, η ικανοποίηση των όρων συμβολαίων και η ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων, ενώ δεν αποτελεί κίνητρο χειραγώγησης των κερδών, σύμφωνα πάντα με τους ερωτώμενους, η τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων.

Πιο αναλυτικά, έπειτα από την περιγραφική στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων, προέκυψε ότι, από τους συμμετέχοντες που δεν διατήρησαν ουδέτερη στάση, το 55% δήλωσε ότι συμφωνεί ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ευκολότερη πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου, το 58,6% δήλωσε ότι συμφωνεί (56,8%) ή συμφωνεί απόλυτα (1,8%) με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών διευκολύνει τη σύναψη νέων δανειακών συμβάσεων, το 56,5% συμφώνησε και το 0,9%

συμφώνησε απόλυτα με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην ικανοποίηση των όρων συμβολαίων, το 76,2% συμφωνεί και το 1,9% συμφωνεί απόλυτα με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών πηγάζει από την ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων (bonus, προαγωγές, κλπ), ενώ το 57,9% δήλωσε ότι διαφωνεί (46,1%) ή ότι διαφωνεί απόλυτα (11,8%) με τη θέση ότι η διαχείριση κερδών στοχεύει στην τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων (Πίνακες 6.27 - 6.37).

Αναφορικά τώρα με τα υπόλοιπα τρία ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία αφορούν στον τρόπο αντιμετώπισης και συγκεκριμένα στα μέτρα ελέγχου των φαινομένων χειραγώγησης κερδών και στην αποτελεσματικότητα αυτών, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων που δεν διατήρησαν ουδέτερη στάση κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν συγκεκριμένα μέτρα, τα οποία αν εφαρμοστούν δύνανται να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το υπό εξέταση φαινόμενο.

Ειδικότερα, από τους συμμετέχοντες που δεν διατήρησαν ουδέτερη στάση, το 66,7% δήλωσε ότι συμφωνεί με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από την εφαρμογή αυστηρότερων πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης, όλοι δήλωσαν ότι συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τον ποιοτικότερο έλεγχο, αλλά και με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας του εξωτερικού ελέγχου. Ακόμη, η επιβολή κυρώσεων σε στελέχη που καταφεύγουν σε τέτοιου είδους πρακτικές, η επιβολή κυρώσεων στον εξωτερικό έλεγχο στις περιπτώσεις που αμελείται η ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης κερδών και ο διαχωρισμός μεταξύ των αμοιβών των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης αποτέλεσαν σύμφωνα με το δείγμα μέτρα που δύνανται να καταπολεμήσουν τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών (Πίνακες 6.32 - 6.37).

7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

7.1 Συζήτηση

Η διαχείριση κερδών αποτελεί ένα διαχρονικό και διεθνές ζήτημα. Μάλιστα, η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών αποτελεί σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα των παρεκκλίσεων από τις λογιστικές αρχές και το κείμενο θεσμικό πλαίσιο. Πράγματι, η κατάρρευση της Lehman Brothers κατά το έτος 2008 σηματοδότησε και την έλευση της οικονομικής κρίσης σε ολόκληρη την υφήλιο. Δεν επιδέχεται αμφισβήτησης ότι η κατάρρευση της Lehman Brothers προκάλεσε όχι μόνο τεράστιες απώλειες, εκκαθαρίσεις, απώλειες θέσεων εργασίας, μείωση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων και την επακόλουθη παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, που θα μπορούσε να αποφευχθεί, αλλά τα σημάδια αυτού του συμβάντος συνεχίζουν να είναι ορατά στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ακόμα και σήμερα, παρά τις αξιόλογες προσπάθειες που έχουν γίνει προκειμένου να αποφευχθεί η επανεμφάνισή τους. Ακόμη, μερικά παραδείγματα πτώχευσης εταιριών λόγω εσκεμμένης παραποίησης των λογιστικών τους καταστάσεων είναι εκείνη της Enron, όπου πάνω από 74 δις δολάρια χάθηκαν, με χιλιάδες επενδυτές να χάνουν τα χρήματά τους και ένα μεγάλο αριθμό εργαζομένων να μένουν άνεργοι και εκείνη της WorldCom, όπου οι απώλειες εκτιμήθηκαν συνολικά σε 180 δις δολάρια για το επενδυτικό κοινό, ενώ χάθηκαν 30.000 θέσεις εργασίας.

Όπως υποστηρίζουν αρκετοί επιστήμονες, μερικοί εκ των οποίων είναι οι Eng και συν. (2018), η διαχείριση των κερδών τείνει να γίνεται πιο έντονη κατά τη διάρκεια μιας περιόδου που έπεται κάποιας κρίσης, κάτι το οποίο συμβαίνει για διάφορους λόγους, όπως είναι τα χαμηλότερα κέρδη των επιχειρήσεων, αλλά και η ανάγκη τους να επιτύχουν αναδιάρθρωση των χρεών τους. Εντούτοις, είναι αρκετές, επίσης, οι έρευνες, οι οποίες υποστηρίζουν ακριβώς το αντίθετο, ότι δηλαδή τις περισσότερες φορές, η κρίση οδήγησε σε μείωση των φαινομένων αυτών, μερικές εκ των οποίων είναι εκείνες των Cimini (2015), Kousenidis και συν. (2013) και Filip και Raffournier (2014), ενώ επιπροσθέτως παρατηρούνται διαφορές ανάμεσα σε οικογενειακές και μη οικογενειακές επιχειρήσεις, με τα ευρήματα να διαφέρουν κατά τις περιόδους πριν και μετά την όποια κρίση.

Το βασικό συμπέρασμα που δύναται να εξαχθεί, από την μελέτη των σχετικών ερευνών, είναι ότι τα αποτελέσματα δίστανται αναφορικά με τον τρόπο και το βαθμό επίδρασης των κρίσεων στη διαχείριση κερδών των επιχειρήσεων. Το σίγουρο όμως είναι ότι οι μελέτες περίπτωσης αποδεικνύουν ότι η διαχείριση κερδών σίγουρα επιδρά αρνητικά και μάλιστα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Τα κίνητρα που ωθούν τα διοικητικά, συνήθως, στελέχη να προβούν σε αποφάσεις και ενέργειες διαχείρισης κερδών, όπως είναι η υπερεκτίμηση των κερδών ή η δήλωση υπερβολικών δαπανών και ζημιών, είναι πολλά και, τις περισσότερες φορές, σχετίζονται με την επίτευξη των προσωπικών τους στόχων. Όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά και οι Hall και Liebman (1998), από το 1980 και μετά, είχε γίνει αντιληπτή μία αρκετά έντονη τάση προς τη σύνδεση της απόδοσης της εταιρείας με τις αμοιβές των στελεχών. Οι Bergstresser και Philippon (2006) επισημαίνουν, επίσης, ότι τα στελέχη των επιχειρήσεων συχνά καταφεύγουν σε πρακτικές διαχείρισης των κερδών, στοχεύοντας στην επίτευξη ιδίων στόχων, καθώς και στην εξυπηρέτηση προσωπικών συμφερόντων.

Η επίτευξη των προσωπικών στόχων των ανώτερων κλιμακίων συνδέεται με την απόδοση της επιχείρησης και την επίτευξη των τιθέμενων στόχων της, άρα είναι επιθυμητή η εμφάνιση μίας ωραιοποιημένης εικόνας της επιχείρησης, ακόμα και συνειδητά διαστρεβλωμένης. Είναι πιο συχνό το φαινόμενο σε διευθύνοντες συμβούλους κατά τα πρώτα χρόνια της καριέρας τους σε μία επιχείρηση ή κατά το τελευταίο έτος της καριέρας τους. Σύμφωνα με τους Dechow και Sloan (1991), τα ανώτερα στελέχη, προς το τέλος της θητείας τους, περιορίζουν σημαντικά τις δαπάνες που στοχεύουν σε μακροπρόθεσμα αποτελέσματα, όπως η έρευνα και η ανάπτυξη, κάτι το οποίο οδηγεί σε εικονική άμεση αύξηση των κερδών της επιχείρησης. Ακόμη, η πρόσβαση στην αγορά κεφαλαίου, η δανειοδότηση και το ίδιο το νομοθετικό πλαίσιο και, συγκεκριμένα, ο ρόλος των κανονιστικών ρυθμίσεων, καθώς και τα αποτελέσματα της επιχείρησης-ηγέτη στον κλάδο της αποτελούν επιπρόσθετα κίνητρα διαχείρισης κερδών.

Όσον αφορά στους κυριότερους τρόπους, με τους οποίους μια επιχείρηση δύναται να παραποιήσει τα οικονομικά της στοιχεία, αυτοί είναι δύο και βασίζονται στην αρχή των δεδουλευμένων και στις πραγματικές συναλλαγές αντίστοιχα. Οι δε στρατηγικές διαχείρισης κερδών είναι, επίσης, πάρα πολλές και άλλοτε είναι νόμιμες και άλλοτε παραβιάζουν την ισχύουσα νομοθεσία.

Τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών δεν περιορίζονται σε συγκεκριμένους κλάδους και χώρες, αλλά παρατηρούνται σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων σε διεθνές επίπεδο, ενώ επιχειρήσεις με μεγαλύτερο μέγεθος και υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης είναι περισσότερο επιρρεπείς σε τέτοιου είδους τακτικές. Η σημαντικότητα του ρόλου της εταιρικής διακυβέρνησης αναφορικά με τη διαχείριση των κερδών έχει αναδειχθεί, πλέον, στις μέρες μας. Πράγματι, η εταιρική διακυβέρνηση συμβάλλει στη σύγκλιση των συμφερόντων εντός του οργανισμού, μειώνοντας, έτσι, το χάσμα μεταξύ διοίκησης και μανάτζμεντ και, παράλληλα, συνεισφέρει στη μεγιστοποίηση της αξίας της επιχείρησης. Ένα ισχυρό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης, από τη μία πλευρά, μειώνει την πιθανότητα υιοθέτησης των δεδουλευμένων κερδών για την παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και, από την άλλη πλευρά, διευκολύνει την πρόβλεψη των μελλοντικών ταμειακών ροών και, γενικά, της μελλοντικής πορείας του οργανισμού.

Η σχέση μεταξύ εταιρικής διακυβέρνησης και απόδοσης των επιχειρήσεων είναι ένα ευρέως συζητημένο και καλά ερευνημένο θέμα στο πλαίσιο των αναπτυγμένων χωρών, ενώ ξεκινά να μελετάται και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Έχει επισημανθεί η ύπαρξη σχέσης ανάμεσα στις έννοιες της εταιρικής διακυβέρνησης και της απόδοσης, αλλά ο τρόπος με τον οποίον αυτές οι έννοιες συνδέονται διαφέρει. Τα ευρήματα των ερευνητών διαφέρουν όσον αφορά τη σχέση μεταξύ της εταιρικής διακυβέρνησης και της αξίας της τιμής της μετοχής της επιχείρησης, αλλά και του τρόπου με τον οποίο το μέγεθος του διοικητικού συμβουλίου, τελικά, επιδρά στην απόδοση της επιχείρησης.

Ωστόσο, όλη η ανασκοπηθείσα αρθρογραφία συνηγορεί στον καθοριστικό ρόλο της εταιρικής διακυβέρνησης στην προσπάθεια μείωσης των φαινομένων χειραγώγησης κερδών. Πιο συγκεκριμένα, η εταιρική δομή, τα σχήματα εταιρικής διακυβέρνησης, ο τρόπος της σύνθεσης του διοικητικού συμβουλίου και της επιτροπής ελέγχου στα πλαίσια της επιχείρησης και ο βαθμός της ανεξαρτησίας τους αποτελούν μερικούς παράγοντες που αμβλύνουν τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών. Ακόμη, ο οικογενειακός χαρακτήρας των επιχειρήσεων επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις πρακτικές διαχείρισης κερδών, αλλά παρόλο που οι οικογενειακές επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν σημαντικό μέρος του επιχειρηματικού τομέα, σε πολλές ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, υπάρχει ελάχιστη εμπειρική μελέτη σχετικά με αυτές. Ορισμένες φορές, μια εταιρία χρησιμοποιεί την πρακτική διαχείρισης κερδών για τον έλεγχο του εισοδήματός της, κάτι το οποίο θα επηρεάσει, ταυτοχρόνως, το φόρο που καλείται να καταβάλλει. Οπότε, η εταιρική διακυβέρνηση έχει σημαντικό αντίκτυπο στη διαχείριση των εταιρικών φόρων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πλειονότητα των ερευνών επικεντρώθηκε ιστορικά κυρίως στους μηχανισμούς εσωτερικής διακυβέρνησης και, πιο συγκεκριμένα, στο διοικητικό συμβούλιο, στον έλεγχο των ιδιοκτητών και στα κίνητρα των διευθυντών. Ορισμένες πρόσφατες έρευνες, μία εκ των οποίων είναι και εκείνη των Aguilera και συν. (2015), καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι μηχανισμοί εξωτερικής διακυβέρνησης λειτουργούν τόσο ως ανεξάρτητες δυνάμεις όσο και σε συνδυασμό με τους εσωτερικούς μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης, ενώ η μελέτη διαφορετικών συνθέσεων μηχανισμών εξωτερικής και εσωτερικής εταιρικής διακυβέρνησης δύναται να συντελέσει στην καλύτερη κατανόηση τόσο των παραγόντων όσο και των συνθηκών που οδηγούν σε μία αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση.

Παράλληλα, οι Cuomo και συν. (2015) επισημαίνουν ότι, από τη μία πλευρά, ο αριθμός των μελετών σχετικά με τους κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης που δημοσιεύθηκαν μετά το 2008 ήταν μεγαλύτερος από τον αριθμό των μελετών που δημοσιεύθηκαν κατά τα προηγούμενα έτη και, από την άλλη πλευρά, η έρευνα για το συγκεκριμένο θέμα εξακολουθεί να είναι γεμάτη ενδιαφέρουσες ευκαιρίες για περαιτέρω διερεύνηση από τους ειδικούς και συνεισφορά στην ήδη υπάρχουσα γνώση επί του θέματος.

Ένα από τα πιο σημαντικά συμπεράσματα, το οποίο εξήχθη από την παρούσα εργασία, αφορά το γεγονός ότι τα κυριότερα κίνητρα που ωθούν σε χειραγώγηση των κερδών, στην πλειοψηφία τους, συνάδουν με τα αντίστοιχα κίνητρα που προτάθηκαν από τα μέλη της επιστημονικής κοινότητας. Πιο συγκεκριμένα, ως κίνητρα διαχείρισης κερδών, προέκυψαν, βάσει της παρούσας έρευνας, να είναι η πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου, κάτι το οποίο έρχεται σε συμφωνία με τα ευρήματα της έρευνας των Healy και Wahlen (1999) και των Gottardo και Moisello (2019), η διευκόλυνση της σύναψης νέων δανειακών συμβάσεων, κάτι το οποίο συνάδει με τα αποτελέσματα των Scott (2014) και Gottardo και Moisello (2019), καθώς και η ικανοποίηση των όρων συμβολαίων, το οποίο συνάδει με τα ευρήματα των Gottardo και Moisello (2019) και η ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων, κάτι το οποίο συμφωνεί με τα ευρήματα των Bergstresser και Philippon (2006). Αντιθέτως, δεν αποτελεί κίνητρο χειραγώγησης των κερδών, σύμφωνα πάντα με τους συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα, η τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων, κάτι το οποίο έρχεται σε αντίθεση με τα αποτελέσματα της επιστημονικής έρευνας του Guenther (1994).

Ακόμη, άνω των δύο τρίτων του δείγματος επεσήμανε ότι συμφωνούν με την άποψη ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών δύνανται να υπερκεραστούν διαμέσου της εφαρμογής πιο

αυστηρών πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης, κάτι το οποίο συνάδει με την άποψη πολλών επιστημόνων, μερικοί εκ των οποίων είναι οι Garcia-Meca και Sanchez-Ballesta (2009) και Shen και Chih (2007).

Οι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα υποστήριξαν, ομόφωνα, ότι συμφωνούν με τη θέση ότι τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από τον ποιοτικότερο έλεγχο, αλλά και μέσα από τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας του εξωτερικού ελέγχου, κάτι το οποίο έρχεται σε συμφωνία με τα ευρήματα των Benkel και συν. (2006).

Όσον αφορά την επιβολή κυρώσεων είτε σε στελέχη που καταφεύγουν σε τέτοιου είδους πρακτικές, είτε στον εξωτερικό έλεγχο όταν εντοπίζεται μη ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης κερδών, οι ερωτώμενοι τόνισαν ότι αποτελούν αποτελεσματικές πρακτικές καταπολέμησης του φαινομένου της διαχείρισης κερδών. Τέλος, σύμφωνα με το υπό εξέταση δείγμα, επισημάνθηκε ότι ο διαχωρισμός ανάμεσα στις αμοιβές των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης αφορούν σε μέτρα που μπορούν να αμβλύνουν τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών στις επιχειρήσεις, κάτι το οποίο συνάδει με τα αποτελέσματα της έρευνας των Bhagat και Bolton (2008).

7.2 Πρακτική εφαρμογή των αποτελεσμάτων

Η διαχείριση κερδών αποτελεί, αναμφίβολα, ένα φαινόμενο, το οποίο εμφανίζεται σε πολλές επιχειρήσεις, ιδίως εν μέσω της οικονομικής κρίσης που έπληξε τη χώρα μας, αλλά και ολόκληρο τον κόσμο, κατά τα τελευταία έτη. Ακόμη, όμως, και σε περιόδους οικονομικής ευμάρειας, δεν είναι λίγες οι φορές που τα διοικητικά στελέχη προβαίνουν σε πρακτικές διαχείρισης κερδών, προκειμένου να επιτύχουν τους προσωπικούς τους στόχους και να παρουσιάσουν μία ωραιοποιημένη εικόνα της επιχείρησης για ιδίους στόχους.

Τα μέλη της επιστημονικής κοινότητας έχουν αφιερώσει, ουκ ολίγες φορές, το επιστημονικό τους ενδιαφέρον στο πεδίο της μελέτης των κινήτρων που ωθούν τις επιχειρήσεις και τα διοικητικά στελέχη προς τη διαχείριση κερδών, ενώ έχουν ακόμη διερευνήσει τόσο τις μεθόδους διαχείρισης κερδών που εφαρμόζονται στη πράξη, όσο και τη δυνατότητα αντιμετώπισης αυτής διαμέσου της εταιρικής διακυβέρνησης. Είναι πολλά τα σημεία σύγκλισης

των εν λόγω επιστημονικών μελετών, αλλά υπάρχουν ακόμη και σήμερα σημεία απόκλισης, ή και σημεία όπου οι απόψεις των ειδικών δεν είναι ξεκάθαρες.

Η κατανόηση και η ενδεδειγμένη μελέτη του συγκεκριμένου θέματος, καθώς και η προσεκτική διερεύνηση, με κριτική σκέψη, των αποτελεσμάτων της έρευνας που διεξήχθη στα πλαίσια της παρούσας εργασίας δύνανται να προσφέρουν μία αρκετά ολοκληρωμένη εικόνα, ώστε να μπορέσει κανείς να προβεί σε συγκεκριμένες ενέργειες προκειμένου να αμβλύνει και να καταπολεμήσει το ζήτημα της διαχείρισης κερδών μέσα στις επιχειρήσεις.

7.3 Συστάσεις για μελλοντική έρευνα

Είναι γεγονός ότι η παρούσα μελέτη θα μπορούσε να αποτελέσει το εφαλτήριο για τη διεξαγωγή περαιτέρω μελετών και ερευνητικών εγχειρημάτων, ώστε να διαπιστωθεί η ισχύς ή μη των συμπερασμάτων, σε ένα μεγαλύτερο δείγμα επιχειρήσεων. Κρίνεται σκόπιμο, αλλά και χρήσιμο να διεξαχθεί αντίστοιχη έρευνα και σε οικογενειακές επιχειρήσεις, οι οποίες να μην συμμετέχουν σε clusters, προκειμένου να εξεταστούν τα ευρήματα των επιστημόνων σχετικά με τη συχνότητα και την τάση της εφαρμογής της διαχείρισης κερδών σε οικογενειακές επιχειρήσεις.

7.4 Περιορισμοί έρευνας

Ο κυριότερος περιορισμός της παρούσας έρευνας αφορά στο γεγονός ότι το δείγμα της έρευνας απαρτιζόταν από ιδιωτικές εταιρίες, οι οποίες συμμετέχουν σε τρεις επιχειρηματικούς συνεργατικούς σχηματισμούς (clusters) της Ελλάδας. Δεν λήφθηκαν υπόψη εταιρίες που δεν συμμετείχαν σε τέτοιου είδους σχηματισμούς, αλλά και ούτε οικογενειακές επιχειρήσεις. Ακόμη, υπήρξε, από κάποιες εταιρίες, επιφυλακτικότητα λόγω της υφής του υπό μελέτη ζητήματος, τις οποίες ο ερευνητής κάλυψε με σχετικές διαβεβαιώσεις περί ανωνυμίας των ληφθέντων αποκρίσεων και αποκλειστικής χρήσης των απαντήσεων για τις ανάγκες της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνόγλωσσες

- Δημητράς, Α., & Βρέντζου, Ε. (2015). *Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. <https://repository.kallipos.gr/cloud-reader-lite/index.html?epub=exports/4962/unzipped>
- Κανονισμός (ΕΚ) 1606/2002. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2002R1606:20080410:EL:PDF>
- Κυριαζόπουλος, Π., & Σαμαντά, Ε. (2011). *Μεθοδολογία έρευνας εκπόνησης διπλωματικών εργασιών*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.
- Νόμος 3229/2004 (ΦΕΚ Α' 38/10.2.2004). <https://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/127>
- Νόμος 4308/2014 (ΦΕΚ Α' 251/24.11.2014). <https://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/660>
- Ξανθάκης, Μ., Τσιπούρη, Λ., & Σπανός, Λ. (2003). *Εταιρική διακυβέρνηση: Έννοια και Μέθοδοι Αξιολόγησης*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- ΠΔ 1123/1980. <https://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/81>
- Σπανός, Λ. (2001). Συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης και σύγχρονη επιχείρηση. *Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Οικονομικά Θέματα*, 57-63. https://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/deltia/4_2001/07%20L%20spanou.pdf

Ξενόγλωσσες

- Abdelghany, K. (2005). Measuring the quality of earnings. *Managerial Auditing Journal*, 20(9), 1001-1015. <https://doi.org/10.1108/02686900510625334>
- Adu-Gyamfi, M. (2016). The Bankruptcy of Lehman Brothers: Causes, Effects and Lessons Learnt. *Journal of Insurance and Financial Management*, 1(4), 132-149. <https://journal-of-insurance-and-financial-management.com/index.php/JIFM/article/view/36/pdf>
- Aguilera, R., Desender, K., Bednar, M., & Lee, J. (2015). Connecting the Dots: Bringing External Corporate Governance into the Corporate Governance Puzzle. *Academy of Management Annals*, 9(1), 483-573. <https://doi.org/10.1080/19416520.2015.1024503>
- Ahmad-Zaluki, N., Campbell, K., & Goodacre, A. (2009). Earnings Management in Malaysian Ipos: The East Asian Crisis, Ownership Control, and Post-IPO Performance. *International Journal of Accounting*, 46(2), 111-137. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.963085>
- Ahn, S., & Choi, W. (2009). The role of bank monitoring in corporate governance: Evidence from borrowers' earnings management behavior. *Journal of Banking and Finance*, 33(2), 425-434. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2008.08.013>

- Al-Thuneibat, A., Al-Angari, H., & Al-Saad, S. (2016). The effect of corporate governance mechanisms on earnings management. *Review of International Business and Strategy*, 26(1), 2-32. <https://doi.org/10.1108/RIBS-10-2013-0100>
- Ali, A., & Zhang, W. (2015). CEO tenure and earnings management. *Journal of Accounting and Economics*, 59(1), 60-79. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2014.11.004>
- Arora, A., & Sharma, C. (2016). Corporate governance and firm performance in developing countries: evidence from India. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 16(2), 420–436. <https://doi.org/10.1108/cg-01-2016-0018>
- Arun, T., Almahrog, Y., & Ali Aribi, Z. (2015). Female directors and earnings management: Evidence from UK companies. *International Review of Financial Analysis*, 39, 137-146. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2015.03.002>
- Azeez, A. (2015). Corporate Governance and Firm Performance: Evidence from Sri Lanka. *Journal of Finance and Bank Management*, 3(1), 180-189. <http://jfbmnet.com/vol-3-no-1-june-2015-abstract-16-jfbm>
- Baber, W., Kang, S.-H., Liang, L., & Zhu, Z. (2015). External Corporate Governance and Misreporting. *Contemporary Accounting Research*, 32(4), 1413-1442. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12137>
- Ball, R., & Shivakumar, L. (2008). Earnings quality at initial public offerings. *Journal of Accounting and Economics*, 45(2-3), 324-349. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2007.12.001>
- Barnhart, S., Marrcott, M., & Rosenstein, S. (1994). Firm Performance and Board Composition: Some New Evidence. *Managerial and Decision Economics*, 15(4), 329-340. <https://doi.org/10.1002/mde.4090150407>
- Bauer, R., Guenster, N., & Otten, R. (2004). Empirical Evidence on Corporate Governance in Europe. The Effect on Stock Returns, Firm Value and Performance. *EFMA 2004 Basel Meetings Paper*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.444543>
- Benkel, M., Mather, P., & Ramsay, A. (2006). The association between corporate governance and earnings management: the role of independent directors. *Corporate Ownership & Control*, 3(4), 65-75. http://www.virtusinterpress.org/IMG/pdf/10-22495_cocv3i4p4.pdf
- Bergstresser, D., & Philippon, T. (2006). CEO incentives and earnings management. *Journal of Financial Economics*, 80(3), 511-529. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2004.10.011>
- Bhagat, S., & Bolton, B. (2008). Corporate governance and firm performance. *Journal of Corporate Finance*, 14(3), 257-273. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2008.03.006>
- Blair, M. (1995). *Ownership and Control*. Washington: The Brookings Institute.
- Bratten, B., Payne, J., & Thomas, W. (2015). Earnings Management: Do Firms Play “Follow the Leader”? *Contemporary Accounting Research*, 33(2), 616-643. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12157>
- Brown, L., & Caylor, M. (2004). Corporate Governance and Firm Performance. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.586423>

- Burgstahler, D., Hail, L., & Leuz, C. (2006). The Importance of Reporting Incentives: Earnings Management in European Private and Public Firms. *The Accounting Review*, 81(5), 983-1016. <https://doi.org/10.2308/accr.2006.81.5.983>
- Campos, C., Newell, R., & Wilson, G. (2002). Corporate Governance Develops in Emerging Markets. *New York: McKinsey*, 3, 15-18. http://www.theiafm.org/publications/212_3corporate_govern.pdf
- Caylor, M. (2010). Strategic revenue recognition to achieve earnings benchmarks. *Journal of Accounting and Public Policy*, 29(1), 82-95. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2009.10.008>
- Charitou, A., Lambertides, N., & Trigeorgis, L. (2007). Managerial discretion in distressed firms. *British Accounting Review*, 39(4), 323-346. <http://dx.doi.org/10.1016/j.bar.2007.08.003>
- Cheffins, B.R. (2011). The History of Corporate Governance. In Wright, M., Siegel, D.S., Keasey, K., & Filatotchev, I. (Ed.), *The Oxford Handbook of Corporate Governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Cheng, Q., & Warfield, T. (2005). Equity Incentives and Earnings Management. *The Accounting Review*, 80(2), 441-476. <https://doi.org/10.2308/accr.2005.80.2.441>
- Chi, C., Hung, K., Cheng, H., & Tien Lieu, P. (2015). Family firms and earnings management in Taiwan: Influence of corporate governance. *International Review of Economics & Finance*, 36, 88–98. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2014.11.009>
- Cimini, R. (2015). How has the financial crisis affected earnings management? A European study. *Applied Economics*, 47(3), 302-317. <https://doi.org/10.1080/00036846.2014.969828>
- Coase, R. (1937). The nature of the firm. *Economica*, 4(16), 386-405. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0335.1937.tb00002.x>
- Cohen, D., & Zarowin, P. (2010). Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings. *Journal of Accounting and Economics*, 50(1), 2-19. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2010.01.002>
- Cornett, M., Marcus, A., & Tehranian, H. (2008). Corporate governance and pay-for-performance: The impact of earnings management. *Journal of Financial Economics*, 87(2), 357-373. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2007.03.003>
- Cuomo, F., Mallin, C., & Zattoni, A. (2015). Corporate Governance Codes: A Review and Research Agenda. *Corporate Governance: An International Review*, 24(3), 222-241. <https://doi.org/10.1111/corg.12148>
- Daily, C., & Dalton, D. (2004). The rating game. *The Journal of Business Strategy*, 25(1), 7-8. <https://doi.org/10.1108/jbs.2004.28825aaf.002>
- DeAngelo, L. (1986). Accounting numbers as market valuation substitutes: A study of management buyouts of public stockholders. *The Accounting Review*, 61(3), 400-420. <https://www.jstor.org/stable/247149>

- DeAngelo, L. (1988). Managerial competition, information costs, and corporate governance: The use of accounting performance measures in proxy contests. *Journal of Accounting and Economics*, 10(1) 3-36. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(88\)90021-3](https://doi.org/10.1016/0165-4101(88)90021-3)
- Dechow, P., Sloan, R., & Sweeney, A. (1995). Detecting Earnings Management. *The Accounting Review*, 70(2), 193-225. <https://www.jstor.org/stable/248303>
- Dechow, P., & Skinner, D. (2000). Earnings Management: Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners, and Regulators. *Accounting Horizons*, 14(2), 235-250. <https://doi.org/10.2308/acch.2000.14.2.235>
- Dechow, P., & Sloan, R. (1991). Executive incentives and the horizon problem: An empirical investigation. *Journal of Accounting and Economics*, 14(1), 51-89. [https://doi.org/10.1016/0167-7187\(91\)90058-S](https://doi.org/10.1016/0167-7187(91)90058-S)
- DeFond, M., & Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2-3), 275-326. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2014.09.002>
- Desai, M., Foley, F., & Hines, J. (2006). The demand for tax haven operations. *Journal of Public Economics*, 90(3), 513-531. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2005.04.004>
- Dimitras, A., Kyriakou, M., & Iatridis, G. (2015). Financial crisis, GDP variation and earnings management in Europe. *Research in International Business and Finance*, 34, 338-354. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2015.02.017>
- Elliott, J., & Shaw, W. (1988). Write-Offs As Accounting Procedures to Manage Perceptions. *Journal of Accounting Research*, 26, 91-119. <https://doi.org/0.2307/2491182>
- Eng, L., Fang, H., Tian, X., Yu, R., & Zhang, H. (2018). Financial Crisis and Real Earnings Management in Family Firms: A Comparison between China and the United States. *Journal of International Financial Markets, Institutions & Money*. 59, 184-201. <https://doi.org/10.1016/j.intfin.2018.12.008>
- Erickson, M., Hanlon, M., & Maydew, E. (2004). How Much Will Firms Pay for Earnings That Do Not Exist? Evidence of Taxes Paid on Allegedly Fraudulent Earnings. *The Accounting Review*, 79(2), 387-408. <https://doi.org/10.2308/accr.2004.79.2.387>
- Erickson, M., & Wang, S. (1999). Earnings management by acquiring firms in stock for stock mergers. *Journal of Accounting and Economics*, 27(2), 149-176. [https://doi.org/10.1016/S0165-4101\(99\)00008-7](https://doi.org/10.1016/S0165-4101(99)00008-7)
- Filip, A., & Raffournier, B. (2014). Financial Crisis And Earnings Management: The European Evidence. *The International Journal of Accounting*, 49(4), 455-478. <https://doi.org/10.1016/j.intacc.2014.10.004>
- Garcia-Meca, E., & Sanchez-Ballesta, J. (2009). Corporate Governance and Earnings Management: A Meta-Analysis. *Corporate Governance: An International Review*, 17(5), 594-610. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8683.2009.00753.x>

- Gillan, S., & Starks, L. (1998). A Survey of Shareholder Activism: Motivation and Empirical Evidence. *Contemporary Finance Digest*, 2(3), 10-34.
<https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.663523>
- Gillan, S. (2006). Recent Developments in Corporate Governance: An Overview. *Journal of Corporate Finance*, 12(381-402). <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2005.11.002>
- Giroux, G. (2003). *Detecting Earnings Management*. USA: Wiley & Sons.
- Godfrey, J., Mather, P., & Ramsay, A. (2003). Earnings and Impression Management in Financial Reports: The Case of CEO Changes. *Abacus* 39(1), 95-123.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.248183>
- Gompers, P., Ishii, J., & Metrick, A. (2003). Corporate Governance and Equity Prices. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(1), 107-155.
<https://doi.org/10.1162/00335530360535162>
- González, J.S., & García-Meca, E. (2014). Does Corporate Governance Influence Earnings Management in Latin American Markets? *Journal of Business Ethics*, 121(3), 419-440.
<https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs10551-013-1700-8.pdf>
- Gottardo, P., & Moisello, A.M. (2019). *Capital Structure, Earnings Management, and Risk of Financial Distress: A Comparative Analysis of Family and Non-family Firms*. Switzerland: Springer International Publishing.
- Grossman, S.J., & Hart, O.D. (1982). Corporate financial structure and managerial incentives. In McCall, J.J. (Ed.), *The Economics of Information and Uncertainty*. Chicago: University of Chicago Press.
- Guenther, D. (1994). Earnings Management in Response to Corporate Tax Rate Changes: Evidence from the 1986 Tax Reform Act. *The Accounting Review*, 69(1), 230-243.
<https://www.jstor.org/stable/248269>
- Guest, P. (2008). The determinants of board size and composition: evidence from the UK. *Journal of Corporate Finance*, 14(1), 51-72. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2008.01.002>
- Güler, A., & Growther, D. (2010). *A Handbook of Corporate Governance and Social Responsibility*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315564791>
- Hall, B., & Liebman, J. (1998). Are CEO's really paid like bureaucrats? *The Quarterly Journal of Economics*, 113(3), 653-91. <https://doi.org/10.1162/003355398555702>
- Hanlon, M., Hoopes, J., & Shroff, N. (2014). The Effect of Tax Authority Monitoring and Enforcement on Financial Reporting Quality. *The Journal of the American Taxation Association*, 36(2), 137-170. <http://hdl.handle.net/1721.1/98870>
- Hazarika, S., Karpoff, J., & Nahata, R. (2012). Internal Corporate Governance, CEO Turnover, and Earnings Management. *Journal of Financial Economics*, 104(1).
<https://doi.org/10.2139/ssrn.1467892>
- Healy, P. (1985). The effect of bonus schemes on accounting decisions. *Journal of Accounting and Economics*, 7(1-3), 85-107. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(85\)90029-1](https://doi.org/10.1016/0165-4101(85)90029-1)

- Healy, P., & Palepu, K. (2003). The Fall of Enron. *Journal of Economic Perspectives*, 17(2), 3-26. <https://doi.org/10.1257/089533003765888403>
- Healy, P., & Wahlen, J. (1999). A Review of the Earnings Management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365-383. <https://doi.org/10.2308/acch.1999.13.4.365>
- Hermalin, B., & Weisbach, M. (1991). The Effects of Board Composition and Direct Incentives on Firm Performance. *Financial Management*, 20(4), 101-112. <https://doi.org/10.2307/3665716>
- Jensen, M. (1993). The modern industrial revolution, exit, and the failure of internal control systems. *Journal of Finance*, 48(3), 831-880. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1993.tb04022.x>
- Johari, N., Saleh, N., Jaffar, R., & Hassan, M. (2009). The influence of board independence, competency and ownership on earnings management in Malaysia. *International Journal of Economics and Management*, 2(2), 281-306. <http://www.ijem.upm.edu.my/vol2no2/bab05.pdf>
- Jones, J. (1991). Earnings management during import relief investigations. *Journal of Accounting Research*, 29(2), 193-228. <https://www.jstor.org/stable/2491047>
- Kalyta, P. (2009). Accounting Discretion, Horizon Problem, and CEO Retirement Benefits. *The Accounting Review*, 84(5), 1553-1573. <https://doi.org/10.2308/accr.2009.84.5.1553>
- Kanakriyah, R., Shanikat, M., & Freihat, A. (2017). Exploitation of Earnings Management Concept to Influence the Quality of Accounting Information: Evidence from Jordan. *Research Journal of Finance and Accounting*, 8(22), 53-65.
- Kang, J-K., & Shivdasani, A. (1995). Firm performance, corporate governance, and top executive turnover in Japan. *Journal of Financial Economics*, 38(1), 29-58. [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(94\)00807-D](https://doi.org/10.1016/0304-405X(94)00807-D)
- Kassem, R. (2012). Earnings management and financial reporting fraud: can external auditors spot the difference? *American Journal of Business and Management*, 1(1), 30-33. <http://nectar.northampton.ac.uk/4539/1/Kassem20124539.pdf>
- Khan, H. (2011). A Literature Review of Corporate Governance. *International Conference on E-business, Management, and Economics*, 25. <http://www.ipedr.com/vol25/1-ICEME2011-A10015.pdf>
- Khurshed, I. (2012). *Corporate Governance Questionnaire*. Annotated Corporate Governance Code for Mutual Insurers, questionnaire on 2012 compliance. https://bfs-assets.s3.amazonaws.com/media/filer_public/87/cc/87ccd195-0235-4b5b-86f4-2404720568b8/corporate-governance-questionnaire-2012_lo.pdf
- Klapper, L. & Love, I., (2004). Corporate Governance, Investor Protection, and Performance in Emerging Markets. *Journal of Corporate Finance*, 10(5), 703-728. [https://doi.org/10.1016/s0929-1199\(03\)00046-4](https://doi.org/10.1016/s0929-1199(03)00046-4)

- Kokoszka, R. (2003). Recognizing the signs: internal auditors can help organizations avoid the risks associated with inappropriate earning management by understanding the symptoms and sharing their knowledge. *Internal Auditor*, 60, 64-67.
- Kothari, S., Leone, A., & Wasley, C. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 163-197.
<https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2004.11.002>
- Kothari, S., Mizik, N., & Roychowdhury, S. (2012). Managing for the Moment: The Role of Real Activity versus Accruals Earnings Management in SEO Valuation. *SSRN Journal*, 91(2).
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1982826>
- Kousenidis, D., Ladas, A., & Negakis, C. (2013). The effects of the European debt crisis on earnings quality. *International Review of Financial Analysis*, 30, 351-362.
<https://doi.org/10.1016/j.irfa.2013.03.004>
- Larcker, D., Richardson, S., & Tuna, I. (2007). Corporate Governance, Accounting Outcomes, and Organizational Performance. *The Accounting Review*, 82(4), 963-1008.
<https://doi.org/10.2308/accr.2007.82.4.963>
- Leuz, C., Nanda, D., & Wysocki, P.D. (2003). Earnings management and investor protection: an international comparison. *Journal of Financial Economics*, 69(3), 505-527.
[https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(03\)00121-1](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(03)00121-1)
- Li, Y. (2010). The Case Analysis of the Scandal of Enron. *International Journal of Business and Management*, 5(10), 37-41.
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.663.9418&rep=rep1&type=pdf>
- Lin, J.W., & Hwang, M.I. (2010). Audit Quality, Corporate Governance, and Earnings Management: A Meta-Analysis. *International Journal of Auditing*, 14, 57-77.
https://www.academia.edu/33276711/Audit_Quality_Corporate_Governance_and_Earnings_Management_A_Meta-Analysis
- Lyke, B., & Jickling, M. (2002). *WorldCom: The Accounting Scandal*. CRS Report for Congress.
- Maima, J., & Njeru, A. (2016). Determinants of Earnings Management Practice among Non-Listed Firms in the Motor Industry in Kenya. *International Journal of Science and Research*, 5(9), 623-633.
https://pdfs.semanticscholar.org/7c56/57e88e599b6128a7230036479b0894b9aefd.pdf?_ga=2.232525215.1801040342.1567355753-323581372.1567355753
- Man, C. (2013). Corporate Governance and Earnings Management: A survey of literature. *Journal of Applied Business Research*, 29(2), 391-418. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2670139>
- Martínez-Ferrero, J., Banerjee, S., & García-Sánchez, I. (2014). Corporate Social Responsibility as a Strategic Shield Against Costs of Earnings Management Practices. *Journal of Business Ethics*, 133(2), 305-324. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2399-x>
- McKee, T. (2005). *Earnings management: an executive perspective*. Mason: Thompson/Southwestern.

- McVay, S. (2006). Earnings Management using Classification Shifting: An Examination of Core Earnings and Special Items. *The Accounting Review*, 81(3), 501-531.
http://faculty.washington.edu/smcvay/McVay_2006.pdf
- Monks, R. (1995). *Corporate Governance in 21st Century: A Preliminary Outline*. Washington: Manuscript, Lens Inc.
- Morck, R. (2005). *A history of corporate governance around the world*. National Bureau of Economic Research, The University of Chicago Press.
- Mulford, C., & Comiskey, E. (2002). *The financial numbers game: detecting creative accounting practices*. Canada: John Wiley & Sons.
- Mulyadi, M., & Anwar, Y. (2015). Corporate Governance, Earnings Management and Tax Management. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 177, 363-366.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.02.361>
- Murphy, K., & Zimmerman, J. (1993). Financial performance surrounding CEO turnover. *Journal of Accounting and Economics*, 16(1-3), 273-315. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(93\)90014-7](https://doi.org/10.1016/0165-4101(93)90014-7)
- Nikolai, L., Bazley, J., & Jones, J. (2010). *Intermediate Accounting* (11th ed.). Mason: South-Western Cengage Learning.
- Nugroho, B., & Eko, U. (2011). Board Characteristics and Earning Management. *Journal of Administrative Science & Organization*, 18(1), 1-10.
<http://journal.ui.ac.id/index.php/jbb/article/viewFile/969/892>
- Nuryaman, T. (2013). The Influence of Earnings Management on Stock Return and the Role of Audit Quality as a Moderating Variable. *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 4(2), 73-78. <http://www.ijtef.org/papers/263-CF2012.pdf>
- Peasnell, K., Pope, P., & Young, S. (2000). Detecting earnings management using cross-sectional abnormal accruals models. *Accounting and Business Research*, 30(4), 313-326.
<https://doi.org/10.1080/00014788.2000.9728949>
- Persakis, A., & Iatridis, G. (2016). Audit quality, investor protection and earnings management during the financial crisis of 2008: An international perspective. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 41, 73-101.
<https://doi.org/10.1016/j.intfin.2015.12.006>
- Phillips, J., Pincus, M., & Rego, S. (2003). Earnings management: New Evidence based on deferred tax expense. *The Accounting Review*, 78(2), 491-521.
<https://doi.org/10.2308/accr.2003.78.2.491>
- Pourciau, S. (1993). Earnings management and nonroutine executive changes. *Journal of Accounting and Economics*, 16(1-3), 317-336. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(93\)90015-8](https://doi.org/10.1016/0165-4101(93)90015-8)

- Prencipe, A., & Bar-Yosef, S. (2011). Corporate Governance and Earnings Management in Family-Controlled Companies. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 26(2). <https://doi.org/10.1177%2F0148558X11401212>
- Purse, R. (2012). *A Survey on Corporate Governance*. Corporate Governance Institute. <https://corgovinstitute.com/a-survey-on-corporate-governance/>
- Rani, P., Hussain, F., & Chand, P. (2013). Managerial incentives for earnings management among listed firms: Evidence from Fiji. *Global Journal of Business Research*, 7(1), 21-31. <https://ssrn.com/abstract=2147853>
- Reitenga, A., & Tearney, M. (2003). Mandatory CEO retirements, discretionary accruals, and corporate governance mechanisms. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 18(2), 255-280. <https://doi.org/10.1177/0148558X0301800205>
- Rimerman, T. (1990). The Changing Significance of Financial Statements. *Journal of Accountancy*, 169(4), 82-83. <https://www.questia.com/library/journal/1G1-8370490/the-changing-significance-of-financial-statements>
- Ronen, J., & Yaari, V. (2008). *Earnings management: Emerging insights in theory, practice, and research*. New York: Springer.
- Roosenboom, P., Van der Goot, T., & Mertins, G. (2003). Earnings Management and Initial Public Offerings: Evidence from the Netherlands. *International Journal of Accounting*, 38(3), 243-266. [https://doi.org/10.1016/S0020-7063\(03\)00048-7](https://doi.org/10.1016/S0020-7063(03)00048-7)
- Rudra, T., & Bhattacharjee, D. (2012). Does IFRs Influence Earnings Management? Evidence from India. *Journal of Management Research*, 4(1), 1-13. <http://www.macrothink.org/journal/index.php/jmr/article/view/849/771>
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2007). *Research Methods for Business Students* (4th ed.). Harlow: Prentice Hall. https://industrialengineering11.files.wordpress.com/2014/04/research_methods_for_business_students.pdf
- Schipper, K. (1989). Commentary on earnings management. *Accounting Horizons*, 3, 91-102.
- Scott, W. (2014). *Financial Accounting Theory* (7th edition). Toronto: Prentice Hall.
- Shafer, W. (2013). Ethical Climate, Social Responsibility, and Earnings Management. *Journal of Business Ethics*, 126(1), 43-60. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1989-3>
- Shen, C., & Chih, H. (2007). Earnings Management and Corporate Governance in Asia's Emerging Markets. *Corporate Governance*, 15(5), 999-1021. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8683.2007.00624.x>
- Shleifer, A., & Vishny, R. (1997). A Survey of Corporate Governance. *The Journal of Finance*, 52(2), 737-783. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1997.tb04820.x>
- Shrieves, R., & Gao, P. (2002). Earnings Management and Executive Compensation: A Case of Overdose of Option and Underdose of Salary? *EFA 2002 Berlin Meetings Presented Paper*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.302843>

- Siregar, S., & Utama, S. (2008). Type of earnings management and the effect of ownership structure, firm size, and corporate-governance practices: Evidence from Indonesia. *International Journal of Accounting*, 43(1), 1-27.
<https://doi.org/10.1016/j.intacc.2008.01.001>
- Spathis, C. (2002). Detecting false financial statements using published data: some evidence from Greece. *Managerial Auditing Journal*, 17(4), 179-191.
<https://doi.org/10.1108/02686900210424321>
- Stice, J., & Stice, E. (2013). *Intermediate Accounting* (19th ed.). Australia: South-Western Cengage Learning.
- Strong, J., & Meyer, J. (1987). Asset Writedowns: Managerial Incentives and Security Returns. *The Journal of Finance*, 42(3), 643-661. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1987.tb04574.x>
- Tan, H., & Jamal, K. (2006). Effect of accounting discretion on ability of managers to smooth earnings. *Journal of Accounting and Public Policy*, 25(5), 554-573.
<https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2006.07.007>
- Tricker, B. (2015). *Corporate Governance: Principles, Policies, and Practices* (3rd Ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Turnbull, S. (1997). Corporate Governance: Its scope, concerns and theories. *Corporate Governance: An International Review*, 5(4), 180-205. <https://doi.org/10.1111/1467-8683.00061>
- Watts, R., & Zimmerman, J. (1978). Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards. *The Accounting Review*, 53(1), 112-134.
www.jstor.org/stable/245729
- Wells, H. (2010). The Birth of Corporate Governance. *Seattle University Law Review*, 33(4), 1247-1292.
<https://digitalcommons.law.seattleu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1017&context=sulr>
- Xie, B., Davidson, W., & DaDalt, P. (2003). Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee. *Journal of Corporate Finance*, 9(3), 295-316.
[https://doi.org/10.1016/S0929-1199\(02\)00006-8](https://doi.org/10.1016/S0929-1199(02)00006-8)
- Zingales, L. (1998). Corporate Governance. Published in: Newman, P. (ed.). *The Palgrave Dictionary of Economics and Law*. London, Macmillan.

Διαδικτυακές

- Financial Accounting Standards Board (FASB) [1985]. *Elements of Financial Statements*. [Online]. Ανακτήθηκε 1 Ιουνίου, 2019, από
<http://www.google.com/url?url=http://www.fasb.org/cs/BlobServer%3Fblobcol%3Durldata%26blobtable%3DMungoBlobs%26blobkey%3Ddid%26blobwhere%3D1175820901044%26blobheader%3Dapplication%252Fpdf&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ved=0ahUKEwj6>

[kMW6lMjiAhWDzKQKHf8dB4EQFggTMAA&usg=AOvVaw10l-E5ZxeDA_bb0w4jwFnK](https://www.google.com/search?q=kMW6lMjiAhWDzKQKHf8dB4EQFggTMAA&usg=AOvVaw10l-E5ZxeDA_bb0w4jwFnK)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α – Υπόδειγμα Ερωτηματολογίου

ΜΕΡΟΣ Α – ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. **Φύλο:**
 Άνδρας Γυναίκα
2. **Ποια είναι η ηλικία (έτη) σας;**
 Έως 30 31 έως 40 41 έως 50 Άνω των 51
3. **Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;**
 Άγαμος/η
 Εγγαμος/η
 Διαζευγμένος/η
 Χήρος/α
4. **Έχετε παιδιά;**
 Ναι Όχι
5. **Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;**
 Δημοτικό
 Γυμνάσιο
 Λύκειο
 Μεταλυκειακή εκπαίδευση (ΠΕΚ, κολλέγιο)
 ΑΕΙ-ΤΕΙ
 Μεταπτυχιακό
 Διδακτορικό
6. **Το γνωστικό αντικείμενό σας εντάσσεται στην ευρύτερη επιστήμη των οικονομικών;**
 Ναι Όχι
7. **Επαγγελματική εμπειρία (έτη):**
 Έως 5 6 έως 15 16 έως 25 Άνω των 26
8. **Ποια είναι η θέση σας στην επιχείρηση;**

9. **Ποια είναι η νομική μορφή της επιχείρησης;**
 Ο.Ε. Ε.Ε. Α.Ε. Ι.Κ.Ε. Ατομική
 Άλλο: _____

ΜΕΡΟΣ Β – ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ¹

10. **Ποιος έχει την ευθύνη της εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρησή σας;**
 η διοίκηση τα στελέχη οι μέτοχοι οι εργαζόμενοι
 Άλλο: _____

¹ Κατά τον Tucker (2015), η εταιρική διακυβέρνηση εκφράζει τον τρόπο με τον οποίο ασκείται επιρροή στα διαφορετικά συνθετικά στοιχεία του οργανισμού και περιλαμβάνει όχι μόνο τις δραστηριότητες της διοίκησης αλλά και τις σχέσεις της με μετόχους, μανάτζερς, καθώς και εξωτερικούς ρυθμιστικούς παράγοντες.

11. Ποιος κατά τη γνώμη σας θα έπρεπε να έχει την ευθύνη της εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρησή σας;

- η διοίκηση τα στελέχη οι μέτοχοι οι εργαζόμενοι
 Άλλο: _____

12. Πιστεύετε ότι νομοθετικές παρεμβάσεις στο πεδίο της εταιρικής διακυβέρνησης είναι χρήσιμες;

- Ναι Όχι

13. Κατά τη γνώμη σας, η εταιρική διακυβέρνηση:

- είναι ένα ζήτημα χρηματοοικονομικής φύσεως είναι ένα οργανωσιακό-ηθικό ζήτημα

14. Υπάρχει κάποια δομημένη στρατηγική-κώδικας εταιρικής διακυβέρνησης στην επιχείρησή σας;

- Ναι Όχι

ΜΕΡΟΣ Γ – ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΕΡΔΩΝ²

	Κατά τη γνώμη σας οι επιχειρήσεις:	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερη στάση	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
15.	χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης κερδών	☐	☐	☐	☐	☐
16.	εξομαλύνουν κέρδη και ζημιές μέσω της καθυστέρησης, της επίσπευσης ή της μεταχρονολόγησης παραστατικών	☐	☐	☐	☐	☐
17.	προβαίνουν σε πωλήσεις ή αγορές παγίων με σκοπό την επίτευξη χρηματοοικονομικών στόχων	☐	☐	☐	☐	☐

	Κατά τη γνώμη σας:	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερη στάση	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18.	η προπληρωμή διαφόρων υποχρεώσεων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων	☐	☐	☐	☐	☐
19.	η διαχείριση των αποθεμάτων με σκοπό τη μείωση των κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων	☐	☐	☐	☐	☐
20.	η υιοθέτηση της λογιστικής των δεδουλευμένων μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων	☐	☐	☐	☐	☐
21.	τα μεταχρονολογημένα παραστατικά μειώνουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων	☐	☐	☐	☐	☐
22.	η εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης κερδών μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων	☐	☐	☐	☐	☐

² Κατά τον Schipper (1989), η διαχείριση κερδών συνίσταται στην παρέμβαση της διοίκησης κατά τη διαδικασία κατάρτισης και δημοσίευσης των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης με σκοπό την αποκόμιση οφέλους.

	Κατά τη γνώμη σας η διαχείριση κερδών:	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερη στάση	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
23.	στοχεύει στην ευκολότερη πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου	☐	☐	☐	☐	☐
24.	διευκολύνει τη σύναψη νέων δανειακών συμβάσεων	☐	☐	☐	☐	☐
25.	στοχεύει στην ικανοποίηση των όρων συμβολαίων	☐	☐	☐	☐	☐
26.	στοχεύει στην τήρηση κανονιστικών ρυθμίσεων	☐	☐	☐	☐	☐
27.	πηγάζει από την ανάγκη επίτευξης προσωπικών στόχων (bonus, προαγωγές, κλπ)	☐	☐	☐	☐	☐

ΜΕΡΟΣ Δ – ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

	Κατά τη γνώμη σας, τα φαινόμενα διαχείρισης κερδών αντιμετωπίζονται μέσα από:	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερη στάση	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
28.	την εφαρμογή αυστηρότερων πλαισίων εταιρικής διακυβέρνησης	☐	☐	☐	☐	☐
29.	τον ποιοτικότερο έλεγχο	☐	☐	☐	☐	☐
30.	τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας του εξωτερικού ελέγχου	☐	☐	☐	☐	☐
31.	την επιβολή κυρώσεων σε στελέχη που καταφεύγουν σε τέτοιου είδους πρακτικές	☐	☐	☐	☐	☐
32.	την επιβολή κυρώσεων στον εξωτερικό έλεγχο στις περιπτώσεις που αμελείται η ανίχνευση φαινομένων διαχείρισης κερδών	☐	☐	☐	☐	☐
33.	το διαχωρισμό μεταξύ των αμοιβών των στελεχών με το επιτευχθέν κέρδος της επιχείρησης	☐	☐	☐	☐	☐

34. Υπάρχει κάτι επιπλέον που επιθυμείτε να σημειώσετε ή να παρατηρήσετε αναφορικά με το υπό μελέτη φαινόμενο;

Ευχαριστώ για το χρόνο σας!